

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till civil tjänstepensionslag m. m.: given Stockholms slott den 13 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen *dels* godkänna härvid fogade förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag), *dels ock* bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande t. f. departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag
till
**lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid
vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen
(civil tjänstepensionslag).**

Häri genom förordnas som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

För envar ordinarie tjänsteman, å vilken avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller avlöningsreglementet den 9 juni 1922 (nr 379) för befattningshavare vid lots- och fyrstaten äger tillämpning, och vilken tillsättes genom förordnande på viss tid eller genom fullmakt eller konstitutorial, skola i fråga om rätt till tjänstepension och skyldighet att avgå från tjänsten gälla de i denna lag givna bestämmelser.

2 §.

Tjänstepension tillkommer ej:

- a) den, som i andra fall än i 12 § och 20 § 1 mom. a) avses, avgår från tjänsten utan att vara skyldig därtill enligt bestämmelserna i denna lag;
- b) den, som blivit avsatt eller på grund av tjänstefel skild från tjänsten; samt
- c) den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

3 §.

1. Såsom bidrag till kostnaden för beredande av tjänstepension skall av den med tjänstemannens befattning förenade avlöningen utgå pensionsavgift till belopp för år räknat, som för befattningen eller för den lönegrad, till vilken befattningen är hänförd, finnes angivet i den vid denna lag fogade bilaga A.

2. Pensionsavgifterna överföras, på sätt Konungen föreskriver, till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare (civila pensionsfonden). Erforderliga föreskrifter om fondens förvaltning meddelas av Konungen.

3. För tid, under vilken tjänsteman icke är berättigad att uppbära avlöning, skall ett belopp, motsvarande pensionsavgiften för samma tid, av tjänstemannen inbetalas till vederbörande verk enligt de närmare föreskrifter, som av Konungen meddelas.

4 §.

1. Fråga om rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension prövas av Konungen vad angår tjänsteman, som avses i 12 §, ävensom beträffande tjänsteman, som, oaktat skyldighet för honom inträtt att avgå från tjänsten, ej söker avsked.

2. I andra fall än i 1 mom. avses prövas fråga om erhållande av tjänstepension av statskontoret, dock att beträffande tjänsteman vid tullverket prövningen ankommer på generaltullstyrelsen.

5 §.

1. Ansökning om tjänstepension för tjänsteman, som avses i 12 §, skall ingivas i vederbörande statsdepartement.

Ansökning om tjänstepension i andra fall skall ingivas, där fråga är om tjänsteman i chefs- eller därmed jämförlig ställning eller ock justitieråd eller regeringsråd, till statskontoret, där fråga är om tjänsteman vid tullverket, till generaltullstyrelsen, samt eljest till den myndighet, under vilken tjänstemannen lyder, skolandet denna myndighet med eget utlåtande överlämna ansökningen till statskontoret.

2. Ansökning om pension skall vara åtföljd av:

a) åldersbetyg för sökanden;

b) styrkt tjänsteförteckning jämte styrkt uppgift å av sökanden, utöver semester och därmed jämförlig ledighet, åtnjuten tjänstledighet, varvid i varje fall skall uppgivas anledningen till ledigheten;

c) uppgift, huruvida sökanden utom den tjänst, för vilken pension sökes, tillika innehar annan statstjänst eller för sådan tjänst åtnjuter pension; samt

d) därest pension sökes av anledning, som angives i 19 § 1 mom. b) eller c) eller ock 2 mom. b) eller c), intyg av vederbörande verksläkare eller, om sådan icke finnes, av annan legitimerad läkare angående sökandens otjänstbarhet samt i fall, som avses i 19 § 1 mom. b) och 2 mom. b) (olycksfall i tjänsten), tillika utredning om de närmare omständigheter, varunder olycksfallet inträffat.

3. Ansökning av tjänsteman om avsked må ej beviljas, innan sökandens rätt till pension, där sådan fråga förekommer, blivit i vederbörlig ordning avgjord.

4. Föreligga sådana omständigheter, att tjänsteman enligt föreskrifterna i denna lag synes vara skyldig att avgå från sin befattning, och gör han icke själv ansökning om avsked, skall det ämbetsverk eller den myndighet, tjänstemannen tillhör eller varunder han lyder, anmäla förhållandet hos

Konungen och därvid avgiva yttrande rörande den pension, som synes höra tillkomma tjänstemannen.

6 §.

1. För beräkning av tjänstepension åt tjänsteman skall, där ej annorlunda är i denna lag stadgat, gälla det tjänstepensionsunderlag, som för befattningen eller för den lönegrad, till vilken befattningen är hänförd, finnes angivet i den vid denna lag fogade bilaga A.

2. Av tjänstepensions belopp anses två tredjedelar utgöra statspension och en tredjedel avgiftspension.

7 §.

Tjänstepension utgår, där ej annorlunda i denna lag stadgas, från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten ägt rum, till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller pensionsrätten eljest upphör.

Utbetalning av pension sker månadsvis i efterskott.

8 §.

Tjänstepension utbetalas av statskontoret eller, där särskilda medel för ändamålet stå till annat verks förfogande, av detta verk.

9 §.

Det anslag eller de medel, från vilka pensionerna utbetalts, skola från civila pensionsfonden erhålla gottgörelse med så stor del av kostnaden, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes kunna av fonden gäldas. Sådan beräkning skall äga rum minst en gång vart tionde år och verkställas enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

10 §.

Därest tjänsteman, å vilken denna lag äger tillämpning, avgår från sin tjänst utan att för densamma komma i åtnjutande av tjänstepension samt i sammanhang därmed övergår till statstjänst, med vilken följer skyldighet att till annan pensionsfond än den civila pensionsfonden erlægga avgift för beredande av tjänstepension, skall kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid influtit till sistnämnda fond, överföras till pensionsfonden vid det verk, till vilket han övergår.

11 §.

Upphör tjänsteman, å vilken denna lag äger tillämpning, i annat fall än i 10 § sägs att innehava ordinarie anställning i statens tjänst och är han icke berättigad till tjänstepension enligt denna lag, skall, vare sig han

innehar annan statstjänst eller ej, för beredande åt honom av pension jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, från den civila pensionsfonden till pensionsstyrelsen inbetalas kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid influtit till fonden, i den mån desamma icke på grund av bestämmelserna i 10 § blivit tagna i anspråk. Vad nu är sagt gäller dock ej i fråga om den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

2 kap.

Tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom förordnande på viss tid.

12 §.

1. Har *generaldirektör*, vilken tillsatts genom förordnande på viss tid, under minst tolv år innehaft *generaldirektörsbefattning* eller har han, oavsett tjänstetidens längd, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till belopp, motsvarande det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

Därest sådan tjänsteman, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, avgår från tjänsten antingen på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, så ock därest han eljest före berörda tid utan egen begäran nödgas avgå från sin befattning, äger han uppbära pension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

2. Har *byggnadschef* hos byggnadsstyrelsen eller *kustbevakningsinspektör* vid tullverket under minst tolv år innehaft sin befattning eller har sådan tjänsteman, oavsett tjänstetidens längd, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till belopp, motsvarande det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

Därest byggnadschef eller kustbevakningsinspektör, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, avgår från tjänsten antingen på grund av att honom meddelat förordnande upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, äger han, om han innehaft befattningen minst sex år, uppbära pension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

3. Har *depåchef* vid stuteristaten under minst tolv år innehaft depåchefsbeftattning och tillika uppnått en levnadsålder av sextiosju år eller har han, oavsett tjänstetid och levnadsålder, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till belopp, motsvarande det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

Enahanda pensionsbelopp är depåchef, även om han ej uppnått en levnadsålder av sextiosju år, efter minst tolv års tjänstetid i depåchefsbeftattning berättigad att vid avgång från beftattningen uppbära, därest avgången sker antingen på grund av att honom meddelat förordnande upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring.

Därest depåchef, innan han uppnått tolv års tjänstetid i depåchefsbeftattning, avgår från tjänsten av anledning, som i nästföregående stycke avses, äger han, om han innehaft sådan beftattning under minst sex år, uppbära pension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

13 §.

Innehade tjänsteman, som i 12 § avses och som avgår från tjänsten före uppnådd tolv års tjänstetid i beftattningen, vid tillträdandet av sitt förordnande sådan tjänst, som tillsättes genom fullmakt eller konstitutorial, skall han erhålla pension minst till det belopp, som skolat i pension tillkomma honom, om han intill tiden för avgången ur tjänst kvarstått i sin förra beftattning.

14 §.

Har tjänsteman, som i 12 § avses, innan han uppnått en levnadsålder av sextiosju år, avgått från beftattningen med pension, skall, intill dess pensionstagaren uppnått sagda ålder, å den honom tillkommande pensionen avdragas stadgad pensionsavgift, vilken överföres till den civila pensionsfonden.

15 §.

Befinnes tjänsteman, som i 12 § avses, före utgången av den tid, erhållet förordnande gäller, vara till följd av olycksfall i tjänsten eller av sjukdom oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring eller har Konungen av annan anledning förklarad förordnandet skola upphöra, skall tjänstemannen vara skyldig avgå från beftattningen; och skall i sammanhang med beslut om förordnandets upphörande frågan om hans rätt till pension avgöras.

3 kap.

Tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial.

16 §.

1. För tjänsteman, vilken tillsättes genom fullmakt eller konstitutorial, skall i nedan angivna fall gälla ett annat tjänstepensionsunderlag än det, som för befattningen eller för den lönegrad, vartill befattningen är hänförl, finnes angivet i den vid denna lag fogade bilaga A, nämligen

a) för tjänsteman, som utan något sitt förvållande varder förflyttad till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, det tjänstepensionsunderlag, som vid förflyttningen var för honom gällande; samt

b) för innehavare av sådan befattning, för vilken till följd av befattningens nedflyttning till lägre lönegrad dittills gällande tjänstepensionsunderlag sänkes, det tjänstepensionsunderlag, som vid nedflyttningen var för honom gällande.

2. I fall, som i 1 mom. avses, skall efter förflyttningen eller nedflyttningen vid pensionsavgiftens beräkning så anses som hade förändringen icke ägt rum.

17 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av den månad, under vilken tjänstemannen uppnår en levnadsålder av sextiosju år; dock att för vissa befattningar gäller en lägre pensionsålder, på sätt stadgas i bilaga B till denna lag.

18 §.

1. Tjänstår beräknas för tid, under vilken tjänsteman, efter fyllda aderton år, i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som prövas vara därmed jämförlig, eller ock bestritt förordnande å sådan tjänst. Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid, omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad lön eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

2. Har enskilt företag övertagits av staten, må, där ej Konungen annorlunda bestämmer, tjänsteman, som vid sådant övertagande övergått till statstjänst, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension efter prövning tillgodoräknas jämväl tid, varunder han innehaft fast anställning vid nämnda företag.

3. Efter prövning av Konungen i varje särskilt fall må tjänsteman kunna förklaras berättigad att få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill två tredjedelar av den tid, han utom statens tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kan anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst.

4. I fråga om tjänstepension för den, som vid avgång från sin tjänst innehar pension för annan statstjänst, må tid, som tagits i beräkning såsom tjänstår för sådan pension, ånyo tillgodoräknas endast i den mån vederbörande därunder fullgjort annan tjänstgöring än den, på vilken den förra tjänstårsberäkningen grundats.

19 §.

1. Skyldighet att avgå från tjänst inträder för innehavare av domar-
ämbete:

a) vid utgången av den månad, under vilken han fyller sjuttio år;

b) då han träffats av olycksfall i tjänsten och olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga för honom att behörigen sköta sin tjänst;

c) då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte, i andra fall än under b) sägs, ur stånd att för framtiden behörigen sköta sin tjänst eller då han, efter att hava uppnått pensionsåldern, oavbrutet under sex månader på grund av någon av nämnda anledningar varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen.

2. Skyldighet att avgå från tjänst inträder för annan tjänsteman än i 1 mom. avses:

a) vid uppnående av den för honom stadgade pensionsåldern, Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från tjänsten avskeda, den myndigheten likväl obetaget att låta anstå med avskedet, därest och så länge tjänstemannen prövas kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till utgången av den månad, under vilken han fyller sjuttio år;

b) då han träffats av olycksfall i tjänsten och olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga för honom att behörigen sköta sin tjänst samt han av vederbörande myndighet prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket;

c) då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga ur stånd för framtiden att behörigen sköta sin tjänst samt han av vederbörande myndighet prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket.

3. Befinnes tjänsteman, som i 2 mom. avses, urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och är ej sådant fall för handen, varom i 2 mom. b) eller c) sägs, må tjänstemannen, därest han uppnått en levnadsålder, som med högst sju år understiger den för hans tjänst

bestämda pensionsåldern, kunna av Konungen, på därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklaras skyldig att avgå från tjänsten.

20 §.

1. Rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension tillkommer:

a) innehavare av domarämbete, vilken uppnått pensionsåldern, under förutsättning att han vid avgången kan räkna minst tio tjänstår;

b) tjänsteman, för vilken skyldighet att avgå från tjänsten inträtt enligt bestämmelsen i 19 § 2 mom. a) under förutsättning, att han kan räkna minst tio tjänstår;

c) tjänsteman, som enligt bestämmelserna i 19 § 1 mom. b) eller 2 mom. b) är skyldig att avgå från tjänsten;

d) tjänsteman, som enligt bestämmelserna i 19 § 1 mom. c) eller 2 mom. c) är skyldig att avgå från tjänsten; samt

e) tjänsteman, som med tillämpning av bestämmelsen i 19 § 3 mom. förklarats vara skyldig att avgå från tjänsten.

2. I 19 § 2 mom. avsedd tjänsteman, vilken vid uppnående av pensionsåldern icke kan räkna tio tjänstår och alltså då icke är berättigad till erhållande av pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han på grund av stadgandet i 19 § 2 mom. a) tillåtes kvarstå i tjänsten efter pensionsålderns inträde.

21 §.

Beloppet av tjänstepension i fall, som avses i 20 § 1 mom. a) och b), (ålderspension) bestämmas enligt följande grunder:

a) Innehar tjänstemannen minst trettiofem tjänstår eller, där ett lägre antal tjänstår finnes för hans befattning angivet i bilaga B till denna lag, minst detta antal tjänstår, utgår *hel* pension. Denna utgör samma belopp som det för tjänstemannen vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget, dock att för tjänsteman, som under kortare tid än tre år innehaft den befattning, från vilken avgång äger rum, beloppet av *hel* pension skall utgöra medeltalet av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna tre åren före avgången varit gällande för honom; och skall, därest sådan tjänsteman under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehava tjänst, som i denna lag avses, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid, sådan tjänst innehafts, varvid, om för sådan tjänst icke gäller något pensionsunderlag, i sådant avseende skall beräknas det belopp, som bestämts såsom pension för tjänsten.

b) Uppgår antalet tjänstår icke till det, som enligt bestämmelserna i a) förutsattes för erhållande av *hel* tjänstepension, utgår *avkortad* tjänste-

pension till belopp, som utgör så stor del av hel pension, som motsvarar det mindre antalet tjänstår i förhållande till det antal tjänstår, som erfordras för bekommande av hel pension, med iakttagande att, därest vid sammanräkning av vederbörandes tjänstår del av fjärdedels år uppkommer, denna del räknas såsom full fjärdedel av år.

22 §.

Tjänstepension i fall, som avses i 20 § 1 mom. c), (invalidpension) utgår med det belopp, som motsvarar det för tjänstemannen vid tiden för olycksfallet gällande tjänstepensionsunderlaget.

23 §.

1. Beloppet av tjänstepension till tjänsteman, som avses i 20 § 1 mom. d) och e), (sjukpension) bestämmes enligt de i 21 § angivna grunder; dock utgår sådan pension med lägst sjuttiofem procent av hel pension.

2. Vid tillämpningen av bestämmelsen i 1 mom. gäller den inskränkningsen, att tjänstepensionen icke må överstiga den pension, som tjänstemannen skulle hava erhållit, därest han med det för honom gällande pensionsunderlaget kvarstått i befattningen till den levnadsålder, vid vilken skyldighet att avgå från tjänsten inträder.

24 §.

Därest vid beräkning av tjänstepensions belopp enligt grunderna i detta kapitel beloppet finnes icke vara i helt krontal jämnt delbart med tolv, skall pensionsbeloppet avrundas till närmast högre sålunda delbara tal.

4 kap.

Minskning eller indragning av pensionsbelopp.

25 §.

Tjänstepension för tjänst, som avses i denna lag, må endast med de inskränkningar, som här nedan stadgas, åtnjutas samtidigt med lön, arvode eller pension för annan sådan tjänst eller annan statstjänst, nämligen:

a) den, som vid avgång från tjänsten innehar eller sedermera erhåller annan ordinarie statstjänst, må för den tid, *lön* eller *arvode* för sådan tjänst åtnjutes, uppbära allenast den del av tjänstepensionen, som anses såsom avgiftspension; dock må, där lönen eller arvodet understiger tjänstepensionen, utöver avgiftspensionen utgå så stort belopp av statspensionen, att pension och lön eller arvode tillsammans motsvara summan av tjänstepensionen och en tredjedel av lönen eller arvodet;

b) den, som vid avgång från tjänsten redan åtnjuter eller samtidigt därmed erhåller *pension* för annan tjänst, som avses i denna lag, må upp-

bära *dels* avgiftspension för båda tjänsterna, *dels ock* den av statspensionerna, som är större, eller, om båda statspensionerna äro lika, halva beloppet av vardera;

c) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter eller samtidigt eller sedermera erhåller *pension* för statstjänst, å vilken denna lag icke äger tillämpning, må för den tid, sådan pension åtnjutes, av tjänstepensionen enligt denna lag uppbära avgiftspensionen samt därutöver i förekommande fall så stort belopp av statspensionen, som må erfordras för att tjänstepensionen enligt denna lag jämte vad av den andra pensionen får vid sådan förening åtnjutas skall motsvara sammanlagda beloppet av den större pensionen och en tredjedel av den mindre eller, om båda pensionerna äro lika, den ena av dem, ökad med en tredjedel.

Därest med tillämpning av de under a), b) och c) givna bestämmelserna sammanlagda beloppet av lönen eller arvodet och pensionen eller av pensionerna understiger femtusen kronor, skall avdrag å pensionsbeloppet äga rum endast i den mån, som erfordras för att pensionen tillsammans med vad vederbörande åtnjuter i lön eller arvode eller annan pension icke må överstiga femtusen kronor.

26 §.

Om den, som är berättigad till tjänstepension enligt denna lag, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt 11 § i denna lag eller däremot svarande stadgande i annan lag eller författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensionsförsäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt denna lag tillkommande tjänstepensionen, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

27 §.

1. Om pensionstagare undergår frihetsstraff, som omfattar minst en månad, eller är intagen å någon statens tvångsarbetsanstalt, må han under tiden åtnjuta allenast avgiftspensionen.

Har pensionstagare blivit dömd till straffpåföljd, vilken utestänger från behörighet och rättigheter, som omförmälas i 2 kap. 19 § strafflagen, eller i stället för avsättning till straff enligt 2 kap. 17 § strafflagen, må han från och med månaden näst efter den, under vilken utslaget vunnit laga kraft, åtnjuta allenast avgiftspensionen.

2. Har pensionstagare, som avses i 1 mom., anhörig, vilken för sitt uppehålle är beroende av honom, må den myndighet, som utbetalningen av pensionen åligger, kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära statspensionen eller del därav, dock endast för tid, varunder pensionstagaren undergår frihetsstraff eller är intagen å någon statens tvångsarbetsanstalt.

28 §.

Pensionsbelopp, som icke uttagits inom tre år, sedan det förfallit till betalning, är förverkat och tillfaller den civila pensionsfonden, dock med rätt för statskontoret att, på därom gjord framställning, medgiva beloppets utbetalning.

5 kap.

Lagens tillämplighet m. m.

29 §.

Därest justitieråd eller regeringsråd avgått från sitt ämbete för fullgörande av något av Konungen meddelat uppdrag, varmed rätt till pension icke är förenad men för vilket ersättning av statsmedel utgår, samt Konungen förordnat, att vad i fråga om justitieråds- eller regeringsråds-ämbete är stadgat angående rätt för innehavaren att erhålla pension av statsmedel mot uppfyllande av de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i avseende å berörda uppdrag så länge den avgångne uppdraget innehar, skola i sådant hänseende tillämpas de i denna lag meddelade bestämmelserna.

30 §.

Har diplomatisk eller konsulär tjänsteman försatts i disponibilitet och åtnjuter han exspektansarvode eller annan eljest med rätt till tjänstepension icke förenad avlöning av statsmedel till belopp i intetdera fallet understigande det för den av honom senast innehavda ordinarie befattningen bestämda pensionsunderlaget, skall han vara underkastad bestämmelserna i denna lag, varvid för honom skall i tillämpliga delar gälla vad för nämnda ordinarie befattning är stadgat, och må vid tillämpning av bestämmelserna i 18 § såsom tjänstår för pension åt sådan tjänsteman beräknas även tid, varunder han åtnjtit sådant exspektansarvode eller sådan annan avlöning, som ovan sägs.

31 §.

Från tillämpningen av denna lag må genom beslut av Konungen kunna undantagas tjänstemän, vilka vid statens övertagande av enskilt företag övergått till tjänst, som avses i lagen; och skall i sammanhang med sådant beslut meddelas föreskrifter i fråga om pensionsavgift för tjänst, som av sådan tjänsteman innehaves.

32 §.

De närmare föreskrifter, som utöver vad denna lag innehåller kunna finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1925.

Övergångsbestämmelser.

1. Därest vid tillämpning av de i 21 § angivna grunder hänsyn skall tagas jämväl till pensionsunderlag eller pension för tjänst, som av vederbörande innehafts, innan denna lag blev tillämplig å honom, skall därvid så anses, som hade för nämnda tjänst gällt det pensionsunderlag eller den pension, som vid vederbörandes pensionering gäller för samma eller närmast motsvarande tjänst.

2. Därest tjänsteman skulle vid avgång från tjänsten hava enligt de pensionsbestämmelser, som för honom gällde, innan denna lag blev å honom tillämplig, kommit i åtnjutande av högre pensionsbelopp för samma tjänst än med tillämpning av stadgandena i denna lag, skall pensionen utgå med nämnda högre belopp.

3. Därest tjänsteman, som avses i denna lag, utan ändring beträffande innehavande lönegrad förflyttas till befattning, å vilken icke denna lag och ej heller lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk äger tillämpning, skall tjänstemannen, så länge han kvarstår i den befattningen, vara underkastad föreskrifterna i denna lag.

Bilaga A.

I. Befattningar, som tillsätts genom förordnande på viss tid.

Befattning	Tjänste- pensions- underlag	Pensions- avgift
	Kr.	Kr.
Generaldirektör	9,000	540
Byggnadschef hos byggnadsstyrelsen	7,000	420
Kustbevakningsinspektör vid tullverket.....	6,000	360
Depåchef vid stuteristaten	5,500	330

II. Befattningar, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial.

1. Befattningar vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen.

A. Tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning.

Lönegrad eller befattning	Tjänste- pensions- underlag	Pensions- avgift
	Kr.	Kr.
1:a lönegraden	7,296	438
2:a »	7,896	474
3:e »	8,496	510
4:e » med undantag av justitieråd, regeringsråd och landshövding	8,796	528
Justitieråd, regeringsråd och landshövding	9,996	600

B. Andra tjänstemän.

Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag		Pensions- avgift
	Man	Kvinna	
	Kr.	Kr.	Kr.
1:a lönegraden	1,320	1,236	36
2:a »	1,404	1,320	39
3:e »	1,476	1,404	42
4:e »	1,560	1,476	45
5:e »	1,644	1,560	48
6:e »	1,716	1,644	51
7:e »	1,824	1,716	57
8:e »	1,920	1,824	63
9:e »	2,040	1,920	69
10:e »	2,160	2,040	75
11:e »	2,304	2,160	84
12:e »	2,436	2,304	90
13:e »	2,640	2,436	102
14:e »	2,844	2,640	114
15:e »	3,036	2,844	129
16:e »	3,240	3,036	141
17:e »	3,444	3,240	156

L ö n e g r a d	Tjänstepensionsunderlag		Pensions- avgift
	Man	Kvinnor	
	Kr.	Kr.	Kr.
18:e lönegraden	3,684	3,444	174
19:e »	3,924	3,684	192
20:e »	3,924	3,684	192
21:a »	4,200	3,924	213
22:a »	4,476	4,200	234
23:e »	4,764	4,476	255
24:e »	5,076	4,764	279
25:e »	5,400	5,076	303
26:e »	5,724	5,400	330
27:e »	6,036	5,724	354
28:e »	6,360	6,036	378
29:e »	6,684	6,360	399
30:e »	6,996	6,684	420

För överläkare av 1:a och 2:a klass vid statens hospital och asyler skola tillämpas de särskilda pensionsunderlag och de pensionsavgifter, som gälla för befattningar tillhörande 30:e respektive 29:e lönegraden.

2. Befattningar vid lots- och fyrstaten.

L ö n e g r a d	Tjänstepensionsunderlag		Pensions- avgift
	Man	Kvinnor	
	Kr.	Kr.	Kr.
1:a lönegraden	1,404	1,320	39
2:a »	1,560	1,476	45
3:e »	1,644	1,560	48
4:e »	1,716	1,644	51
5:e »	1,824	1,716	57
6:e »	1,920	1,824	63
7:e »	2,040	1,920	69
8:e »	2,160	2,040	75
9:e »	2,304	2,160	84
10:e »	2,436	2,304	90
11:e »	3,924	3,684	192
12:e »	5,724	5,400	330
13:e »	6,036	5,724	354

För lotspersonal, tillhörande 10:e lönegraden, utgör tjänstepensionsunderlaget 2,640, respektive 2,436 kronor och pensionsavgiften 102 kronor. För övrig lotspersonal skola tillämpas det pensionsunderlag och den pensionsavgift, som gälla för närmast högre lönegrad än den, till vilken respektive befattning hör.

Bilaga B.

För innehavare av nedanstående befattningar gäller i fråga om pensions- och tjänstålder vad här nedan finnes särskilt angivet.

Befattning	Pensions- ålder. Lev- nadsår	För hel pension erforder- ligt antal tjänstår	Befattning	Pen- sions- ålder. Lev- nadsår	För hel pension erforder- ligt antal tjänstår
Högsta domstolen.			Assistent av 1:a klass	65	25
Justitieråd	67	25	Assistent av 2:a klass	65	25
Regeringsrätten.			Underinspektör	65	25
Regeringsråd	67	25	Statens tvångsarbets- anstalter.		
Fångvårdsstaten.			Assistent av 3:e klass, för jordbruket	65	25
Assistent av 2:a klass, för jordbruket	65	25	Trädgårdsmästare	65	35
Uppsyningsman	65	35	Uppsyningsman	65	35
Yrkesmästare av 1:a klass ...	65	35	Förste förman	65	35
» » 2:a »	65	35	Förman	65	35
Överkonstapel	65	35	Första vaktfru	65	35
Första vaktfru	65	35	Vaktfru	65	35
Vaktkonstapel	65	35	Medicinalstyrelsen.		
Vaktfru	65	35	Medicinalråd	67	25
Statens uppfostrings- anstalt å Bona.			Hospital och asyler.		
Lantbruksinspektör, tillika avdelningsföreståndare	65	25	<i>Läkarpersonal.</i>		
Uppsyningsman	65	35	Överläkare av 1:a klass	65	33
Förste förman	65	35	Hospitalsläkare av 1:a klass ...	65	33
Maskinist	65	35	Överläkare av 2:a klass	65	33
Förman	65	35	Hospitalsläkare av 2:a klass ...	65	33
Husmoder	65	35	Läkare vid Visby hospital ...	65	33
Sjökarteverket.			<i>Sjukvårdspersonal.</i>		
Förste aktuarie	65	35	Uppsyningsman av 1:a klass ...	60	30
Aktuarie	65	35	Förestånderska av 1:a klass ...	55	25
Kartograf	65	35	Uppsyningsman av 2:a klass ...	60	30
Ritare eller gravör	65	35	Överskötare	60	30
Ritbiträde	63	33	Förestånderska av 2:a klass ...	55	25
Yrkesinspektionen.			Skötare	60	30
Yrkesinspektör	65	25	Översköterska	55	25
Yrkesinspekttris	65	25	Sköterska	55	25

Befattning	Pensions- ålder. Lev- nadsår	För hel- pension erforder- ligt antal tjänstår	Befattning	Pensions- ålder. Lev- nadsår	För hel- pension erforder- ligt antal tjänstår
Hospital och asyler (forts.).			Uppsala universitet.		
<i>Ekonomipersonal.</i>			<i>Egendoms- och skogsförvaltningen.</i>		
Maskinmästare av 1:a klass ...	65	35	Skogsförvaltare	65	35
» » 2:a » ...	65	35	Assistent vid skogsförvaltningen	65	35
Befallningsman	65	35	Skogvaktare	65	35
Hantverksföreståndare av 1:a klass	65	35	Skolöverstyrelsen.		
Maskinist av 1:a klass	65	35	Ledamot å folkskol- och yrkesskolavdelningarna	67	25
Trädgårdsmästare	65	35	Lantbruksstyrelsen.		
Hantverksföreståndare av 2:a klass	65	35	Generaldirektör	67	10 ¹
Maskinist av 2:a klass	65	35	Byråchef för lantbruksärenden	67	25
Köksförestånderska av 1:a klass	60	30	Statskonsulenter.		
Magasinsföreståndare	65	35	Statskonsulent	65	25
Arbetsförestånderska	60	30	Lantbruksakademien.		
Bageriförestånderska	60	30	Sekreterare	67	25
Chaufför	65	35	Flyinge hingstdepå och stuteri.		
Eldare av 1:a klass	65	35	Beridare	62	30
Hantverkare	65	35	Strömsholms hingstdepå.		
Köksförestånderska av 2:a klass	60	30	Beridare	62	30
Post- och stadsbud	65	35	Rikets allmänna kartverk.		
Tvättförestånderska av 1:a klass	60	30	<i>1. Den geodetiska avdelningen.</i>		
Eldare av 2:a klass	65	35	Observator	65	35
Föreståndare i stall, ladugård och svinstall	65	35	Statsgeodet	65	35
Tvättförestånderska av 2:a klass	60	30	<i>2. Den topografiska avdelningen.</i>		
Länsstyrelserna.			Gravör eller heliogravyrritare	65	35
Landshövding	67	25	<i>3. Avdelningen för ekonomiska arbeten och slomkararbeten.</i>		
Generaltullstyrelsen och tullstaten.			Statskartograf	65	35
<i>Tullstaten.</i>			Ritare	63	33
Gränstullmästare	62	30	Ritbiträde	63	33
Tullmästare	65	35	Sveriges geologiska undersökning.		
Gränsöveruppsyningsman	62	30	Statsgeolog	65	35
Kustöveruppsyningsman	62	30			
Tullöveruppsyningsman	65	35			
Gränsuppsyningsman	62	30			
Kustuppsyningsman	62	30			
Tulluppsyningsman	65	35			
Förste kustvakt	62	30			
Kustvakt	62	30			
Tillsyningsman	65	35			
Kustbevakningsbiträde	62	30			
Tullvakt	65	35			

¹ Såsom chef för lantbruksstyrelsen.

Befattning	Pensions- ålder. Lev- nadsår	För hel pension erforder- ligt antal tjänstår	Befattning	Pen- sions- ålder. Lev- nadsår	För hel pension erforder- ligt antal tjänstår
Sprängämnesinspek- tionen.			Lots- och fyrstaten (forts.).		
Sprängämnesinspektör	65	25	<i>Personal å fyrskepp och fyr samt å gasstation.</i>		
Inspektionen över elek- triska anläggningar för belysning eller arbets- överföring.			Fyrmästare å 1:a klass fyr- skepp	62	30
Inspektör	65	25	Distriktsfyrmästare	65	35
Lotsstyrelsen.			Fyrmästare å 1:a klass fyr ...	62	30
<i>Fyringenjörkontoret.</i>			» » 2:a klass fyr- skepp	62	30
Fyringenjör	62	30	Fyrmästare å 2:a klass fyr ...	65	35
Verkmästare	62	30	» » 3:e » fyr- skepp	62	30
Lots- och fyrstaten.			Fyrmästare å 3:e klass fyr ...	65	35
<i>Distriktsbefäl och personal å distriktsexpeditioner.</i>			Fyrvaktare å 1:a » fyr- skepp	62	30
Lotskapten	65	35	Fyrvaktare å 1:a klass fyr ...	65	35
Lotslöjtnant	65	35	» » gasstation ...	62	30
<i>Lotspersonal.</i>			» » 2:a och 3:e klass fyrskepp	62	30
Överlots	65	35	Fyrvaktare å 2:a och 3:e klass fyr	65	35
Lotsförman å 1:a klass lots- plats	60	30	Fyrbiträde å fyrskepp	62	30
Lotsförman å 2:a klass lots- plats	60	30	» » fyr	65	35
Lots å 1:a klass lotsplats ...	60	30	» » gasstation	62	30
» » 2:a »	60	30	<i>Personal å lotsverkets ång- fartyg.</i>		
Lotsförman å 3:e klass lots- plats	60	30	Befälhavare	62	30
Lots å 3:e klass lotsplats ...	60	30	Maskinist	62	30
			Statens provningsanstalt.		
			Överdirektör	65	25
			Avdelningschef	65	25
			Förste avdelningsingenjör ...	65	25

För tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, är pensionsåldern 60 år och det för hel pension erforderliga antalet tjänstår 30. För innehavare av kontorsbiträdes- och skrivbiträdesbefattningar utgör pensionsåldern 63 levnadsår samt det för hel pension erforderliga antalet tjänstår 33.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1925.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för övriga departement anför t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

Såsom framgår av chefens för finansdepartementet yttrande till det vid statsverkspropositionen fogade protokollet över finansärenden den 31 december 1924 i fråga om ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden, förklarade departementschefen, efter att hava redogjort för de förslag angående ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas pensionsförhållanden, som framlagts av de s. k. behörighetsakkunniga, 1921 års lönekommitté samt 1921 års pensionskommitté, ävensom angivit sin principiella ställning till de pensionsfrågor, vilka ansetts vara av betydelse för lösningen av de kvinnliga befattningshavarnas lönefråga, att det närmare utformandet av förslag till ordnande av ifrågakvarande befattningshavares pensionsförhållanden borde ske i sammanhang med frågan om civil tjänstepensionslag.

Sedan riksdagen nu fattat beslut rörande de kvinnliga befattningshavarnas ställning i lönehäuseende, anhåller jag att få underställa Kungl. Maj:ts prövning förutberörda fråga om civil tjänstepensionslag och vissa andra pensioneringsfrågor.

Till grund för mitt förslag i ämnet kommer att ligga det av 1921 års pensionskommitté med skrivelse den 18 oktober 1924 avgivna betänkande med förslag till civil tjänstepensionslag.

Innan jag övergår till att redogöra för detta förslag, ber jag emellertid få lämna en kort översikt dels över innehållet i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension, dels över bestämmelserna i kommunikationsverkens pensionslag, dels ock över nu gällande provisoriska pensionsbestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk.

Med vissa vidtagna ändringar innehåller 1907 års pensionslag i huvudsak följande.

Rätt till pension tillkommer under de i lagen stadgade villkor envar ordinarie innehavare av civil tjänst med lön å stat, som blivit fastställd av

Gällande pensionsbestämmelser.

Konungen och riksdagen. Från lagens tillämpning äro dock undantagna vissa i lagen uppräknade ämbeten och tjänster, nämligen statsrådsämbeten, civila tjänster med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänster vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, lärarbefattningar vid folkskoleseminariernas övningsskolor samt befattningar, som äro uteslutande prästerliga (1—2 §§).

Där ej för viss tjänst särskilt pensionsunderlag finnes bestämt, gäller för bestämmande av pensionsunderlag följande:

för tjänst, med vilken jämte lön tjänstgöringspenningar äro förenade, utgöres pensionsunderlaget av hela lönen;

för annan tjänst motsvarar pensionsunderlaget två tredjedelar av lönen.

Pensionsunderlaget utgöres således enligt huvudregeln ej av ett för varje befattning fixerat belopp, utan kan ökas, i mån befattningshavaren intjänar ålderstillägg, som helt eller delvis har karaktär av lön (3 §).

Pensionen är till sitt belopp antingen hel eller avkortad. Hel pension utgör, där ej för särskilt fall annorlunda är stadgat, samma belopp som det för tjänstinnehavaren vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande pensionsunderlaget. Avkortad pension utgår med viss del av hel pension och beräknas på sätt i lagen närmare föreskrives (4 §).

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder för manlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextiosju levnads- och trettiofem tjänstår samt för kvinnlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextio levnads- och trettio tjänstår. Från denna huvudregel stadgas dock ett flertal i lagen närmare angivna undantag (5 §).

I fråga om skyldighet att från tjänsten avgå stadgas, att sådan förpliktelse inträder för innehavare av domarämbete vid fyllda sjuttio år, eller, där sådan tjänstinnehavare, efter att hava uppnått de i lagen för rätt till hel pension stadgade levnads- och tjänstår, oavbrutet under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande befinnes vara till tjänstgöring oförmögen. För annan tjänstinnehavare inträder berörda skyldighet vid uppnåendet av den i 5 § för rätt till hel pension stadgade levnadsålder. Emellertid kan Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att avskeda från tjänsten, den myndigheten låta med avskedet anstå, därest och så länge tjänstinnehavaren prövas i tjänsten på ett tillfredsställande sätt kunna gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år.

Enligt lagens bestämmelser kan skyldighet att avgå från tjänsten inträda jämväl i andra fall än de förut nämnda. Sålunda föreskrives, att dylik skyldighet åligger tjänstinnehavare, innan han uppnått nyss omförmälda levnadsålder, därest han, efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, befinnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring. Här omförmäld skyldighet åligger ock tjänstinnehavare, som träffats av olycksfall i

tjänsten, därest olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring.

Därjämte må nämnas, att Kungl. Maj:t äger, att, på därom av vederbörande myndighet gjord framställning, under vissa i lagen närmare angivna betingelser i fråga om uppnådd levnadsålder förklara sådan tjänstinnehavare skyldig avgå från tjänsten, som på grund av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänstäligganden (6 §).

Tjänstinnehavare, som vid uppnåendet av den för honom stadgade levnadsålder icke kan räkna tio tjänstår och alltså icke då är berättigad till erhållande av pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han tillåtes att kvarstå i tjänsten efter nämnda levnadsålders inträde (7 §).

Såsom tjänstår för pension räknas den tid, befattningshavaren innehaft tjänst, som i lagen avses, ävensom den tid, han innehaft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande (17 §).

Pensionsavgiften är enligt lagen ej fixerad till visst belopp för varje befattning utan utgår med viss procent — högst 6 lägst 3 — av det för befattningshavaren gällande pensionsunderlaget (10 §).

Sedan av 1919 års lagtima riksdag antagits ett på delvis helt nya löneprinciper grundat avlöningssystem för de s. k. kommunikationsverken, utarbetades av kommunikationsverkens lönekommitté för dessa verk, i fråga om vilka dittills gällt från varandra väsentligt skiljaktiga pensioneringsbestämmelser, ett förslag till ny pensionslag, framlagt i ett den 29 januari 1920 dagtecknat betänkande.

I vissa delar var förslaget i fråga omedelbart betingat av de för det nya lönesystemet gällande principerna. Sålunda hade i förslaget, enär i nämnda lönesystem någon uppdelning av avlöningen i lön och tjänstgöringspenningar ej var genomförd, pensionsunderlagen bestämts på annat sätt än som i allmänhet gäller enligt 1907 års lag, nämligen till ett fixt belopp för envar av de i avlöningsreglementets löneplan intagna lönegrader, ungefärligen motsvarande två tredjedelar av slutlönen å billigaste ort inom lönegraden. Pensionsunderlagets belopp var alltså ej beroende av om tjänstemannen vid tiden för pensioneringen intjänat de för lönegraden bestämda avlöningsförhöjningarna.

Vidkommande beräkningen av pensionsavgifternas belopp föreslog kommittén den i jämförelse med 1907 års lag förenklade anordning, att avgifterna skulle sättas till visst belopp för varje lönegrad.

Önskemålet om ett i möjligaste mån rättvist avvägande mellan utgående pension och av tjänstemannen erlagda pensionsavgifter sökte kommittén tillgodose genom att i viss omfattning särskilja den del av tjänstepensionen, som motsvarade av tjänstemannen inbetalda avgifter, från den del

av pensionen, som var beräknad att bestridas av statsmedel. Den förra delen av pensionen, den s. k. *avgiftspensionen*, skulle till sin storlek i regel vara beroende på det antal år, under vilka pensionsavgift, vare sig på grund av icke-ordinarie anställning eller i ordinarie tjänst, erlagts. Hel avgiftspension, motsvarande en tredjedel av tjänstepensionen, skulle utgå, om vederbörande erlagt avgifter i 30 år (s. k. avgiftsår). Vid färre antal avgiftsår skulle avgiftspensionen i allmänhet reduceras med $\frac{1}{30}$ för varje bristande avgiftsår.

Då pensionsavgifterna voro försäkringstekniskt beräknade under antagande av en 30-årig inbetalningsperiod och befattningshavaren således efter denna tids utgång måste anses hava fullgjort den för hel avgiftspensions erhållande erforderliga inbetalningsskyldigheten, skulle alltså någon inbetalning av pensionsavgifter efter de 30 avgiftsårens utgång i allmänhet ej ifrågakomma; enligt 1907 års pensionslag hade däremot tjänstemannen att erlagga pensionsavgifter intill avgång från tjänsten.

Kommittén föreslog vidare, att befattningshavare, som avgick före pensionsålderns inträde under sådana omständigheter, att han icke blev pensionsberättigad, i allmänhet skulle erhålla viss gottgörelse för av honom erlagda pensionsavgifter. En dylik anordning hade redan förut vunnit tillämpning, nämligen vid den enligt beslut av 1917 års riksdag genomförda pensioneringen av viss icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Enligt kommitténs förslag var gottgörelsen i fråga avsedd att utgå i den form, att de av befattningshavaren erlagda pensionsavgifterna skulle från vederbörande pensionsfond inbetalas till pensionsstyrelsen för beredande åt befattningshavaren av pension jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring.

Den del av tjänstepensionen, som beräknades skola bestridas av statsmedel, betecknades av kommittén såsom *statspension* och skulle för hel pension utgöra två tredjedelar av tjänstepensionen. För att komma i åtnjutande av hel statspension skulle vederbörande hava uppnått minst 30 tjänstår i ordinarie eller extra ordinarie befattning eller därmed jämförlig anställning.

I fråga om pensionsrättens inträde samt skyldigheten att avgå från befattning föreslogos av kommittén vissa avvikelser från vad som enligt den civila pensionslagen var gällande.

Ett på lönekommitténs betänkande grundat förslag till pensionslag för kommunikationsverken framlades av Kungl. Maj:t i proposition (nr 313) till 1920 års riksdag. Riksdagen biföll i allt väsentligt propositionen (skrivelse nr 245) och utfärdades den 4 juni 1920 lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (nr 254), i det följande benämnd kommunikationsverkens pensionslag.

Efter att 1921 års riksdag antagit förslag till avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, varigenom det för kommunikationsverken antagna nya lönesystemet kom att i huvudsak tillämpas jämväl å nämnda befattningshavare, uppkom fråga om de ändringar i dittills gällande pensionsbestämmelser, som kunde föranledas av det nya avlöningsreglementet.

Efter förslag av 1902 års löneregleringskommitté utarbetades och förelades 1921 års riksdag propositioner i ämnet (nr 276 och 277). De framlagda författningsförslagen vunno riksdagens bifall, och utfärdades den 29 juni 1921 lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension (nr 455) samt kungörelse med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension (nr 456). Dessa bestämmelser äro avsedda att äga allenast provisorisk karaktär i avbidan på utarbetande av en ny pensionslag i stället för den nuvarande civila pensionslagen, som med hänsyn till bestämmelserna i det nya avlöningsreglementet icke kan tillämpas å befattningshavare, å vilka berörda avlöningsreglemente är tillämpligt.

På grund av senare genomförda nya löneregleringar hava vissa ändringar vidtagits i nyssnämnda kungörelse, nämligen genom kungörelser den 30 juni 1922 (nr 388) och den 1 juni 1923 (nr 168).

I fråga om tjänstemän, som tillsättas genom fullmakt eller konstitutorial, stadgas i kungörelsen den 29 juni 1921, att bestämmelserna i 1907 års pensionslag skola, i vad de avse rätt till pension samt skyldighet att från tjänsten avgå, för dem äga giltighet, dock med iakttagande av vissa i kungörelsen särskilt angivna föreskrifter, avseende i främsta rummet pensionsunderlagen och pensionsavgifterna.

I fråga om tjänstårsberäkning för befattningshavare, som tillsättas genom fullmakt eller konstitutorial, föreskrives i kungörelsen den 29 juni 1921, att tjänstår beräknas för tid, under vilken tjänsteman efter fyllda aderton år i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som prövas vara därmed jämförlig, eller ock bestritt förordnande å sådan tjänst. Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad avlöning eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

Slutligen må erinras, att ifrågavarande kungörelse innehåller föreskrift (4 §), att den tjänsteman jämlikt avlöningsreglementet åliggande skyldigheten att underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda utfär-

dade i fråga om pension, skall jämväl innefatta skyldighet att underkasta sig sådana ändringar i pensionsrätten, som kunna varda fastställda i sammanhang med det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering.

Förutom de ändringar, som vidtagits i den civila pensionslagen i fråga om de nyreglerade verken, hava tid efter annan tillägg till och ändringar av pensionslagen ägt rum. Sålunda har i samband med arbetet för en decentralisation av regeringsärendena beslutanderätten i fråga om tilldelande av pension överflyttats från Kungl. Maj:t till generaltullstyrelsen i fråga om tjänst vid tullverket, till domänstyrelsen i fråga om tjänst vid styrelsen eller tjänst, som lyder under denna, samt i övrigt till statskontoret, som jämväl har att pröva frågor om pension till generaldirektörer vid nämnda styrelser. Beslut härom har fattats av 1918 års lagtima riksdag (skrivelse nr 183). Vidare må erinras, att, i samband med tillkomsten av nya förvaltningsgrenar eller omorganisation av gamla, olika befattningshavargrupper inordnats under den civila pensionslagen. Sålunda har t. ex. genom beslut av 1914 års senare riksdag personalen vid lots- och fyrstaten tillerkänts pensionsrätt enligt sagda lag.

Speciella föreskrifter om pensionsrätt hava meddelats för befattningshavare vid domänverket i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 323) samt för befattningshavare vid lots- och fyrstaten i kungörelse samma dag (nr 380), vilka föreskrifter i huvudsak ansluta sig till bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 29 juni 1921 (nr 456).

1921 års pensionskommittés uppdrag.

Vid tillsättande den 29 juni 1921 av pensionskommittén yttrade chefen för finansdepartementet — efter att hava erinrat, att i samband med den lönereglering, som vid samma års riksdag genomförts för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, en del ändringar vidtagits med avseende å personalens pensionsförhållanden — bland annat följande:

»Då jag den 11 mars 1921 för Kungl. Maj:t anmälde sistberörda fråga, erinrade jag, såsom framgår av mitt vid propositionen nr 276 till innevarande års riksdag fogade yttrande till statsrådsprotokollet, hurusom med hänsyn till de i det nya avlöningsreglementet innefattade förändringar icke allenast i fråga om avlöningens uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar utan även i andra avseenden de nya avlöningsbestämmelserna i varje fall måste föranleda en revision av gällande pensionsföreskrifter. Det syntes mig dock kunna sättas i fråga, huruvida man därvid borde inskränka sig till allenast en revision av den civila pensionslagen, sedan numera för kommunikationsverken en helt ny pensionslag blivit utfärdad den 4 juni 1920, vilken lag även i principiella hänseenden avveke från den civila pensionslagen. Lika med löneregleringskommittén hölle jag för önskvärt, att även i pensionshänseende likartade bestämmelser bleve gällande för så stora delar av statsförvaltningen som möjligt. Härför skulle emellertid erfordras utarbetande av en ny pensionslag, avsedd att ersätta den nuvarande civila pensionslagen. Kommittén hade betonat önskvärdheten av att helt nya bestämmelser snarast utarbetades för att om möjligt underställas

1922 års riksdags prövning. Till denna kommitténs uppfattning uttalade jag min anslutning samt förklarade, att jag ämnade med det snaraste igångsätta förarbeten i berörda hänseende.

Då det under nu angivna omständigheter ansågs nödvändigt att, intill dess pensionsförhållandena bleve definitivt ordnade, i och för tillämpning i förekommande fall hava tillgång till vissa provisoriska pensionsbestämmelser, framlades genom nyssberörda proposition nr 276 samt propositionen nr 277 förslag till sådana bestämmelser och till därmed sammanhängande ändringar i civila pensionslagen. Dessa framställningar, som i huvudsak grundade sig på av löneregleringskommittén avgivet förslag, hava sedermera vunnit riksdagens bifall, såsom framgår av dess skrivelser nr 232 och 353.

Den av mig bebådade utredningen rörande nya definitiva bestämmelser, avsedda att träda i stället för den nuvarande civila pensionslagen, torde nu böra igångsättas.

Genom de provisoriska bestämmelser, som, enligt vad jag nu påpekat, gälla för stora grupper av personal med nyreglerade löner, hava dessa grupper fått sina pensionsförhållanden någorlunda tillfredsställande ordnade under den tid, som måste förflyta, inuan mera definitiva anordningar hinna att träffas. Uppmärksammas bör, att, i mån som det nya för statsdepartement m. fl. gällande avlöningsreglementet utsträcker till att avse även andra till den civila statsförvaltningen hörande befattningshavare, detta kommer att medföra, att jämväl tillämplighetsområdet för berörda provisoriska pensionsbestämmelser i motsvarande grad vidgas.»

Departementschefen yttrade vidare, att frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifterna, vilken fråga varit föremål för behandling bland annat vid 1921 års riksdag, särskilt med hänsyn till den kostnadsbesparing, som genom förenklade anordningar på detta område utan tvivel kunde stå att vinna, vore av den vikt, att närmare utredning i ämnet genom kommitténs försorg borde komma till stånd.

Sedan i anledning av Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 pensionskommitténs arbeten vilat från och med den 1 mars 1923, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 juni 1924 förordnats, att pensionskommittén skulle återupptaga sina arbeten samt bedriva desamma i enlighet med de direktiv, som chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet samma dag lämnat.

Departementschefen anförde därvid bland annat:

»Den 12 oktober 1923 har 1921 års lönekommitté avgivit betänkande angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden m. m. I detta betänkande har kommittén framlagt vissa förslag i pensionshänseende, vilka icke utan ytterligare överväganden synas böra läggas till grund för den framställning till riksdagen rörande dessa befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden, som erfordras för att den av 1923 års riksdag antagna behörighetslagen må kunna sättas i kraft. De olika detaljfrågor, som härvid särskilt böra göras till föremål för prövning, äro frågorna om kvinnliga befattningshavares pensionsålder och pensionsavgifter samt pensionering av dylika befattningshavares efterlevande. Beträffande nu berörda delar av kommittéförslaget hava betydande menings-

skiljaktigheter yppats hos de över förslaget hörda myndigheterna. Lösningen av omförmälda pensionsspörsmål är emellertid av betydelse för frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden, vilken fråga för närvarande är föremål för beredning inom finansdepartementet, i syfte att proposition må kunna avlätas till 1925 års riksdag. Vidare sammanhånga de nämnda pensionsspörsmålen givetvis med pensionskommitténs uppdrag. Det synes lämpligt, att desamma av kommittén omedelbart upptagas till övertägande, på det att ställning må kunna tagas till desamma så snart, att proposition i avlöningsfrågorna må vara åtminstone i huvudsak färdigberedd till den tid, då budgetarbetet under nästkommande höst tager sin början. Närmast torde lösningen av omförmälda pensioneringsfrågor för de kvinnliga befattningshavarnas del påverka kommitténs förslag till ny civil pensionslag, vilket förslag alltså torde böra i första hand färdigställas; och böra kommitténs arbeten så bedrivas, att nyss nämnda förslag om möjligt kan vara avgivet före den 1 oktober 1924.

I detta sammanhang torde jag något närmare få uppehålla mig vid den del av kommitténs uppdrag, som avser fråga om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifter, enär detta spörsmål står i närmaste sammanhang med frågan om reglering av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden.

Sedan 1889 års pensionskommitté år 1894 avgivit betänkande angående civila befattningshavares pensionering, framlade Kungl. Maj:t proposition i ärendet för 1894 års riksdag. Kungl. Maj:ts förslag grundade sig på den av kommittén angivna förutsättningen, att vederbörande tjänst innehavare borde vara befriad från avgifter för den egna pensioneringen men skyldig att utan statens bistånd bestrida de med pensioneringen av änkor och barn förenade utgifter med undantag för kostnaden för pensionskassans förvaltning. Förslaget blev icke av riksdagen bifallet. Riksdagen ansåg nämligen, att en sådan lag borde vila på den av riksdagen tidigare uttalade grundsatsen, att de civila tjänst innehavarna skulle vara förpliktade att bidra till sin egen pensionering. Riksdagen uttalade vidare, att frågan om det civila pensionsväsendets omreglering borde anstå till slutligt avgörande under den tid, som erfordrades för verkställande av en utredning i fråga om storleken av de avgifter, som skulle kunna åläggas tjänst innehavarna för egen pensionering. År 1899 tillsattes en ny kommitté för verkställande av den utav riksdagen sålunda begärda utredningen. Kommittén framlade år 1902 betänkande med förslag till pensionslag, grundad på avgiftsplikt. År 1907 förelade Kungl. Maj:t riksdagen proposition i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget. Den i propositionen föreslagna lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension blev av riksdagen med smärre ändringar antagen.

Frågan om pensionsavgifternas borttagande har sedermera blivit aktuell genom det av de sakkunniga angående det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering i sådan hänseende framlagda förslag. Detta förslag innebär i korthet, att pensionsavgifterna, vilka borde avse såväl egen som familjepensionering, skulle bestämmas i lönestaten i stället för såsom nu i vederbörande pensionslag eller pensionsreglemente. Lönestaten skulle förden skull angiva icke blott den för tjänsten bestämda bruttolönen utan även den nettolön, som skulle utbetalas till tjänstemannen. I yttrande över de sakkunnigas förslag ställde sig såväl löneregeringskommittén som statskontoret tillmötesgående gentemot en sådan anordning. Statskontoret yttrade, bland annat, att det borde undersökas, huruvida icke i sammanhang med

fastställande av nya lönestater all uppbörd och redovisning av pensionsavgifter skulle kunna upphöra.

I sitt år 1921 avgivna betänkande med förslag till ny definitiv löneroglering jämte vissa förslag till provisoriska pensionsbestämmelser upptog lönerogleringskommittén dock icke det sålunda förordade sättet för pensionsavgifternas upphävande. Statskontoret, som hade att yttra sig över lönerogleringskommitténs ifrågavarande förslag, gjorde härvid vissa uttalanden angående omläggning av befattningshavarnas pensionsavgifter. Statskontoret anförde, bland annat, att anledningen, varför lönerogleringskommittén icke alls upptagit nyssnämnda spörsmål till behandling, syntes vara den, att kommittén önskat ena likhet och enhetlighet med vad i förevarande avseende gällde för kommunikationsverken, för vilkas befattningshavare pensionsförhållandena reglerats genom lag den 4 juni 1920 (nr 254). Därjämte anförde statskontoret, att, sedan sådan överensstämmelse vunnits, den nu undanskjutna reformen givetvis kunde upptagas till prövning och, om den vid närmare granskning visade sig ändamålsenlig, genomföras på en gang över hela linjen. Utan att vilja ifrågasätta ett omedelbart upptagande av detta spörsmål hade statskontoret icke ansett sig kunna underlåta att därå fästa uppmärksamheten, särskilt i betraktande av att reformen kunde väntas medföra en avsevärd förenkling av pensionsgrunderna och en icke obetydlig arbetsbesparing inom statsförvaltningens olika delar.

Vid lönerogleringsfrågans behandling inför Kungl. Maj:t yttrade vederbörande departementschef med avseende på de därav föranledda provisoriska pensionsbestämmelserna, bland annat, att det syntes svårt att nu bryta med principen om pensionsavgifter beträffande vissa kategorier av statstjänare, helst det gällde provisoriska bestämmelser. Frågan om övergående till ett annat pensioneringssystem borde i varje fall upptagas till prövning rörande förvaltningen i dess helhet. En liknande uppfattning hade tidigare uttalats av kommunikationsverkens lönekommitté.

Det må i detta sammanhang nämnas, att frågan om pensionsavgifternas upphörande helt nyligen varit föremål för riksdagens prövning vid tvenne tillfällen, nämligen åren 1920 och 1921, i båda fallen till följd av inom riksdagen väckta motioner. Vid 1920 års riksdag avstyrktes motionen av vederbörande utskott (andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 13). År 1921 hemställde bankoutskottet (utlåtande nr 44), att riksdagen måtte besluta skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Kamrarna stannade emellertid i olika beslut, vilka icke ansågos vara av beskaffenhet att kunna sammanjämkas.

Vid tillsättande av 1921 års pensionskommitté yttrade jag, att frågan om pensionsavgifternas avskaffande, särskilt med hänsyn till den kostnadsbesparing, som genom förenklade anordningar på detta område utan tvivel kunde stå att vinna, syntes vara av den vikt, att närmare utredning i ämnet borde komma till stånd.

Den omläggning av pensionssystemet, som ett borttagande av pensionsavgifterna förutsätter, torde lämpligen böra övervägas i samband med ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden, då vid detta tillfälle i alla händelser ändringar i löneplanerna måste övervägas. Frågan om pensionsavgifterna torde också under vissa förutsättningar kunna bliva avgörande för de lönebelopp, som böra tillkomma kvinnliga befattningshavare. Frågan bör därför av pensionskommittén upptagas till utredning jämsides med förslaget till ny civil pensionslag för att kunna bliva av kommittén slutbehandlad samtidigt med nämnda förslag. Därvid torde kom-

mittén jämväl böra taga under övertvägande, i vad mån ett eventuellt borttagande av pensionsavgifterna bör päverka frågan om reglering av kvinnliga befattningshavares lövningsförhållanden. I detta avseende förutsätter jag, att samarbete äger rum mellan kommittén och finansdepartementet.

Mot ett borttagande av allenast avgifterna för den egna pensioneringen synes kunna anföras, att en dylik åtgärd ej kan medföra några mera betydande fördelar, därest icke samtidigt avgifterna för familjepensioneringen avskaffas. Kommittén torde böra övertväga, huruvida det kan vara lämpligt att framgå successivt och till en början borttaga avgifterna för den egna pensioneringen för att i sinom tid, i samband med lösningen av frågan om det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, skrida till övertvägande av spörsmålet om familjepensionsavgifternas borttagande. Mähända skall det visa sig mera praktiskt att uppskjuta hela frågan om pensionsavgifterna till dess de kunna i sin helhet avskaffas. Skulle så bliva fallet, lärér möjligen avgifternas borttagande lämpligen kunna ske i samband med de nuvarande dyrtidstilläggens avskaffande.»

Av kommittén
framlagda
författnings-
förslag.

Pensionskommittén har med sitt betänkande överlämnat *dels* förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag), lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension, lag angående ändrad lydelse av 30 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring, *dels ock* förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal den 29 juni 1917 (nr 441; senaste lydelse 1920: 255), kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förräds- och linjearbetare den 29 juni 1917 (nr 442; senaste lydelse 1920: 256), kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal den 29 juni 1917 (nr 443; senaste lydelse 1920: 257), kungörelse angående ändrad lydelse av nionde punkten i kungörelsen den 24 november 1876 (nr 51) angående meddelad fastställelse av grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt av flottans och lotsverkets gemenskap (senaste lydelse 1908: 72, sid. 10), kungörelse angående ändrad lydelse av nionde punkten i cirkuläret den 22 juni 1877 (nr 22) angående grunder för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst (senaste lydelse 1909: 115, sid. 2), kungörelse med föreskrifter rörande tillämpning av civila tjänstepensionslagen, kungörelse med föreskrifter angående de medel, av vilka pensioner, som jämlikt civila tjänstepensionslagen beviljas, skola utgå m. m., kungörelse angående ändrad lydelse av 3, 4 och 5 §§ i kungörelsen den 11 oktober 1907 (nr 85, sid. 9) med föreskrifter om verkställighet av lagen an-

gaende civila tjänstnehavares rätt till pension (senaste lydelse beträffande 3 och 5 §§ 1914: 448), kungörelse angående skyldighet för innehavare av vissa befattningar att vara underkastade förändrade bestämmelser i fråga om rätt till pension, kungörelse angående ändrad lydelse av § 5 i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 957) angående anordnande av den i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen (senaste lydelse 1920: 348).

Vad angår kommitténs förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i 1907 ars pensionslag, torde särskild proposition angående erforderliga ändringar i sagda lag böra föreläggas riksdagen, och ämnar jag senare i dag återkomma härtill.

Vissa av de utav kommittén framlagda författningsförslagen tillhöra ej finansdepartementets föredragning utan böra upptagas till behandling av andra departement, nämligen av *försvarsdepartementet*: föreslagen ändring i gällande kungörelser rörande grunderna för pensionering av flottans och arméns befäl och underbefäl med vederlikar m. m., av *socialdepartementet*: föreslagen ändring dels av 5 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, dels ock av 5 § i kungörelsen den 31 december 1917 angående anordnande av den i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen, samt av *kommunikationsdepartementet*: föreslagna ändringar dels i kommunikationsverkens pensionslag, dels ock i bestämmelserna angående rätt till pension för vissa icke-ordinarie befattningshavare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk.

Övriga här omförmälda, av kommittén i samband med förslaget till civil tjänstepensionslag överlämnade författningsförslag, som tillhöra finansdepartementets föredragning, torde ej behöva underställas riksdagens prövning.

Efter att i korthet hava angivit huvuddragen av den svenska pensionslagstiftningens utveckling erinrar pensionskommittén i den allmänna motiveringen till sitt förslag om att chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet vid kommitténs tillsättning den 29 juni 1921 betonat, att den nya pensionslagen, såvitt möjligt, borde ansluta sig till den för kommunikationsverken gällande pensionslagen, samt yttrar därefter:

»Kommittén har också funnit de principer, som i sistnämnda lag kommit till uttryck och för vilka kommittén i det föregående redogjort, i väsentliga delar vara ägnade att vinna tillämpning på de civila verken i allmänhet. Kommittén vill emellertid redan här framhålla, att vissa för de civila verken egenartade förhållanden betinga betydelsefulla avvikelser från de vid kommunikationsverken genomförda pensioneringsgrunderna.

I första hand torde härvid böra vinna beaktande den olikhet, som i själva befordringsgången gör sig gällande. Medan inom stora grupper av kommunikationsverkens personal, speciellt i de lägre graderna, befordran till ordinarie befattning i allmänhet vunnits vid förhållandevis unga år och efter en relativt kortvarig icke-ordinarie tjänstgöring, torde, såsom lär vara allmänt känt, vid de civila verken med deras i många fall fåtaliga

Vissa allmänna synpunkter.

Pensions uppdelning i avgifts- och statspension.

Kommittén.

personalbestånd tjänstemännen genomsnittligt räknat få kvarstå i icke-ordinarie tjänst under betydligt längre tid än vid kommunikationsverken och följaktligen också ordinarie anställning tillträdas vid avsevärt högre ålder än vid sistnämnda verk. Några statistiska belägg härför kunna visserligen ej av kommittén anföras, då någon beräkning av genomsnittliga befordringsåldern vid de civila verken ej på länge offentliggjorts, och kommittén bland annat med hänsyn till de exceptionella befordringsförhållandena, som under kristiden varit rådande, och de förändringar, som i befordringshänseende kunna väntas bliva en följd av förestående indragning av ordinarie befattningar, ej heller funnit skäl att låta företaga någon dylik utredning.

Det är vidare att märka, att rekryteringsförhållandena vid de civila verken i viss omfattning gestalta sig olika mot vad fallet är vid kommunikationsverken. Sålunda är vid sistnämnda verk endast för ett relativt fåtal befattningar såsom kompetenskrav uppställd högskolutbildning, medan däremot vid många av de civila verken för det övervägande antalet tjänstemän sådan utbildning kräves. Givetvis kommer under dylika förhållanden medelåldern redan vid anställning i icke-ordinarie tjänst att vid dessa verk ligga avsevärt högre än vid kommunikationsverken. Vidare förekomma vid de civila verken vissa befattningar, beträffande vilka det för vinnande av hel pension erforderliga antalet tjänstår måst sättas förhållandevis lågt, vilket varit beroende på att vissa befattningar ansetts vara av beskaffenhet att i allmänhet kräva en längre tids verksamhet utanför statstjänsten. Medan vid kommunikationsverken tjänståldern för samtliga befattningar är fixerad till 30 år, är densamma vid de civila verken lägst 10 och högst 35 år.

De olikheter, vilka sålunda i befordringshänseende råda mellan de båda grupper av verk, om vilka här är fråga, torde, såsom kommittén redan antytt, böra föranleda, att pensionssystemet vid de civila verken erhåller en i vissa avseenden annan utformning än vid kommunikationsverken. Med hänsyn till den betydelse, icke-ordinarie-tiden spelar i befordringsgången vid de förra verken, samt frånvaron åtminstone tillsviðare av skyldighet att under icke-ordinarie-tiden erlægga pensionsavgift torde det icke vara möjligt att nu fråga den för dessa gällande principen, att för bestämmande av pensionens belopp tjänstetiden i icke-ordinarie anställning tillägges samma betydelse som tjänstetiden i ordinarie befattning. Det torde med andra ord icke låta sig göra att vid de civila verken genomföra den vid kommunikationsverken tillämpade anordningen, att — med uppdelning av pensionsunderlaget i ett statspensionsunderlag, omfattande två tredjedelar och ett avgiftspensionsunderlag, omfattande en tredjedel — bestämma pensionens belopp, i vad det avser sistnämnda del, med hänsyn allenast till antalet avgiftsår.

Vid de civila verken torde i stället, i likhet med vad hittills varit fallet, pensionsunderlaget böra erhålla en enhetlig karaktär och, i den mån fulla antalet tjänstår ej uppnås, för bestämmande av pensionens belopp reduktion i förhållande till det felande antalet tjänstår böra ske i pensionsunderlaget i dess helhet.

Om således systemet med särskild beräkning av avgiftsår och avgiftspension ej överflyttas till de civila verken, torde för dem ej heller böra upptagas den vid kommunikationsverken gällande, med nämnda system sammanhängande regeln, att avgiftsskyldigheten upphörer efter utgången av de trettio avgiftsåren. Då kommittén detta oaktat ej föreslår någon sänk-

ning av de nu vid de civila verken provisoriskt gällande pensionsavgifterna, vilka till beloppet överensstämma med kommunikationsverkens — under förutsättning av en till trettio år begränsad inbetalningsperiod beräknade — pensionsavgifter, beror detta därpå att, såsom förut framhållits, skyldighet att erlägga pensionsavgifter vid de civila verken i allmänhet inträder senare än vid kommunikationsverken. I betraktande härav torde ett ur såväl statsverkets som tjänstemännens synpunkt mera rättvist avvägande av pensionsavgifterna vinnas genom att dels pensionsavgifterna fortfarande sättas lika, dels ock tjänstemännen förpliktas att erlägga pensionsavgifter ända till tjänstetidens slut.

Då, såsom ovan nämnts, den nya pensionslagen för de civila verken är avsedd att anslutas till det nya lönesystemet, torde ock lagens tillämpningsområde böra begränsas till de verk, för vilka löneroglering enligt detta system blivit genomförd eller framdeles kommer att genomföras. 1907 års pensionslag skulle således alltjämt bibehållas i kraft för de icke nyreglerade verken. Först när ny löneroglering genomförts för samtliga de befattningshavare, som nu lyda under sagda lag, skulle densamma helt upphöra att gälla.»

Med avseende å sålunda föreslagna principiella avvikelser från vad som i motsvarande avseenden gäller vid kommunikationsverken har kommunikationsverkens lönenämnd anfört, att, då det vid kommunikationsverken tillämpade systemet med tjänstepensionens uppdelning i statspension och avgiftspension jämte vad därmed sammanhänger syntes innebära en mera rationell lösning av frågan om pensionsbeloppets riktiga avvägning för olika fall än det av kommittén framlagda förslaget, lönenämnden finge avstyrka bifall till detsamma och föreslå, att de vid kommunikationsverken härutinnan gällande principerna måtte komma till användning vid den allmänna civilförvaltningen.

I samma riktning har kommerskollegium uttalat sig.

Mot kommitténs förslag hava, såvitt angår skyldighet för tjänstemännen att erlägga pensionsavgifter till tjänstetidens slut, invändningar gjorts av Göta hovrätt, arméförvaltningen, försäkringsrådet, pensionsstyrelsen, socialstyrelsen, länsstyrelsen i Västmanlands län och försäkringsinspektionen.

Såsom framgår av kommitténs yttrande skulle enligt kommitténs förslag den vid kommunikationsverken tillämpade anordningen med uppdelning av pensionsunderlaget i ett statspensionsunderlag, omfattande två tredjedelar, och ett avgiftspensionsunderlag, omfattande en tredjedel, icke komma till användning inom den allmänna civilförvaltningen i samma syfte som vid kommunikationsverken. Till följd härav skulle ej heller tjänstepensionen utgå såsom statspension, beräknad i förhållande till antalet tjänstår, och såsom avgiftspension, bestämd efter antalet år, under vilka pensionsavgifter erlagts. I stället skulle vid tjänstepensionsbeloppets bestämmande hänsyn tagas allenast till antalet tjänstår och, i den mån fulla antalet dylika år ej uppnåtts, reduktion av pensionsbeloppet i dess helhet ske i förhållande till det felande antalet tjänstår; och skulle på

*Augimna
yttranden.*

*Departements-
chefen.*

grund härav avgiftsskyldigheten ej, såsom gäller vid kommunikationsverken, upphöra efter 30 avgiftsår.

Det vore enligt min mening icke lämpligt att, såsom påyrkats, till de nu ifrågavarande verken överflytta det vid kommunikationsverken gällande systemet med särskild beräkning av avgiftsår och avgiftspension samt avgiftsskyldighetens upphörande efter utgången av de 30 avgiftsåren. De synpunkter, som pensionskommittén anlagt vid bedömande av detta spörsmål, hava för mig varit avgörande vid mitt ställningstagande i frågan. Det är visserligen sant, att en del befattningshavare vid de civila verken, som vid unga år vunnit ordinarie anställning, genom att någon begränsning av avgiftstiden för pensions erläggande ej finnes, hava att erlægga pensionsavgifter under kanske avsevärt större antal år än som är stadgat för befattningshavare vid kommunikationsverken, varigenom de få vidkännas större utgifter för sin pensionering än ordinarie befattningshavare vid kommunikationsverken. Men å andra sidan råder vid allmänna civilförvaltningen det förhållandet, att ett avsevärt antal befattningshavare vid pensionsålderns inträde antingen ej uppnå mera än omkring 30 avgiftsår eller ock kunna räkna allenast ett lägre antal avgiftsår än det nyssnämnda. Av en från statskontoret under hand införskaffad utredning angående under åren 1921—1924 pensionerade befattningshavare har jag inhämtat, att av 393 befattningshavare, för vilka tjänstaldern är fixerad till 35, 33 eller 30 tjänstår, ordinarie anställning innehafts och följaktligen avgifter erlagts av 59 under en tid av mindre än 20 år, 51 under 20—24 år, 79 under 25—29 år, 90 under 30—34 år, 77 under 35—39 år samt 37 under 40 år och däröver.

Därest skyldigheten att erlægga pensionsavgifter skulle fastställas till 30 år samt pensionen i enlighet med vad förhållandet är vid kommunikationsverken uppdelas i stats- och avgiftspension, skulle detta, såsom framgår av de av mig nyss meddelade siffrorna, föranleda, att ett avsevärt antal befattningshavare finge sina pensioner reducerade.

Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra biträda kommitténs förslag i förevarande del. En avvikelse från kommitténs förslag härutinnan skulle jämväl föranleda, att av kommittén framlagt förslag i fråga om uppbörd och redovisning av pensionsavgifter, för vilket jag nu skall redogöra, näppeligen skulle kunna genomföras.

Uppbörd och redovisning av pensionsavgifter.

Gällande bestämmelser.

I fråga om pensionsavgifternas uppbörd och redovisning hava bestämmelser meddelats dels i pensionslagens 10 §, dels ock i kungörelsen den 11 oktober 1907 (nr 85, sid. 9) med föreskrifter om verkställighet av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension. Bestämmelserna i fråga innehålla i korthet följande:

Pensionsavgiften erlägges av befattningshavaren för varje månad, för vilken lön åtnjutes, ävensom för månad, under vilken, på grund av tjänstledighet eller i följd av ådömd mistning av tjänsten för viss tid, lön icke uppbäres.

Uppbörderna av pensionsavgifterna verkställes medelst avdrag å varje till utbetalning förfallet lönebelopp av så stor del av pensionsavgiften, som belöper å den tid, för vilken lönen utbetalas.

Ätnjuter tjänst innehavare icke själv den med tjänsten förenade lön eller kan av annan anledning uppbörd icke äga rum på nyss angivna sätt, är befattningshavaren skyldig att inom den femtonde dagen i vardera av mars, juni, september och december månader till redogöraren inbetala pensionsavgiften för löpande kvartal.

Vid utebliven inbetalning av pensionsavgift kan denna utan föregående dom eller utslag utmätas; och åligger det redogöraren att vidtaga de för avgiftens utbekommande nödiga åtgärder.

Redovisningen av influtna pensionsavgifter sker månadsvis eller kvartalsvis. För att redogörelsen skall ingå till den myndighet, som bäst är i tillfälle att granska redogörelsen och tillse, att vid avgifternas erläggande tillämpats de i sådant avseende i pensionslagen givna stadganden, har föreskrivits, att redovisningen skall avgivas för tjänst innehavare vid fångvärderna, lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten, hospital och asyler för sinnessjuka, tullstaten och domänförvaltningen till det centrala ämbetsverk, varunder tjänst innehavaren lyder. För övriga tjänst innehavare, som höra under 1907 års lag, insändes redovisningen till statskontoret.

Redogörelsen skall vara avfattad enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär; och åligger det de förstnämnda centrala ämbetsverken att, omedelbart efter redogörelsens mottagande, låta granska densamma och sist inom en månad efter det redogörelsen inkommit insända de vid redogörelsen fogade avgifter till statskontoret. Skulle något avgiftsbelopp vara oguldet, skall uppgift meddelas härom ävensom upplysning lämnas om de åtgärder, som för det resterande beloppets utbekommande vidtagits.

I praktiken hava ifrågavarande föreskrifter beträffande de verk, som ej disponera egna medel, tillämpats så, att verk, som ej ägt dragningsrätt på statsverkets giroräkning i riksbanken, vid rekvisition av avlöningsmedel från statskontoret anhållit, att det mot pensionsavgifter svarande beloppet måtte av statskontoret direkt omföras till den civila pensionsfonden, varvid en specifik uppgift å den varje befattningshavare påförda pensionsavgiften bifogats. Statskontoret har sålunda till verket utbetalat allenast återstående beloppet. Vid verk åter, som hava egen dragningsrätt å statsverkets giroräkning i riksbanken, verkställes ifrågavarande omföring från avlöningsanslaget till pensionsfonden direkt hos verket självt och anmälan om omföringen göres sedermera hos statskontoret.

Efter att bland annat hava erinrat om förenämnda av de s. k. centraliseringsakkunniga framlagda förslag angående pensionsavgifternas borttagande ävensom påpekat, att frågan härom under de senare åren vid

Kommittén.

tvenne tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, har kommittén anfört bland annat följande:

»Kommittén vill till en början erinra om att de nuvarande tjänstemannalönerna äro beräknade med hänsyn till tjänstemännens skyldighet att lämna bidrag till såväl sin egen pensionering som änke- och pupillpensioneringen. Då fråga nu uppstått om pensionsavgifternas borttagande, har härvid givetvis icke avsetts, att dessa avgifter skulle utan vidare avskaffas — en sådan åtgärd skulle ju i själva verket innebära, att tjänstemännen bereddes en mot pensionsavgifternas belopp svarande avlöningsförhöjning — utan meningen har allenast varit att genom förändring i pensionsavgifternas uppbörd och redovisning vinna förenkling och besparing i det kamerala administrationsarbetet.

Närmast till hands ligger då att, på sätt centraliseringssakkunniga föreslagit, i själva löneplanen uppföra den »nettolön», som, efter avdrag av pensionsavgifterna från bruttolönen, blir till befattningshavaren utbetald.

Det kunde ock synas som om ett genomförande av en dylik reform nu lämpligen skulle kunna äga rum i samband med den av chefen för finansdepartementet i förut återgivna yttrande till statsrådsprotokollet den 13 juni 1924 berörda, inom departementet pågående revisionen av löneförfattningarna, en revision, som med hänsyn till det förestående ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas löneförhållanden jämväl torde komma att omfatta själva löneplanerna.

Emellertid är att märka, att den av centraliseringssakkunniga ifrågasatta anordningen hade avseende icke endast på avgifterna för egen pensionering utan även på familjepensionsavgifterna. De sakkunnigas förslag i denna del gick nämligen ut ifrån att båda dessa grenar av pensionsverksamheten skulle övertagas av en gemensam statens pensionsanstalt.

Berörda förslag till pensionsväsendets ordnande framstår visserligen för pensionskommittén såsom beaktansvärt, särskilt med hänsyn till den förenkling och enhetlighet, som förslaget genomförande säkerligen skulle medföra; men då förslaget innefattar genomgripande förändringar icke blott i tjänstemannapensioneringen i dess helhet utan även beträffande pensioneringen av änkor och barn efter befattningshavare i statstjänst, vilken senare pensionering nu handhaves av skilda för sådant ändamål upprättade kassor, vilkas pensioneringsgrunder måste vid förslagens genomförande undergå väsentliga jämkningar, läser någon utsikt icke förefinnas till att förslaget skulle kunna inom den närmaste tiden realiseras. Kommittén har emellertid fått sig ålagt att undersöka, huruvida icke den önskvärda förenklingen av uppbörd och redovisning av pensionsavgifter lämpligen skulle kunna omfatta icke endast befattningshavarnas avgifter för egen pensionering utan ock deras avgifter för familjepensioneringen. Visserligen hade kommittén redan innan dess arbeten tills vidare nedlades med utgången av februari 1923 verkställt vissa förberedande undersökningar rörande några av berörda kassor i syfte att finna lämpliga grunder för avvägbringande av förenkling och enhetlighet bland annat i fråga om avgifterna; men då ett rationellt ordnande av detta spørsmål, även om frågan nu inskränkes att avse endast den del, som berör avgifterna till kassorna, är synnerligen tidskrävande och därtill kommer, att frågans lösning ytterst är beroende på hur delägarna i kassorna ställa sig till ett eventuellt förslag i ämnet, har kommittén på grund av den korta tid, inom vilken kommittén har att framlägga förslag rörande ordnandet av pen-

sionsförhållandena för civila befattningshavare, funnit sig förhindrad att i sammanhang därmed avgiva något förslag till fullständig lösning av nu berörda spörsmål.

Även utan en fullständig genomförd centralisering av familjepensioneringen skulle ett nettolönesystem kunna tänkas provisoriskt tillämpat, men härför skulle uppenbarligen krävas, att avgifterna fixerades till visst belopp för varje befattning och icke — såsom nu i stor omfattning sker beträffande retroaktiva och dylika avgifter — beräknas individuellt för varje befattningshavare. En dylik omläggning av grunderna för familjepensionsavgifternas beräkning kan emellertid givetvis icke genomföras, utan att medgivande därtill först inhämtas av de därav berörda kassorna. Visserligen vore det tänkbart — och denna möjlighet har ock inom kommittén varit under övervägande — att staten därvid trädde emellan och, å ena sidan, till kassorna utbetalade de i dessas reglementen bestämda, efter försäkringstekniska grunder beräknade pensionsavgifterna samt, å andra sidan, av tjänstemännens avlöning innehölle ett för de olika lönegraderna fixerat belopp, vilket skulle beräknas ungefär täcka såväl årsavgifter, som retroaktivavgifter, där sådana förekomme. En dylik anordning skulle emellertid näppeligen bereda de äldre tjänstemännen full rättvisa, alldenstund dessa, oaktat de i allmänhet torde hava erlagt sina retroaktivavgifter, i sådant fall skulle nödgas i form av höjd årsavgift delvis på nytt gälda retroaktivavgifterna. Härtill kommer att, även om sakens ordnande på antytt sätt skulle befunnits vara i och för sig av beskaffenhet att kunna förordas, nödiga beräkningar icke hunnit verkställas till klarläggande av omfattningen av de ekonomiska krav, som genom en sådan anordning skulle komma att ställas på statsverket.

Av det sagda torde framgå, att det näppeligen lärer vara möjligt att i nu förevarande sammanhang bringa frågan om pensionsavgifternas avskaffande i den del densamma berör avgifterna till änke- och pupillkassorna till sin lösning. Om således tillsvidare det föreliggande spörsmålet måste begränsas till att avse endast avgifterna för tjänstemännens egen pensionering, uppstår frågan, huruvida man bör enbart för dessa avgifters del övergå till ett system med nettolöner och således i löneplanen intaga uppgift å, förutom bruttoavlöningen, även pensionsavgiften för egen pensionering samt nettolönen eller huruvida man icke fast hellre bör för närvarande lämpligen stanna vid att i fråga om sättet för avgifternas uppbörd och redovisning genomföra de förenklingar, som med ett bibehållande av nuvarande system för löneplanens uppställning kunna vinnas.

Förstnämnda alternativ, varigenom nettolönesystemet så att säga partiellt skulle komma till genomförande, vill kommittén för sin del ej tillstyrka. En så genomgripande omarbetning av löneplanerna, som härför skulle erfordras, synes nämligen ej lämpligen böra vidtagas enbart för det nu ifrågavarande syftmålet vimmande utan torde därmed böra anstå tills även frågan om familjepensionsavgifternas indragande kan vara mogen till avgörande, helst som en slutlig prövning av det principiellt betydelsefulla spörsmålet om »nettolönesystemets» genomförande synes böra ske först när frågan i hela dess vidd kan komma under bedömande och konsekvenserna av ett beslut härutinnan kunna överblickas bättre än som för närvarande är möjligt.

Enligt kommitténs mening bör alltså anordningen med särskilda avgifter för egen pensionering tills vidare bibehållas och avgifterna fortfarande tillföras fonden för civila tjänstnehavares pensionering. Detta oaktat

torde, såsom redan antytts, en förenkling i sättet för uppbörd och redovisning av avgifterna kunna genomföras och finner sig kommittén i sådant avseende böra föreslå, att pensionsavgifterna — i stället för att såsom för närvarande sker redovisas *månadsvis* — omföras *årsvis* från vederbörande avlöningsanslag till fonden för civila tjänst innehavares pensionering. Genom att sålunda pensionsavgifterna på en gång för hela året överföras till fonden uppstår givetvis en betydande arbetsbesparing.

Den föreslagna förändringen förutsätter, att avgifterna icke längre hänföras till befattningshavarna personligen utan till själva befattningarna och alltså utgå även för befattning, som står vakant. Att sålunda de årliga avsättningarna till fonden komma att bli något större än för närvarande, kan icke anses såsom någon olägenhet, då ju pensionsfonden härigenom sättes i stånd att bära i någon mån större del av pensionskostnaden. Om pensionsavgifternas omföring till fonden, såsom synes lämpligt, sker i början av budgetåret, kunna de även tidigare än nu för fondens räkning göras räntebärande.

Själva omföringsåtgärden torde böra verkställas av statskontoret före juli månads utgång varje år. Beräkningen av det belopp, som skall omföras, synes kunna grundas på uppgiften i vederbörande verks stat å antalet befattningshavare i de särskilda lönegraderna. Någon uppgiftsskyldighet för de olika verken skulle ej behöva ifrågakomma i andra fall än då för en viss befattningshavare på grund av omständigheter, som angivas i 16 § i kommitténs förslag till pensionslag, pensionsavgiften utgår med annat belopp än det för befattningen gällande. Sedan omföringen verkställts, bör statskontoret till de s. k. huvudförvaltningarna d. v. s. de verk, som hava eget konto i rikshuvudboken, översända meddelande om omföringen. Vid utbetalning av avlöningen har vederbörande verk sedermera att räkna med årsavlöningen minskad med den årliga pensionsavgiften. Den hittills i avlöningslistan förekommande kolumnen 'avdrag för egen pensionering' torde kunna uteslutas ur listan och allenast avlöningens återstående belopp däri böra redovisas.

Det torde böra omförmälas, att vid telegrafverket tillämpas ett system beträffande uppbörd och redovisning av tjänstepensionsavgifterna, som i viss mån liknar det nu skisserade. Vid detta verk sker nämligen omföringen av avgifterna till pensionsfonden centralt hos telegrafstyrelsen och upptagas icke dessa avgifter på avlöningslistorna.

En följd av det av kommittén föreslagna redovisningssättet blir, att, om en befattningshavare åtnjuter tjänstledighet med avstående av samtliga avlöningsförmåner, den honom åliggande pensionsavgiften, som i dylikt fall för närvarande erlägges av befattningshavaren kontant, kommer att i första hand bestridas av statsmedel. På vad sätt i vissa hithörande fall ersättning skall beredas statsverket för den del av pensionsavgiften, som belöper å den tid, tjänstledigheten varar, blir kommittén i tillfälle att närmare angiva under specialmotiveringen till lagförslaget.

Beträffande frågan om de kvinnliga befattningshavarnas ställning i förvarande hänseende vill kommittén nämna, att kommittén utgått ifrån att dessa, i överensstämmelse med den av kommittén i det följande förordade s. k. likalönsprincipen, få vidkännas samma pensionsavgifter som männen. Skulle åter, på sätt t. ex. 1921 års lönekommitté föreslagit, en differentiering genomföras mellan manlig och kvinnlig avlöning i samma befattning och därvid jämväl pensionsavgifterna sättas olika, synes det av kommittén förordade redovisningssättet för pensionsavgifterna med vissa jämkningar

i allt fall kunna tillämpas. Pensionsavgift för befattning skulle nämligen under sådan förutsättning redovisas i överensstämmelse med den vid budgetårets början befintliga personalbesättningen och för de befattningar, som vid budgetårets ingång stå vakanta, i överensstämmelse med den senaste personalbesättningen. Således skulle manlig pensionsavgift beräknas för befattning, som innehaves eller senast innehafts av man, och kvinnlig pensionsavgift för befattning, som är eller senast varit besatt med kvinna. De förskjutningar, som härutinnan eventuellt kunna inträda under årets lopp, torde icke bliva av den betydighet, att en omjustering av de redovisade pensionsavgifterna skulle behöva ifrågakomma. Då emellertid statskontoret saknar den för omföringens verkställande erforderliga kännedomen om, vilka befattningar, som innehavas eller senast innehafts av män resp. kvinnor, skulle under nu ifrågavarande förutsättning de olika verken böra åläggas att till statskontoret före viss tid lämna uppgift härom.

Genom den av kommittén föreslagna anordningen för tjänstepensionsavgifternas uppbörd och redovisning torde de väsentligaste olägenheterna av det nuvarande uppbörds- och redovisningssystemet, vad nyss nämnda avgifter beträffar, bliva undanröjda. Redogörarna belastas ej med de månatliga avgiftsredovisningarna till statskontoret, vars räkenskapsväsen i förevarande del förenklas genom att omföringarna från respektive avlöningsanslag till pensionsfonden för varje verk sker med blott ett belopp årligen. Att jämväl riksräkenskapsverkets granskning av de olika verkens räkenskaper lättas genom det av kommittén föreslagna redovisningssättet torde vara uppenbart. I den mån det nya lönesystemet vinner vidgad tillämpning inom den civila statsförvaltningen, kommer reformen givetvis att vinna ökad betydelse.

Kommittén vill emellertid i detta sammanhang betona, att kommitténs förslag i fråga om pensionsavgifternas uppbörd och redovisning ej så omedelbart sammanhänger med det av kommittén framlagda förslaget till ny civil pensionslag, att ej detta skulle låta sig med vissa mindre jämkningar genomföras, även om förstnämnda spörsmål ej samtidigt vinner sin lösning.»

Vidkommande kommitténs förslag i fråga om uppbörd och redovisning av pensionsavgifter hava följande över kommitténs betänkande hörda myndigheter, i den mån de i förevarande fråga uttalat någon mera bestämd uppfattning, biträtt förslaget eller ej haft någon erinran mot detsamma, nämligen styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, chefen för sjökarteverket, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Jämtlands och Västerbottens län, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen, vilken sistnämnda myndighet emellertid påpekat, att befattningshavare genom att pensionsbeloppet för egen pensionering icke upptoges i avlöningslistan skulle kunna gå miste om häremot svarande dyrtidstillägg, vilket naturligtvis ej borde bliva fallet genom reformen.

Följande myndigheter hava icke kunnat dela kommitténs uppfattning om lämpligheten av den föreslagna reformen i fråga om uppbörd och redovisning av pensionsavgifter, nämligen justitiekanslersämbetet,

*Avgivna
yttranden.*

arméförvaltningen, socialstyrelsen, statistiska centralbyrån, riksbibliotekarien, kommerskollegium samt patent- och registreringsverket.

Justitiekanslersämbetet har yttrat, att då kommittén, som haft till uppgift att utreda frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifterna, skjutit lösningen av denna fråga till framtiden, kommitténs motivering syntes vara, att man icke kunnat medhinna en utredning av pensionsavgifternas avskaffande i vad detta gällde änke- och pupillkassorna, och att man vid sådant förhållande borde uppskjuta ett avskaffande av avgifterna för den egna pensioneringen; och har ämbetet i anslutning härtill uppställt det spørsmålet, huruvida hovrättens förslag i övrigt vore, sådant det föreläge, av beskaffenhet att behöva forceras på bekostnad av frågan om pensionsavgifternas avskaffande. Svaret syntes justitiekanslersämbetet närmast bliva nekande.

Socialstyrelsen har yttrat, att arbetsbesparing för styrelsen, om förslaget genomfördes, skulle kunna uppskattas till högst 12 timmar om året för styrelsens kassör, samt att det ur flera synpunkter måste betraktas såsom olämpligt, att icke avlöningens grundbelopp samt vederbörande pensionsavgift skulle såsom hittills utsättas i avlöningslistan.

Riksräkenskapsverket har hemställt, att pensionskommittén måtte erhålla i uppdrag att i enlighet med vissa av verket angivna riktlinjer uppgöra författningsförslag grundade därpå, att, efter avdrag av pensionsavgifterna till civila pensionsfonden, i löneplanerna intoges endast nettolöner.

Riksbibliotekarien har framhållit, att, då dyrtidstillägget vore avsett att utgå i visst förhållande till den oavkortade avlöningen, det oavkortade avlöningsbeloppet syntes böra å avlöningslistan alltjämt angivas.

Kommerskollegium har yttrat, att den ifrågasatta reformen icke skulle, åtminstone vad anginge kollegium, medföra någon nämnvärd tidsbesparing, och att densamma dessutom syntes, vilket ej motsades av motiveringen i betänkandet, vara avsedd att medföra en minskning i dyrtidstilläggen.

Patent- och registreringsverket har ansett sig böra, vad angår ämbetsverket, bestämt avstyrka den föreslagna reformen, och har ämbetsverket såsom skäl härför yttrat, att det belopp, som komme att tillföras pensionsfonden, med sannolikhet komme att ej oväsentligt överstiga befattningshavarnas pensionsavgifter, samt att förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän därigenom skulle komma att belastas med utgifter, som ej vore därmed avsedda. Skulle för närvarande avgiften till pensionsfonden grundas på i verkets stat upptagna antal befattningshavare i de särskilda lönegraderna i stället för av befattningshavarna erlagda pensionsavgifter, skulle avlöningsanslaget därigenom drabbas av en årsutgift av 1,308 kronor. En byråchefsbefattning, en byrådirektörsbefattning, en kvinnlig befattning i lönegrad C 3, en i lönegrad C 2 och två i lönegrad C 1 vore nämligen vakanta och skulle så förbliva, intill dess annorlunda förordnades. En notarie kvarstode å gammal stat och vore ej pensionsberättigad samt betalade följaktligen ingen avgift. För budgetåret 1923—1924 hade ämbetet i pensioner utbetalat 6,580 kronor 58 öre samt erhållit i gottgörelse från pensionsfonden 381 kronor 67 öre. Då ämbetsverket med inflytande avgifter skulle bestrida sina utgifter, syntes det vara angeläget, att utgifterna för pensionering icke överstege vad som av omständigheterna nödvändigt påkallades.

Av övriga myndigheter hava riksförsäkringsanstalten samt länsstyrelserna i

Kalmar och Hallands län framhållit önskvärdheten av att arbetet på utredning av frågan om avskaffande av pensionsavgifterna måtte fullföljas.

Kommittén har, såsom framgår av dess yttrande, vid behandlingen av frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifter kommit till det resultatet, att det knappast torde vara möjligt att i förevarande sammanhang bringa frågan om pensionsavgifternas avskaffande i den del, densamma berör avgifterna till änke- och pupillkassorna, till sin lösning, utan att tillsvidare det föreliggande spörsmålet måste begränsas till att avse endast avgifterna för tjänstemännens egen pensionering. Enligt kommitténs mening borde man emellertid för dessa avgifters del ej övergå till det av centraliseringssakkunniga föreslagna systemet att i själva löneplanen uppföra den »nettolön», som, efter avdrag av pensionsavgifterna från bruttolönen, bleve till befattningshavaren utbetald, utan borde anordningen med särskilda avgifter för egen pensionering tillsvidare bibehållas och avgifterna fortfarande tillföras fonden för civila tjänst innehavares pensionering. Däremot skulle, enligt kommitténs förslag, pensionsavgifterna — i stället för att, såsom för närvarande sker, redovisas *månadsvis* — omföras *årsvis* från vederbörande avlöningsanslag till fonden för civila tjänst innehavares pensionering. Själva omföringsåtgärden skulle verkställas av statskontoret före juli månads utgång varje år, därvid beräkningen av det belopp, som skulle omföras, skulle grundas på uppgiften i vederbörande verks stat å antalet befattningshavare i de särskilda lönegraderna. Sedan omföringen verkställts, skulle statskontoret till de s. k. huvudförvaltningarna, d. v. s. de verk, som hava eget konto i rikshuvudboken, översända meddelande om omföringen, och skulle vederbörande verk sedermera hava att vid utbetalning av avlöningen räkna med årsavlöningen minskad med den årliga pensionsavgiften, på grund varav den hittills i avlöningslistorna förekommande kolumnen »avdrag för egen pensionering» skulle kunna uteslutas och allenast avlöningens återstående belopp redovisas.

Fördelarna av den av kommittén föreslagna anordningen för tjänstepensionsavgifternas uppbörd och redovisning skulle i huvudsak bliva, *att*, då omföringen av desamma skedde i början av budgetåret, de kunde tidigare än nu är fallet göras räntebärande för fonden för civila tjänst innehavares pensionering, *att* vederbörande redogörare ej komme att belastas med de månatliga avgiftsredovisningarna till statskontoret, *att* statskontorets räkenskapsväsen i förevarande del förenklades, *samt att* riksräkenskapsverkets granskning av de olika verkens räkenskaper lättades.

De från vissa håll framförda erinringarna mot kommitténs förslag i fråga om uppbörd och redovisning av pensionsavgifter synas mig ej böra föranleda, att förslaget icke varder genomfört. Då frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifter av skäl, som pensionskommittén angivit, tillsvidare ej kan lösas i sin helhet, synes mig lämpligt att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommittén föreslagit, tills-

Departements-
chefen.

vidare genomföra en förenkling i sättet för uppbörd och redovisning av avgifterna för den egna pensioneringen. Såsom av vissa ämbetsverk framhållits, torde emellertid genom att pensionsbeloppet för egen pensionering enligt förslaget icke skulle upptagas i avlöningslistan befattningshavare kunna gå miste om häremot svarande dyrtidstillägg, vilket naturligtvis ej avsetts av kommittén. För undvikande av sådana konsekvenser synes allt fortfarande i avlöningslistorna böra bibehållas kolumnen »avdrag för egen pensionering». Härigenom kommer ock riksräkenskapsverket att lättare kunna kontrollera riktigheten av de utbetalta dyrtidstilläggen.

De kvinnliga befattningshavarnas pensionsförhållanden.

Vid föredragning den 31 december 1924 av frågan om ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden lämnade chefen för finansdepartementet en redogörelse för de förslag beträffande de kvinnliga tjänstemännens pensionering, som framlagts av de s. k. behörighetssakkunniga samt av 1921 års lönekommitté i samband med avgivande av förslag angående ordnande av ifrågavarande befattningshavares löneförhållanden ävensom av 1921 års pensionskommitté. (Statsverkspropositionen. Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 173—181). I anslutning härtill angav departementschefen sin principiella ställning till vissa de kvinnliga befattningshavarnas pensionering, berörande frågor, vilka, vad angår tjänstepensioneringen, rörde kvinnornas pensionsålder samt de avgifter, de borde åläggas att gälda för ifrågavarande pensionering.

I fråga om den kvinnliga pensionsåldern anförde departementschefen, att delade meningar vore rådande rörande lämpligheten av dess höjning upp till den manliga pensionsåldern, 67 år. De skäl, som hade anförts för den ena och den andra uppfattningen härutinnan, kunde icke anses vara av den beskaffenhet, att någon säker ledning för frågans bedömande därifrån kunde hämtas. Hittills föreliggande erfarenhet om kvinnliga befattningshavares tjänstgöring vid högre ålder vore icke särskilt omfattande; såvitt anginge den tid av en kvinnas liv, varom här närmast vore fråga, eller mellan 60 och 67 år, syntes nära nog varje erfarenhet saknas. På sätt 1921 års pensionskommitté erinrat, hade den hittillsvarande lägre pensionsåldern för kvinna icke grundats på någon mera ingående utredning.

Därest man, på sätt såväl pensionskommittén som lönekommittén föreslagit, genom särskilda bestämmelser undanröjde de olägenheter, som ur tjänstens synpunkt kunde befaras till följd av en höjning av den kvinnliga pensionsåldern, ansåge sig departementschefen kunna tillstyrka, att den kvinnliga pensionsåldern sattes lika med den manliga. Detta förslag stode ock i överensstämmelse med den ställning, departementschefen intagit till de kvinnliga befattningshavarnas lönefråga, vilken departementschefen ansett böra lösas på likställighetens grund, liksom detsamma innebure ett tillmötesgående av önskemålen från kvinnohåll. Om den allmänna kvinnliga pensionsåldern höj-

des till 67 ar, skulle detta emellertid icke anses innebära, att alla innehavare av nu kvinnliga befattningar skulle kvarstå i tjänsten till nämnda ålder. Såsom fallet vore beträffande manliga befattningar, borde för sådana nu kvinnliga befattningar, vilka med hänsyn till göromålen mera ansträngande natur kunde antagas medföra arbetsförmågans snabbare avtagande, bestämmas en lägre pensionsålder än den i allmänhet gällande.

Skulle, på sätt departementschefen sålunda förordat, samma pensionsålder bliva gällande för kvinna som för man, syntes det departementschefen, som om några vägande skäl ej heller kunde anföras mot pensionskommitténs förslag om lika avgifter för manliga och kvinnliga befattningshavares egen pensionering. Den merkostnad för statsverket, som vid lika pensionsunderlag och lika pensionsavgifter skulle uppkomma för de kvinnliga befattningshavarnas pensionering, bleve av mindre betydelse, därest pensionsåldern sattes lika för man och kvinna. För övrigt kunde denna merkostnad uppvägas genom en lämplig anordning av familjepensioneringen.

I sistnämnda hänseende ville departementschefen förorda, att pensioneringen ombesörjdes av statsverket. För denna pensionering borde befattningshavarna till statsverket erlægga samma avgifter som manlig innehavare av motsvarande befattning hade att erlægga till vederbörande änke- och pupillkassa. Av de erlagda avgifterna skulle givetvis i första hand bestridas uppkommande kostnader för denna pensionering. Till den del desamma överskote ifrågavarande pensionskostnad, syntes de böra tillgodoföras de tjänstepensionsfonder, som för närvarande funnes vid de särskilda grenarna av statsförvaltningen.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas löne- och pensionsförhållanden har riksdagen i skrivelse den 6 mars 1925 (nr 63) anmält sitt beslut i berörda fråga. Riksdagens beslut innebär, att manliga och kvinnliga befattningshavare skola uppbära lön enligt en för män och kvinnor gemensam löneplan, varvid dock kvinna icke skall vara berättigad komma i åtnjutande av lön enligt sista löneklassen inom vederbörande lönegrad.

Då riksdagen i samband med lönefrågan icke gjort något uttalande angående ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas pensionsförhållanden, saknar jag anledning närmare ingå på de principiella spörsmål angående denna pensionering, till vilka chefen för finansdepartementet redan tagit ställning. I enlighet med förberörda av departementschefen uttalade åsikt torde alltså i allmänhet pensionsåldern ävensom avgifterna för egen pensionering böra vara lika för män och kvinnor. Av riksdagens beslut i lönefrågan lär emellertid få anses följa, att pensionsunderlaget bestämmas lägre för kvinna än för man. För bådadas del torde pensionsunderlaget böra avpassas efter slutlönen på billigaste ort, och då denna

*Departements-
chefen.*

enligt riksdagens beslut blir en löneklass lägre för kvinna än för man, torde pensionsunderlaget för kvinna sänkas i motsvarande mån.

Lagförslaget. I fråga om de grunder, efter vilka kommitténs förslag till pensionslag utarbetats, anser jag mig endast böra redogöra för vad kommittén i sin specialmotivering yttrat, såvitt angår de delar av förslaget, rörande vilka erinringar framställts av de över kommitténs betänkande hörda myndigheterna.

I detta sammanhang ber jag få meddela, att det ej ansetts nödigt inhämta statskontorets utlåtande över kommitténs förslag, enär såväl detta ämbetsverks chef som en av dess byråchefer varit ledamöter i kommittén och sålunda de synpunkter, som ämbetsverket skulle framlagt, kunna antagas hava blivit företrädade redan under förevarande frågas behandling i kommittén.

I specialmotiveringen till sitt förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag), yttrar kommittén till en början, att, då gällande föreskrifter om pension för ordinarie befattningshavare såväl vid de civila verken som vid kommunikationsverken vore av civillags natur, kommittén ansett någon ändring härutinnan ej böra vidtagas beträffande de nya pensionsbestämmelser, till vilka kommittén framlade förslag, samt att kommittén från rubriken till kommunikationsverkens pensionslag i rubriken till föreliggande förslag upptagit beteckningen »tjänstepension» såsom utmärkande den pension, som tjänstemannen själv får åtnjuta, i motsats till änke- och pupillpension.

1 §. 1 § i förslaget till civil tjänstepensionslag har följande lydelse:

»För ordinarie innehavare av befattning, som finnes upptagen i den vid denna lag fogade pensionstjänsteförteckningen, skola i fråga om rätt till tjänstepension och skyldighet att avgå från tjänsten gälla de i denna lag givna bestämmelserna.»

Kommittén. Beträffande denna paragraf yttrar kommittén:

»Såsom redan i den allmänna motiveringen framhållits, är den nya pensionslagen avsedd att vinna tillämpning å de verk inom den allmänna civilförvaltningen, vid vilka ny löne reglering är genomförd eller kommer att genomföras. Lagen är således avsedd att i första hand tillämpas å befattningshavarna vid de verk, för vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) är gällande. Emellertid bör även personalen vid lots- och fyrstaten, som lyder under ett särskilt avlöningsreglemente av den 9 juni 1922 (nr 379), i pensionshänseende höra under den nya lagen. Skulle framdeles särskilt avlöningsreglemente i anslutning till det nya lönesystemet bliva gällande för någon annan gren av den civila statsförvaltningen — t. ex. för den statliga lärarpersonalen — böra även de under ett dylikt reglemente lydande ordinarie befattningshavarna inordnas under samma lag.

Vad beträffar domänverkets ställning i pensionshänseende må nämnas, att verkets befattningshavare för närvarande äro underkastade den civila pensionslagen samt vissa i anslutning till den genomförda nya löne-regleringen — vilken tillsvidare dock äger allenast provisorisk giltighet — utfärdade, särskilda pensionsbestämmelser (kungörelse den 15 juni 1922, nr 323). Intill dess definitiv löne-reglering kommer till genomförande vid domänverket, torde det enligt kommitténs mening ej vara lämpligt, att förevarande pensionslag blir gällande för domänverkets tjänstemän, utan torde nuvarande pensionsföreskrifter böra tillsvidare förbliva i kraft för nämnda personal.

Då det nu gällt, att i 1 § angiva lagens ovan berörda tillämplighetsområde, har kommittén ej funnit lämpligt att i lagtexten åberopa de särskilda, av Konung och riksdag för nyreglerade verk fastställda avlöningsreglementena, utan har det synts kommittén enklast och ändamålsenligast att i 1 § hänvisa till en såsom bilaga till lagen fogad förteckning över de befattningar, för vilka lagen skall bliva tillämplig (pensionstjänsteförteckningen). I den mån ny löne-reglering kommer att genomföras för ytterligare verk och alltså lagens tillämplighetsområde utsträcker, behöver då ändring ej ske i själva lagen utan allenast i nyssnämnda förteckning.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att sådan befattningshavare vid nyreglerat verk, som kvarstår på gammal lönestat, i pensionshänseende givetvis kommer att lyda under de förut gällande bestämmelserna. På grund av den anordning för pensionsavgifternas omföring, som kommittén föreslår, kommer för den befattning, en dylik tjänsteman innehar, att till pensionsfonden överföras ett emot den nyreglerade pensionsavgiften svarande belopp. På tjänstemannens avlöning skall däremot allenast den gamla pensionsavgiften avdragas. Då den senare i allmänhet torde vara lägre än den förra, kommer således pensionsfonden i regel att tillgodoföras ett något större belopp än som strängt taget vederbort. Någon olägenhet torde emellertid härmed näppeligen vara förenad.

I pensionstjänsteförteckningen, som kommittén ansett böra uppställas efter mönster av den vid det civila avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen, hava för varje befattning angivits för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlag och pensionsavgift ävensom pensionsålder och tjänstålder för hel pension.»

Vad angår 1 § har allmänna civilförvaltningens lönenämnd — under framhållande att den föreslagna tjänstepensionslagen formellt innebure såtillvida en avvikelse från 1907 års pensionslag, att lagens tillämplighetsområde angäves i en vid lagen såsom bilaga fogad pensionstjänsteförteckning, i vilken alla ifrågakommande befattningar vid varje ämbetsverk skulle upptagas ävensom för varje tjänst angivas tjänstepensionsunderlag, pensionsavgift, pensionsålder samt för hel pension erforderligt antal tjänstår — yttrat, att en dylik tabellarisk uppställning givetvis vore bekväm och överskådlig, men att anordningen även hade olägenheter. Med det föreslagna systemet skulle nämligen författningsändring krävas icke blott vid varje utsträckning av avlöningsreglementet den 21 juni 1921 (nr 451) till nya områden utan även så snart ett nytt slag av befattning tillkomme inom ett verk eller en redan förefintlig befattningsgrupp försvunne. Den

*Avgivna
yttranden.*

av kommittén avsedda fördelen med en sådan tabellarisk uppställning som den föreslagna syntes man emellertid även kunna nå, därest den tabellariska uppställningen begränsades till de fall, där avvikelser förelåge från den normala pensionsåldern (67 år) och det för hel pension allmänt gällande antalet tjänstår (35 år). Huvudregeln skulle i så fall kunna inläggas antingen i själva lagen eller i bilagan, såsom text före tabellerna. På enahanda sätt kunde förfaras beträffande pensionsunderlag och pensionsavgifter. För ernående av nödig överskådlighet över gällande bestämmelser borde genom statskontorets försorg kunna för varje år upprättas en kompletterad uppställning i anslutning till kommitténs förslag; och syntes detta lämpligast kunna ske därigenom, att i den tjänsteförteckning, som statskontoret årligen publicerade i statsliggaren såsom bilaga till avlöningsreglementet, för varje befattning upptoges utöver kolumnen för lönegrad etc. jämväl de kolumner över pensionsunderlag m. m., som kommittén upptagit i tabellbilagan.

Vidare har nämnden uppmärksammat, att i kommitténs specialmotivering till 1 § av förslaget till tjänstepensionslag anmärkts, att sådan befattningshavare vid nyreglerat verk, som kvarstode på gammal lönestat, i pensionshänseende givetvis komme att lyda under de förut gällande bestämmelserna; och har nämnden, då någon föreskrift härutinnan icke återfunnes i de av kommittén utarbetade författningsförslagen men ett stadgande av angiven innebörd syntes vara erforderligt, ifrågasatt, huruvida icke bestämmelserna rörande lagens tillämplighet m. m. borde i berörda hänseende fullständigas.

Kammarrätten har vidkommande 1 § yttrat, att pensionstjänsteförteckningen icke borde ingå såsom bilaga till tjänstepensionslagen, som är av civillags natur, utan utfärdas genom särskild författning, enär eljest ändringar i förteckningen endast skulle kunna vidtagas i den ordning, som gällde för ändring av civillag.

*Departements-
chefen.*

Vid övervägande av frågan om lämpligheten att, på sätt kommittén föreslagit, angiva lagens tillämplighetsområde i en såsom bilaga till lagen fogad pensionstjänsteförteckning, i vilken för varje befattning skulle angivas för tjänsten gällande pensionsunderlag och pensionsavgift ävensom pensionsålder och tjänstålder för hel pension, har jag icke blivit övertygad om att denna anordning skulle bliva den mest praktiska. Visserligen skulle en sådan pensionstjänsteförteckning vara synnerligen överskådlig, men å andra sidan torde den anmärkningen kunna riktas mot kommitténs förslag härutinnan, att en dylik tabellarisk uppställning skulle redan nu bliva alltför skrymmande, varjämte den, i den mån ny löne reglering kommer att genomföras för ännu oreglerade verk, måste ytterligare svälla ut. Därtill kommer, såsom jämväl framhållits av allmänna civilförvaltningens lönenämnd, att med den av kommittén föreslagna anordningen författningsändring skulle krävas icke blott vid varje utsträckning av avlöningsreglementet den 22 juni 1921

(nr 451) till nya områden av statsförvaltningen utan även så snart ett nytt slag av befattning tillkomme inom ett verk eller en redan förefintlig befattningsgrupp försvunne. En annan olägenhet med den föreslagna pensions-tjänsteförteckningen synes mig vara den, att man, då riksdagens beslut angående kvinnliga befattningshavares ställning i lönehänseende i regel föranleder fastställande av olika pensionsunderlag för man och kvinna i samma tjänst, ej kan undkomma att redan nu i viss mån taga ståndpunkt till tolkningen av bestämmelserna i den s. k. behörighetslagen, oaktat de föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för denna lags tillämpning, ännu ej blivit av Kungl. Maj:t utfärdade. Jag har därför kommit till den uppfattningen, att det ur flera synpunkter är ändamålsenligast att i 1 § av den civila tjänstepensionslagen direkt utsäga, att lagens bestämmelser skola gälla för ordinarie tjänsteman, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller avlöningsreglementet den 9 juni 1922 (nr 379) för befattningshavare vid lots- och fyrstaten äger tillämpning. Pensionsunderlag och pensionsavgift torde i så fall kunna i en bilaga till lagen angivas *dels* vid befattning, som tillsättes genom förordnande på viss tid, *dels ock* vid varje lönegrad enligt vederbörande avlöningsreglemente. Hänvisning härtill kan i själva lagen göras, beträffande pensionsavgift, i 3 § och, i fråga om pensionsunderlag, i 6 §.

Vidkommande pensionsålder och för hel pension erforderligt antal tjänstår kunna bestämmelser om den normala pensions- och tjänstaldern intagas i 17 § respektive 21 § i lagen samt de i dessa avseenden gällande undantagen upptagas i en särskild vid lagen fogad bilaga.

I enlighet med min sålunda uttalade uppfattning har jag låtit omarbete kommitténs förslag i nu berörda delar.

Såsom av allmänna civilförvaltningens lönenämnd påpekats, har i kommitténs förslag till civil tjänstepensionslag ej intagits någon direkt föreskrift om att befattningshavare vid nyreglerat verk, som kvarstår å gammal stat, icke skall falla under lagens tillämplighetsområde. Med hänsyn till vad jag nu föreslagit angående angivandet av lagens tillämpningsområde torde något stadgande av sådan innebörd ej erfordras.

Enligt 2 § c) i förslaget skall pension ej tillkomma den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

2 § c).
Kommittén.

Kommittén har i förevarande paragraf med vissa formella jämkningar upptagit de i 9 § av 1907 års pensionslag och 2 § av kommunikationsverkens pensionslag meddelade stadgandena om förlust av pensionsrätt.

Vidkommande dessa bestämmelser har pensionsstyrelsen anfört, att det torde vara svårt att konstruera ett fall, då desamma skulle kunna komma i tillämpning. Förutsättningen härför syntes nämligen vara, att en person skulle förlora sitt svenska medborgarskap, innan han erhållit avsked ur

Avgivna
yttranden.

svensk statstjänst, något som det väl alltid stått i vederbörandes makt att undvika, då han ju haft vetskap om att därav skulle följa förlust av pensionsrätt. Då sålunda denna bestämmelse torde vara överflödig, syntes det pensionsstyrelsen lämpligt att låta densamma utgå ur hithörande pensionsförfattningar.

Samma yrkande har ock framförts av styrelsen för statsförvaltningens tjänstemannaförening i en i anledning av kommitténs betänkande till Kungl. Maj:t ingiven framställning.

*Departements-
chefen.*

Stadgandet om innehavande av svensk medborgarrätt såsom villkor för rätt att erhålla pension inflöt i 1907 års pensionslag efter förslag av 1899 års pensionskommitté.

För att klargöra sin uppfattning av detta villkor yttrade nämnda kommitté bland annat:

»Skulle alltså, vilket naturligtvis endast undantagsvis kan inträffa, en person vara anställd i civil befattning, å vilken pensionslagen vore tillämplig, utan att tillika vara i besittning av svensk medborgarrätt, komme han väl att vara underkastad de förpliktelser, vilka lagen ålägger tjänstinnehavaren, men finge icke komma i åtnjutande av de pensionsförmåner, som däri erbjudas, med mindre han före avskedstagandet förvärvat sig svensk medborgarrätt. Det överlämnas således åt den eljest till pension berättigades eget val att avgöra, huruvida han vill vidtaga den åtgärd, som erfordras för att vinna delaktighet av pensionsförmånen eller icke; och kommittén har så mycket mindre funnit betänklighet mot att föreslå detta förbehåll för pensions åtnjutande, som den allmänna uppfattningen hittills synes varit den, att svensk medborgarrätt bör utgöra förutsättningen för åtnjutande av svensk statspension.»

Chefen för finansdepartementet anförde i sitt yttrande till det vid 1907 års proposition med förslag till lag angående civila tjänstinnehavares rätt till pension fogade utdrag av statsrådsprotokollet, att, då en tjänstinnehavare, som vid avgång från tjänsten saknade svenskt medborgarskap, måste antagas hava mottagit tjänsten med kännedom om det förhållandet, att han i dylikt fall skulle gå förlustig pensionsrätt, och det finge anses vara uteslutande av hans egen vilja beroende att avlägsna detta hinder för pensionsförmånens förvärvande, giltig anledning syntes saknas att ur lagförslaget utesluta stadgandet i fråga.

Bestämmelse om innehavande av svensk medborgarrätt såsom villkor för rätt att erhålla pension är jämväl intagen i kommunikationsverkens pensionslag.

Även om här ifrågavarande bestämmelse icke torde hava någon egentlig praktisk betydelse, torde man dock alltjämt böra för svensk tjänstepension bibehålla fordran på svenskt statsborgarskap.

3 § 1 mom.
Kommittén.

Enligt 3 § 1 mom. av kommitténs förslag hänvisas i fråga om pensionsavgift till den av kommittén föreslagna pensionstjänsteförteckningen.

Med avseende a vad jag under 1 § yttrat och föreslagit har jag låtit *Departements-*
vidtaga härav betingad ändring i 3 § 1 mom. *chefen.*

Enligt 4 § 2 mom. i förslaget skall fråga om erhållande av tjänstepension 4 § 2 m o m.
i regel prövas av statskontoret, dock att beträffande tjänsteman vid tull- *Kommittén.*
verket prövningen ankommer på generaltullstyrelsen.

Kommittén har i denna del bibehållit nu gällande föreskrifter i stort sett oförändrade.

En ledamot av kommittén har reservationsvis uttalat sig för att jämväl beträffande tjänsteman vid tullverket prövningen av dylika frågor borde åvila statskontoret samt såsom skäl härför åberopat den fördel och säkerhet, som finge anses ligga uti att samtliga ärenden av samma natur behandlades och avgjordes så enhetligt och principiellt likformigt som möjligt.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län samt allmänna civilförvaltningens löne- *Avgivna*
nämnd hava uttalat sin anslutning till den av reservanten framförda upp- *yttranden.*
fattningen.

Med anledning av förberörda reservation har generaltullstyrelsen erinrat *dels* att före ikraftträdandet av 1907 års pensionslag ifrågavarande prövning, i vad anginge de av styrelsen tillsatta befattningshavare, ankom på styrelsen, *dels* att enligt nyssnämnda lag avgörandet av sådana frågor var förbehållet Konungen, *dels ock* slutligen, att styrelsen jämlikt lagen den 22 juni 1920 (nr 347) om vissa ändringar i civila pensionslagen åter fått sagda prövning sig ålagd; och har styrelsen, under framhållande att, såvitt styrelsen hade sig bekant, den av styrelsen i sådant avseende utövade verksamheten icke givit anledning till invändningar av principiell natur, yttrat, att styrelsen vid sådant förhållande, och då härtill komme *dels* att avgörandet i statskontoret av ifrågavarande på grund av tulltjänstemännens stora antal ofta förekommande frågor skulle medföra omgång och ökat arbete, sannolikt för båda verken, *dels ock* att pension till tjänsteman i tullverket skulle utgå av tullmedel, ansåge övervägande skäl tala för det av kommitténs flertal avgivna förslaget i detta ämne.

För min del ansluter jag mig till kommittémajoritetens mening härutinnan. *Departements-*
Därest prövningen av pensionsfrågor beträffande tulltjänstemän i stället *chefen.*
skulle åvila statskontoret, torde nämligen, såsom generaltullstyrelsen framhållit, detta säkerligen komma att medföra omgång och ökat arbete för båda verken.

I förevarade paragraf hava upptagits föreskrifter *dels* i 1 mom. om den *5 §.*
myndighet, till vilken ansökning om tjänstepension skall ingivas, *och dels* *Kommittén.*
i 2 mom. om de handlingar, som skola åtfölja pensionsansökningen.

Kommittén har vidkommande sitt förslag i denna del yttrat:

»Gällande föreskrifter i berörda hänseenden äro meddelade i 6 och 8 §§ i kungörelsen den 11 oktober 1907 med föreskrifter om verkställighet av den civila pensionslagen. Det har synts kommittén lämpligt, att ifråga-

varande bestämmelser upptagas i själva pensionslagen. Bland de handlingar, som enligt 8 § i förenämnda kungörelse skola åtfölja pensionsansökningen, nämnes även utdrag av den i 1 § 2 mom. av kungörelsen omförmälda s. k. pensionsliggare. Motsvarighet till denna bestämmelse saknas i kommitténs förslag, alldenstund kommittén med hänsyn till den föreslagna omläggningen av sättet för uppbörden av pensionsavgifterna anser, att förändret av dylik liggare ej längre skall åligga ämbetsverken. Enligt 2 mom. punkt b) i förslaget skall sökanden förutom styrkt tjänsteförteckning även ingiva styrkt uppgift å av honom åtnjuten tjänstledighet utöver semester och därmed jämförlig ledighet. Med sistnämnda uttryck avses sådan tjänstfrihet, som i stället för semester kan beredas vissa tjänstemäns exempelvis vid yrkesinspektionen, stuteristaten och lotsverket. De av kommittén i övrigt i stadgandenas avfattning vidtagna ändringarna torde ej kräva närmare motivering.»

*Avgivna
yttranden.*

I fråga om 5 § 2 mom. hava Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, riks försäkringsanstalten, kammarrätten och allmänna civilförvaltningens lönenämnd i huvudsak anmärkt, att, då ledighet, som icke omfattat minst 15 dagar i följd, icke skall enligt förslaget till civil tjänstepensionslag inverka å tjänstårsberäkningen, ifrågavarande uppgiftsskyldighet torde vara överflödig, såvitt angår kortare ledighet än 15 dagar.

Justitiekanslersämbetet har yttrat, att de i 5 § 2 mom. intagna föreskrifterna visserligen lätt skulle kunna iakttagas i vad avsåge tjänstledighet efter 1907, då det i dylikt fall vore tillräckligt att förete utdrag av den matrikel, som omförmäles i 10 § av kungörelsen den 11 oktober 1907 med föreskrifter om verkställighet av lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, men att i avseende å tiden före 1907 ett godtagande av kommitténs förslag kunde medföra mycket stora svårigheter, vilka bleve så mycket mera kännbara, som förslaget icke lämnade några dispensmöjligheter. Ämbetet ifrågasatte därför, att sådana möjligheter bereddes antingen genom de föreslagna lagföreskrifternas överflyttande till en administrativ författning eller genom uttryckligt tillägg till lagen.

*Departements-
chefen.*

Enligt 18 § i förslaget skall vid tjänstårsberäkning avdrag göras för tid, omfattande minst 15 dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad lön eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning. Ledighet, som icke omfattat minst 15 dagar i följd, skall således icke inverka å tjänstårsberäkningen. Det skulle därför kunna, såsom vissa ämbetsverk framhållit, synas onödigt att fordra uppgiftsskyldighet i fråga om kortare ledighet än 15 dagar. Då, enligt vad jag inhämtat från statskontoret, det är av vikt för de ämbetsverk, som skola pröva ansökningar om pension, att all tjänstledighet utöver semester och därmed jämförlig ledighet uppgives, för att ämbetsverken skola bliva i tillfälle att kontrollera, vilken ledighet

som skall avdragas, torde det emellertid ej vara skäl att i fråga om uppgiftsskyldighet göra undantag för ledighet under 15 dagar.

Då, enligt vad från statskontoret upplysts, hittills vid sökande av pension i allmänhet icke förelegat någon svårighet att nöjaktigt styrka åtnjuten tjänstledighet, har jag icke funnit anledning föreslå någon ändring av bestämmelserna i den av justitiekanslersämbetet antydda riktning. Jag har således funnit mig böra biträda kommitténs förslag såvitt angår 5 § och endast däri vidtagit vissa smärre av mitt förslag till formulering av 1 § betingade ändringar.

I 6 § av kommitténs förslag hänvisas i fråga om pensionsunderlag till den av kommittén föreslagna pensionstjänsteförteckningen.

6 §.

Kommittén.

I anslutning till mitt förslag beträffande slopande av pensionstjänsteförteckningen har jag låtit vidtaga härav betingad ändring i 6 §.

Departements-
chefen.

Enligt 9 § i förslaget skall det anslag eller de medel, från vilka pensionerna utbetalts, från civila pensionsfonden erhålla gottgörelse med så stor del av kostnaden, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes kunna av fonden gäldas, och skall sådan beräkning äga rum minst en gång vart tionde år och verkställas enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

9 §.

Kommittén.

Rörande denna paragraf yttrar kommittén:

»I den civila pensionslagens 11 §, som innehåller vissa föreskrifter om den civila pensionsfonden, stadgas bland annat, att från fonden bestrides så stor del av kostnaden för beredande av pension enligt samma lag, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes motsvara fondens tillgångar och de stadgade pensionsavgifternas storlek. Ifrågavarande beräkning skall verkställas minst en gång vart femte år.

Med återgivna stadgande sammanhänger en i kungörelsen den 17 december 1914 (nr 449) meddelad föreskrift, att de medel, den fond eller det anslag, från vilka pensioner enligt den civila pensionslagen utbetalts, skall beredas gottgörelse från den civila pensionsfonden. Beloppet av gottgörelsen skall svara mot fondens — efter den fördelningsgrund, som av Kungl. Maj:t blivit eller kan bli fastställd — uträknade andel i pensionsutgifterna.

Kommunikationsverkens pensionslag har i 8 § upptagit en föreskrift likartad med den, som återfinnes i 11 § av den civila pensionslagen.

Den av kommittén i 9 § föreslagna formuleringen, att gottgörelse från pensionsfonden skall utgå med så stor del av pensionskostnaden, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes kunna av fonden gäldas, avser att på ett exaktare sätt, än i gällande lagtext skett, angiva grunderna för ifrågavarande beräkning. Vid denna måste nämligen hänsyn tagas även till andra faktorer än dem, som för närvarande finnas i lagen uttryckligen nämnda.

Kommittén föreslår vidare, att ifrågavarande beräkning måtte ske minst en gång vart tionde år och ej såsom för närvarande minst vart femte år. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att de faktorer, som öva inverkan på beräkningarna, undergå förhållandevis obetydliga förändringar även under längre perioder, vartill kommer, att beräkningarna i fråga draga synnerligen avsevärda kostnader. För övrigt möj-

liggör den föreslagna formuleringen, att dylik beräkning, när omständigheterna det påkalla, kan ske även med kortare tids mellanrum.»

*Avgivna yt-
randen.*

Erinringar mot bestämmelserna i 9 § hava gjorts dels av pensionsstyrelsen, dels ock av länsstyrelsen i Uppsala län.

Pensionsstyrelsen har framhållit, att, då samtliga pensionsrättigheter egentligen vore att betrakta såsom uppskjutna löneförmåner, det kunde ifrågasättas, att — i likhet med vad som i huvudsak skedde exempelvis i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. — staten till den civila pensionsfonden årligen inbetalade de avgifter, som erfordrades för befattningshavarnas pensionering, i den mån denna icke bestredes av deras egna avgifter. Den utredning, som enligt 9 § skulle verkställas minst en gång vart tionde år, borde då rätteligen omfatta beräkning av värdet av samtliga förpliktelser enligt den civila pensionslagen. Även om en dylik inbetalning av statens medel i pensionsavgifterna icke skedde, syntes det emellertid önskligt, att ett fastställande av statens förpliktelser dock med lämpliga tidsintervaller verkställdes, då det ju här finge anses vara fråga om en verklig skuld från statens sida till befattningshavarna. En dylik uppskattning av såväl statens som den civila pensionsfondens förpliktelser borde lämpligen företagas oftare än vart tionde år, då dessa förpliktelser rörde sig om ansevärliga belopp. Pensionsstyrelsen ansåge därför, att nu gällande bestämmelse om utredning vart femte år borde bibehållas.

Länsstyrelsen i Uppsala län har ansett, att det torde kunna ifrågasättas, om den i paragrafen föreskrivna beräkningen vore av så stor praktisk betydelse, som motsvarade arbetet och kostnaden, och om ej en enklare regel för överföring av medel från pensionsfonden kunde vara tillfyllest.

*Departements-
chefen.*

Frågan om fondering av statens bidrag till tjänstepensioneringen vid affärsverken är för närvarande föremål för övervägande i annat sammanhang. Vad angår de delar av statsförvaltningen, om vilka nu är fråga, föreliggande givetvis icke samma skäl för en fondering som vid förstnämnda verk. Oavsett detta torde en övergång till ett system med fondering av statens bidrag till pensioneringen vid allmänna civilförvaltningen icke nu kunna ifrågakomma, då utredningen av detta spörsmål för affärsverkens del ännu pågår.

Ej heller har jag funnit skäl ifrågasätta någon ändring i de av pensionskommittén föreslagna bestämmelserna i fråga om verkställande av beräkning av den civila tjänstepensionsfondens förpliktelser och tidpunkten för utförande av denna beräkning.

10 och 11
§§.

Kommittén.

I 10 och 11 §§ inrymmas bestämmelser om rätt till gottgörelse för erlagda pensionsavgifter för sådan befattningshavare, som utan att vara berättigad till pension upphör att innehava tjänst, vilken är förenad med pension enligt den civila tjänstepensionslagen. Enligt förslaget skall i avseende härå förfaras på följande sätt.

Om befattningshavare, utan att äga rätt till tjänstepension enligt den föreslagna lagen, övergår till statstjänst, med vilken följer skyldighet att till annan pensionsfond än den civila pensionsfonden erlägga avgift för beredande av tjänstepension, skall enligt 10 § kapitalvärdet av de pensionsav-

gifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid influtit till sistnämnda fond, överförs till pensionsfonden vid det verk, till vilket han övergår. Lämnar han eljest statstjänsten utan att vara berättigad till tjänstepension, skall enligt 11 § för beredande åt honom av pension jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, från den civila pensionsfonden till pensionsstyrelsen inbetalas kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid influtit till fonden, i den mån desamma icke på grund av bestämmelserna i 10 § blivit tagna i anspråk. Vad nu är sagt gäller dock ej i fråga om den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

Kommittén yttrar beträffande förslaget i denna del:

»1907 års pensionslag står, såsom tidigare nämnts, principiellt på den ståndpunkten, att pensionen utgör den enda form, i vilken tjänstemannen får tillgodonjuta vederlag för behörigen erlagda pensionsavgifter. Avgår tjänstemannen från sin befattning före pensionsåldern, beredes honom i regel ej någon ersättning för det bidrag till pensionsfonden, som genom avgifterna lämnats. Blott i det fall, att tjänstemannen övergår till annan statstjänst och med inträdet i denna är förenad skyldighet att för vinnande av pensionsrätt erlagga retroaktivavgift, är tjänstemannen berättigad att återbekomma erlagda pensionsavgifter, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår (12 §).

Enligt kommunikationsverkens pensionslag gäller däremot, att tjänsteman, som avgår från tjänsten utan pensionsrätt, är berättigad att erhålla gottgörelse för erlagda pensionsavgifter. Denna gottgörelse utgår för tjänsteman, som ej övergår till annan ordinarie befattning utan upphör att innehava ordinarie anställning i statens tjänst, i form av pension från allmänna pensionsförsäkringsfonden, till vilken kapitalvärdet av de av honom erlagda pensionsavgifterna överföres (12 §). Är åter fråga om övergång till befattning vid annat verk, skall en överflyttning av pensionsavgifternas kapitalvärde äga rum, dels i det fall, som i den civila pensionslagens 12 § åsyftas, nämligen då med inträdet i den nya befattningen är förenad skyldighet att erlagga retroaktivavgift (11 §), dels ock i det fall att tjänstemannen övergår till annat kommunikationsverk (10 § första stycket) eller ock till annat statens verk, beträffande vilket föreskrift meddelats, att överföring av pensionsavgifter skall äga rum vid övergång från nämnda verk till befattning, å vilken kommunikationsverkens pensionslag äger tillämpning (10 § andra stycket).

Vid avfattningen av lagförslagets 10 § har kommittén sökt att i ett enda stadgande sammanfatta de i kommunikationsverkens pensionslags 10 § andra stycket och 11 § behandlade fall. Därjämte har kommittén haft att taga hänsyn till den ändrade anordningen för pensionsavgifternas uppbärande, som kommittén i det föregående föreslagit och som föranlett, att såväl 10 § som även 11 § i förslaget, vilken senare paragraf i övrigt nära ansluter sig till 12 § i kommunikationsverkens pensionslag, erhållit en från motsvarande stadganden i nämnda lag något avvikande formulering.

Det har icke synts kommittén erforderligt, att i 10 § i förslaget stadgas en begränsning motsvarande den, som för de i 11 § av kommunikationsverkens pensionslag avsedda fall finnes föreskriven, nämligen att en överflyttning av kapitalvärdet skall ske endast i händelse retroaktivavgift utgår i den nya befattningen.

Kommittén har avfattat förslaget under förutsättning, att i fråga om de kvinnliga befattningshavarna likalönsprincipen kommer till genomförande. Skulle så ej bliva förhållandet utan en differentiering mellan manlig och kvinnlig avlöning komma till stånd, föranledes härav en viss jämkning i de nu förevarande stadgandenas avfattning.»

*Avgivna ytt-
randen.*

Erinringar mot bestämmelserna i 10 och 11 §§ hava framförts av riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, försäkringsrådet och försäkringsinspektionen.

Riksförsäkringsanstalten har med anledning av de föreslagna bestämmelserna i 11 § framhållit, att, i den mån pension enligt nu gällande bestämmelser icke direkt bekostades av befattningshavaren själv genom de honom åvilande pensionsavgifterna, den finge anses vara vederlag för innehållen lön för i tjänsten utfört arbete samt att löntagaren sålunda direkt själv bekostat sin pensionering dels genom avgifter, dels genom utfört arbete. Konsekvensen härav syntes vara, att för befattningshavare, som under i denna paragraf omförmälda omständigheter upphörde att innehava ordinarie anställning i statens tjänst, inbetalning till pensionsstyrelsen borde ske icke blott med kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid influtit till den civila pensionsfonden, utan även med det belopp, som under samma tid innehållits av hans avlöning. Rättvisa och billighet krävde sålunda, att inbetalningen till pensionsstyrelsen skedde med ett belopp tre gånger så stort som av kommittén föreslagits.

Vidkommande föreskriften i 11 § har pensionsstyrelsen anmärkt, att uttrycket »i den mån desamma icke på grund av bestämmelserna i 10 § blivit tagna i anspråk» borde utgå.

Som skäl härför har styrelsen framhållit, att en dylik inskränkning syntes onödig samt att utbetalning av kapitalvärdet av samtliga till den civila pensionsfonden inbetalda pensionsavgifter alltid borde ske, oberoende av om detsamma överförts till annan statens pensionsfond, som ej själv vore skyldig återbära dylika kapitalvärden. Detta innebure blott, antingen att det bidrag, som staten behövde lämna till sist avsedda pensionsfond, minskades eller ock att det pensionsbidrag, denna fond lämnade, ökades, och detta i samma mån som den civila pensionsfonden på grund av utbetalningen bleve mindre i stånd att lämna bidrag till statens pensionskostnader. Emellertid borde, enligt pensionsstyrelsens mening, i 11 § inryckas en bestämmelse, att överföring av kapitalvärdet av erlagda avgifter till pensionsförsäkringsfonden endast finge ske, i den mån desamma icke redan disponerats för samma ändamål, enär det eljest skulle kunna inträffa, att för samma tjänsteman kapitalvärdet av samma pensionsavgift mer än en gång överfördes till pensionsförsäkringsfonden.

Under hänvisning till vad styrelsen anført rörande 2 § har styrelsen slutligen framhållit, att bestämmelserna i 11 § borde vara tillämpliga även på den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

Försäkringsrådet har anfört, att, då pension finge anses såsom uppskjuten lön, det med skäl kunde ifrågasättas, huruvida icke vid avgång ur tjänsten, varom förmåles i 10 och 11 §§, jämväl den del av pensionen, vilken avsåges såsom statspension, borde i sin helhet eller till viss del under en eller annan form tillkomma tjänstemannen.

Försäkringsinspektionen har vidkommande 11 § framhållit, att den löntagarpensionering, som skedde genom frivillig försäkring i pensionsstyrelsen ävensom inom Sveriges privatanställdas pensionskassa och Sveriges kommunalanställdas pensionskassa, grundade sig på den uppfattning, att tjänstepension i sin helhet vore uppskjuten lön för i tjänsten utfört arbete samt att sålunda ingen del därav vore att anse som en gåva eller belöning av arbetsgivaren, även om formellt arbetaren betalt avgift endast för en del av pensionen eller varit helt befriad från avgift. Inspektionen har gjort gällande, att staten vid pensionering av sina tjänstemän borde tillämpa denna uppfattning. I överensstämmelse härmed har inspektionen ansett, att i förtid avgången tjänsteman borde komma i åtnjutande av uppskjuten pension, som åtminstone i det väsentliga motsvarade intjänt del av tjänstepensionsrätten.

Slutligen må nämnas, att styrelsen för statsförvaltningens tjänstemannaförening i sin förutberörda skrivelse av den 27 januari 1925 hemställt, att tjänsteman vid avgång ur tjänst före uppnådd pensionsålder måtte tillgodoföras hela den pensionsrätt, som svarar mot hans såväl ordinarie som icke-ordinarie tjänstetid.

Såsom kommittén framhållit, star 1907 års civila pensionslag principiellt på den ståndpunkten, att pensionen utgör den enda form, i vilken tjänstemannen får tillgodonjuta vederlag för behörigen erlagda pensionsavgifter. Vid genomförande år 1917 av pensionering utav icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk infördes i vederbörande pensionsreglementen bestämmelser om att befattningshavare, som avgår från tjänsten utan att vara berättigad till pension, äger bekomma gottgörelse för erlagda pensionsavgifter på sådant sätt, att avgifterna tillgodoräknas honom för erhållande av pension jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring. Bestämmelser av liknande art infördes sedermera i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänsteman vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

I likhet med kommittén har jag ansett, att dylika bestämmelser böra införas jämväl i den civila tjänstepensionslagen.

Däremot har jag ej ansett mig kunna under nuvarande förhållanden biträda det under ärendets fortsatta beredning framkomna kravet på att till pensionsförsäkringsfonden skulle överföras icke blott kapitalvärdet av befattningshavarens egna avgifter utan jämväl det statens bidrag till pensioneringen, som belöpte på den av befattningshavaren fullgjorda tjänstetiden. Då till stöd för detta krav gjorts gällande, att pensionen vore att betrakta såsom

*Departements-
chefen.*

en uppskjuten lön, vilken befattningshavaren intjänat under sin tjänstetid vid vederbörande verk, så är detta helt visst en synpunkt, som bör äga giltighet beträffande enskild tjänst, där det ligger i anställningens natur, att samtliga tjänsteförmåner avpassas i förhållande till anställningstiden. Beträffande statstjänsten äro däremot anställningsformerna sådana, att i viss mån andra synpunkter kunna göras gällande. Staten är i förhållande till den ordinarie tjänstemannen bunden vid en livslång anställning, som emellertid när som helst kan från tjänstemannens sida hävas. Att staten i ett dylikt läge gör pensionsrätten, åtminstone till den del denna icke direkt bekostas av tjänstemannen själv, beroende av att tjänstemannen stannar kvar i tjänsten till uppnådd pensionsålder, är enligt min mening icke oegentligt. Här ifrågavarande spörsmål torde få upptagas till övervägande i samband med eventuellt uppkommande fråga om ändrade anställningsformer inom statsförvaltningen.

Vad angår pensionsstyrelsens yrkande, att uttrycket »i den mån desamma icke på grund av bestämmelserna i 10 § blivit tagna i anspråk» skulle ur 11 § utgå, vill jag framhålla, att den av kommittén föreslagna begränsningen icke torde äga någon större betydelse, då jämväl vid kommunikationsverken kapitalvärdet av pensionsavgifterna överföres till allmänna pensionsförsäkringsfonden. I varje fall synes det mindre lämpligt att låta den civila pensionsfonden drabbas av sådana utbetalningar för erlagda pensionsavgifter, som egentligen skulle äga rum från en annan pensionsfond. Riktigare är då att för sistnämnda pensionsfonds del vid lämpligt tillfälle införa samma ordning, som nu av kommittén föreslagits för civila pensionsfonden.

Vad angår pensionsstyrelsens uttalande rörande behovet av en komplettering av bestämmelserna i 11 § i syfte att förebygga överföring mer än en gång till pensionsförsäkringsfonden av kapitalvärdet utav erlagda pensionsavgifter vill jag framhålla, att därest av befattningshavaren erlagda avgifter tagits i anspråk på sätt i 11 § omförmäles, det synes mig uppenbart, att något ytterligare överförande till pensionsförsäkringsfonden av de sålunda en gång till pensionsstyrelsen inbetalda avgifterna icke kan ifrågakomma. Någon komplettering av paragrafen på sätt ämvettsverket ifrågasatt synes mig därför icke erforderlig.

Beträffande pensionsstyrelsens uttalande, att bestämmelserna i 11 § böra vara tillämpliga även på den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare, får jag åberopa vad jag anfört vid 2 §.

12—15 §§. Uti 12—15 §§ innefattas föreskrifter om tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsättas genom förordnande på viss tid. Föreskrifterna överensstämman i sak med nu gällande, i kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) intagna bestämmelser i ämnet.

Ett par smärre erinringar mot bestämmelserna i fråga hava visserligen framställts, men dessa giva mig ej anledning föreslå någon ändring av förslaget i denna del.

*Departements-
chefen.*

På hemställan av chefen för kommunikationsdepartementet har Kungl. Maj:t denna dag beslutat förelägga riksdagen proposition angående partiell omorganisation av byggnadsstyrelsen. Enligt vad föredragande departementschefen därvid yttrat skulle byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå uppdelas i två särskilda byråer, en utredningsbyrå och en byggnadsbyrå. Sistnämnda byrå skulle ställas under ledning av en byggnadschef, tillsatt genom förordnande på viss tid. Byggnadschefens pensionsförhållanden skulle ordnas på sätt, som i allmänhet gäller beträffande befattningar, tillsatta på förordnande.

I anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har jag i 12 § 2 mom. av förevarande lagförslag inordnat befattningen byggnadschef hos byggnadsstyrelsen under de bestämmelser, som gälla för kustbevakningsinspektör vid tullverket; och har jag för ifrågavarande befattning upptagit ett pensionsunderlag av 7,000 kronor samt en årlig pensionsavgift av 420 kronor.

Beträffande 16 § i lagförslaget har kommittén anfört följande:

16 §.

»Generella föreskrifter rörande tjänstepensionsunderlag äro av kommittén meddelade i lagförslagets 6 §, som beträffande pensionsunderlagets belopp hänvisar till pensionstjänsteförteckningen. Emellertid är, såsom redan vid motiveringen till 6 § nämnts, det i förteckningen för befattningen angivna pensionsunderlaget ej alltid det för befattningens innehavare gällande. Har befattningshavaren utan något sitt förvållande förflyttats till befattning med lägre pensionsunderlag, bör han, som enligt avlöningsreglementet äger åtnjuta lön enligt den lönegrad han vid förflyttningen tillhörde, uppenbarligen ej lida minskning i den honom tillförsäkrade pensionsförmånen. Han skall med andra ord bibehållas vid det tjänstepensionsunderlag, som vid förflyttningen var för honom gällande. Vad nu sagts bör äga motsvarande tillämpning, därest befattningen nedflyttas i lönegrad.

Kommittén.

I förevarande paragraf har kommittén lämnat bestämmelser i berörda hänseenden, vartill motsvarighet förefinnes i stadgandena i kommunikationsverkens pensionslag 18 § 1 och 3 mom. Då kommittén föreslår andra grunder för bestämmande av avgiftspension och statspension, än som förutsättas för tillämpning av det i 2 mom. av sistnämnda paragraf givna stadgandet om pensionsunderlagets bestämmande vid förflyttning, har kommittén icke i lagförslaget upptagit någon motsvarighet härtill. Kommittén har vidare — alltjämt i överensstämmelse med kommunikationsverkens pensionslags 18 § 1 och 3 mom. — föreslagit, att befattningshavare, som sålunda tillförsäkrats ett högre pensionsunderlag än det för hans befattning gällande, har att vidkännas de mot detta högre pensionsunderlag svarande pensionsavgifter.»

Försäkringsinspektionen har i fråga om denna paragraf föreslagit ett tillägg, som utgör en konsekvens av inspektionens förslag beträffande 11 §.

*Departements-
chefen.*

Då jag icke funnit anledning föreligga, att på grund av inspektionens sistnämnda förslag vidtaga någon ändring i den av pensionskommittén föreslagna lydelsen av 11 §, har jag ej heller ansett något tillägg till 16 § böra göras. I anledning av mitt förslag om slopande av den utav kommittén föreslagna pensionstjänsteförteckningen har jag emellertid låtit vidtaga härav påkallad ändring i 16 § 1 mom.

17 §. Enligt 17 § i förslaget hänvisas beträffande pensionsåldern till den av kommittén föreslagna pensionstjänsteförteckningen. Kommittén har vid pensionstjänsteförteckningens upprättande utgått från den nu för manliga befattningar gällande huvudregeln, att rätt att komma i åtnjutande av pension inträder vid fyllda 67 levnadsår, vilken ålder såsom regel ock upptagits för de i förteckningen uppförda kvinnliga tjänsterna.

Departements-
chefen. Såsom jag förut erinrat, har chefen för finansdepartementet vid föredragning den 31 december 1924 av frågan om ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden tillstyrkt, att den kvinnliga pensionsåldern sättes lika med den manliga. Jag har i enlighet härmed samt på grund av mitt förslag rörande uteslutande av pensionstjänsteförteckningen låtit ändra förevarande paragraf i kommitténs förslag.

18 §. I fråga om sitt i 18 § innefattade förslag har kommittén anfört, bland annat, följande:

»Den civila pensionslagens bestämmelser om tjänstårsberäkning äro inrymda i lagens 17 §. Såsom tjänstår för rätt till pension räknas icke endast den tid, under vilken tjänstemannen innehaft ordinarie befattning, utan även tid, varunder han haft extra ordinarie anställning eller förordnande. För att tjänstetiden skall få räknas som tjänstår fordras i regel, att befattningshavaren tjänstgjort i befattningen. Från tjänstetiden avräknas således den tid, befattningshavaren varit tjänstledig, dock har med tjänstgöring likställt tjänstledighet för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits för egen utbildning. Vidare har tjänstledighet, som beviljats av vissa anledningar, tillagts samma värde för tjänstårsberäkningen som tjänstgöring, nämligen ledighet, som utgjorts av semester eller föranletts av sjukdom eller erfordrats för fullgörande av värnplikt. För att ej befattningshavare, som saknar rätt till semester, skall vid tjänstårsberäkningen bliva för ogynnsamt ställd, har beträffande dylik befattningshavare medgivits, att för en tid av högst en och en halv månad årligen, varunder åtnjutits ledighet för hälsans värdande eller för enskilda angelägenheter, avdrag vid tjänstårsberäkningen ej må ske.

I kommunikationsverkens pensionslag (20 §, första stycket) hava bestämmelserna om tjänstårsberäkningen erhållit en från stadgandena i 1907 års pensionslag i vissa hänseenden avvikande avfattning. Sålunda har i anslutning till föreskrifterna i kommunikationsverkens avlöningsreglemente beträffande uppflyttning i löneklass tjänstårsberäkning medgivits för tid, under vilken tjänsteman, efter fyllda aderton år, i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som myndigheten prövar vara därmed jämförlig. Därjämte har

även delägarskap i kassa för pensionering av icke-ordinarie personal tillagts samma värde som innehav av ordinarie eller extra ordinarie befattning. Föreskriften om avräkning från tjänstetiden av tid, varunder tjänstledighet atnjutits, har begränsats till att avse de ledigheter, som omfattat minst 15 dagar i följd. Vidare har med tjänstledighet på grund av sjukdom likställts även tjänstledighet på grund av olycksfall i tjänsten, och har tjänstårsberäkningen för fullgörande av värnplikt utsträckt att gälla även annan militär tjänstgöring.

I samband med 1921 års löne- och pensionsreglering blevo genom kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) § 3, punkt e) de för kommunikationsverken gällande grundsatserna i fråga om tjänstårsberäkningen överförda på de nyreglerade civila verken med undantag för bestämmelsen om delägarskap i vissa kassor, då motsvarighet till dylika kassor saknas vid de civila verken.

De såhunda redan nu för dessa verk gällande föreskrifterna har kommittén utan ändring upptagit i lagförslagets 18 § 1 mom. Det har inom kommittén varit under övervägande, om ej åt tjänstårsbestämmelserna borde givas en sådan avfattning, att de kunde lämna säkrare vägledning än de hittillsvarande i fråga om tillgodoräknande av viss icke-ordinarie tid, t. ex. aspiranttjänstgöring och dylikt. Kommittén har emellertid med hänsyn till de vid de särskilda verken och under olika tider rådande vitt skiljaktiga förhållandena funnit det åtminstone för närvarande icke möjligt att närmare än som hittills skett angiva grunderna för tjänstårsberäkningen utan torde den omfattning, i vilken icke-ordinarie tjänstgöring får tillgodoräknas såsom tjänstår fortfarande böra bliva beroende på prövning i det särskilda fallet.

I 20 § 1 mom. andra stycket av kommunikationsverkens pensionslag hava regler rörande tjänstårsberäkning meddelats för det fall, att *enskilt företag* övertagits av staten. I så fall får tjänsteman, som vid övertagandet övergått till statstjänst, såvida ej Konungen annorledes bestämmer, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension efter prövning av vederbörande verkstyrelse tillgodoräkna jämväl tid, varunder han innehåft fast anställning vid nämnda företag.

Föreskrift i berörda hänseende, vartill motsvarighet ej upptogs i 1921 års pensionskungörelse för de civila verken, har av kommittén införts i ett 2 mom. av förevarande paragraf.

I paragrafens 3 mom. har kommittén meddelat bestämmelser rörande tillgodoräknande såsom tjänstår av tid, varunder befattningshavare *utom statens tjänst* utfört arbete av allmännyttig beskaffenhet.

Frågan om en dylik utvidgning av rätten till tjänstårsberäkning har tidigare varit föremål för utredning. I ett den 29 maj 1920 av 1902 års löne regleringskommitté avgivet utlåtande har löne regleringskommittén framlagt förslag till sådan ändring av 17 § av den civila pensionslagen, att vid tjänstårsberäkning, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, finge tillgodoräknas tjänst innehavare två tredjedelar av den tid han utom statens tjänst utfört arbete, som ur det allmännas synpunkt må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han haft att utföra å den befattning, från vilken avgången sker.»

Med förmälan att utlåtandet överlämnats till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av det åt kommittén lämnade upp-

drag, har kommittén vidare lämnat en redogörelse för löneregringskommitténs förslag samt för egen del anfört följande:

»Såsom löneregringskommittén påpekat, torde vid bestämmande av den omfattning, i vilken tjänsteman må i pensionshänseende få tillgodoräkna sig verksamhet utom statens tjänst, avseende böra fästas vid den utsträckning, i vilken dylikt tillgodoräknande medgivits för intjänande av ålderstillägg. Sedan löneregringskommitténs ifrågavarande betänkande avgivits, har för de nyreglerade civila verken bestämmelse i sistnämnda hänseende meddelats, nämligen i 11 § 2 mom. av det för dessa verk gällande avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451; senaste lydelse 1922, nr 367). Här har stadgats, att befattningshavare för placering i löneklass må efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall helt eller delvis tillgodoräknas den tid han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har utfört å befattningen.

Närmast i anslutning till återgivna bestämmelse har pensionskommittén avfattat 3 mom. av förevarande paragraf i lagförslaget. I likhet med löneregringskommittén har pensionskommittén funnit, att befattningshavaren i pensionshänseende ej bör få tillgodoräkna sig mera än intill två tredjedelar av den tid, han utövat den verksamhet, varom här är fråga.

Däremot har pensionskommittén ej ansett skäl att upptaga den av löneregringskommittén föreslagna begränsningen, att det arbete, befattningshavare utfört utom statens tjänst, skall vara likvärdigt med eller av högre värde än det, han haft att utföra å den befattning, från vilken avgång sker.

Ett tillgodoräknande av arbete utom statens tjänst synes pensionskommittén böra medgivas även i det fall, att ifrågavarande arbete visserligen ej är likvärdigt med det, befattningshavaren utfört å den sista befattning han innehaft, men väl likvärdigt med det å en tidigare innehavd lägre befattning utförda arbetet. Med den av löneregringskommittén föreslagna begränsningen skulle nämligen befordran till högre befattning rent av kunna medföra en sådan försämring i rätten att räkna tjänstår, att befattningshavare till följd av befordran kunde komma att lida minskning i det pensionsbelopp, som han skulle åtnjutit efter avsked från den före befordran innehavda befattningen.

Då det ej sällan torde vara förenat med avsevärda svårigheter att först vid den tidpunkt, då befattningshavaren avgår från tjänsten, bedöma i vad mån han må såsom tjänstår få tillgodoräkna sig tid, varunder han utom statens tjänst utfört arbete, synes det pensionskommittén önskligt, att, där så utan olägenhet kan ske, denna fråga upptages till prövning redan vid befattningshavarens anställande i statstjänst.

I 4 mom. av 18 § har kommittén med viss formell jämkning upptagit stadgandet i sista stycket av 17 § i 1907 års civila pensionslag.»

*Avgivna
yttranden.*

Riksförsäkringsanstalten har yttrat, att anstalten, såsom en konsekvens av sin beträffande bestämmelserna i 11 § uttalade uppfattning, funne reducering med $\frac{1}{3}$ — såsom av kommittén förordats — icke böra ske vid tillgodoräknande av tid, varunder befattningshavare utom statens tjänst utfört visst arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet.

Pensionsstyrelsen har — under återopande av kommitténs uttalande, att ett tillgodoräknande av arbete utom statens tjänst borde medgivas även i det fall, att ifrågavarande arbete visserligen ej vore likvärdigt med det befattningshavaren utfört å den sista befattning han innehåft men väl likvärdigt med det å en tidigare innehåvd lägre befattning utförda arbetet — yttrat, att av liknande skäl rätten att räkna tjänstår utom statstjänsten icke heller borde vara helt utesluten, då en person direkt från annan verksamhet anstälts i högre statstjänst och då han just genom nämnda verksamhet förvärvat kompetens för den erhållna statstjänsten. Om han på grund av förut innehåvd enskild befattning ansetts böra förbigå innehavare av lägre statstjänst, syntes det rimligt, att han finge tillgodoräkna sig två tredjedelar av sådan föregående tjänstgöring, ty i annat fall skulle han kunna bliva sämre ställd i pensionshänseende än om han i stället först en kortare tid antagits på en lägre befattning och därefter befordrats till den högre.

Länsstyrelsen i Uppsala län har jämväl framhållit, att uttrycket i 18 § 3 mom., att tjänstemans arbete utom statens tjänst skall svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än hans arbete i statstjänst, torde kunna föranleda helt olika tillämpning, allt efter som tjänstemannen någon tid innehåft lägre eller endast högre statstjänst.

Kammarkollegium och kammarrätten hava framhållit önskvärdheten av att åt bestämmelserna om tillgodoräknande för rätt till pension av tjänstgöring före ordinarie anställning gäves en sådan avfattning, att de kunde i förekommande fall lämna säkrare vägledning därutinnan än de nu föreslagna föreskrifterna. Kammarkollegium har särskilt betonat, att det syntes angeläget att strängt hålla på att tjänstetiden, då fråga vore om rätt till pension, borde omfatta varje i statens tjänst fullgjord extra ordinarie tjänstgöring.

Skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen och försäkringsinspektionen hava ifrågasatt införande av en sådan bestämmelse i 18 §, att tjänstår, utan att Konungen skulle pröva varje särskilt fall, skulle få räknas för tid, under vilken en statens tjänsteman innehåft sådan befattning eller anställning, med vilken följt skyldighet att betala avgift till statsunderstödd tjänstepensionsanstalt.

Försäkringsinspektionen har beträffande de tjänster, som icke äro förenade med pensionsrätt i dylik pensionsanstalt, under återopande, att viss tjänstgöring i icke-statstjänst enligt 1921 års avlöningsreglemente kan vid löneförmånens bestämmande tillmätas samma värde som tjänstgöring i icke-ordinarie statstjänst, yttrat, att detsamma borde gälla vid bestämmande av pensionsrätten och sålunda tjänstetid i icke-statstjänst lika väl som i icke-ordinarie statstjänst kunna i sin helhet räknas som tjänstår.

Departement-
chefen.

Vad angår de av vissa ämbetsverk framställda önskemålen, att åt bestämmelserna om tillgodoräknande för rätt till pension av tjänstgöring före ordinarie anställning måtte givas en sådan avfattning, att de kunde i förekommande fall lämna säkrare vägledning därutinnan än de i 18 § 1 mom. föreslagna föreskrifterna, torde det, såsom kommittén framhållit, icke vara möjligt att närmare än som hittills skett angiva grunderna för tjänstårsberäkningen, utan bör den omfattning, i vilken icke-ordinarie tjänstgöring får tillgodoräknas såsom tjänstår, fortfarande bliva beroende på prövning i varje särskilt fall.

Beträffande frågan om rätt att för tjänstårsberäkning få tillgodoräkna sig verksamhet annorstädes än i statstjänst synes mig lämpligt, att stadgande härom meddelas, och anser jag, i likhet med löneregleringskommittén och pensionskommittén, att av den tid, varunder befattningshavare utövat verksamhet utom statens tjänst, två tredjedelar må komma i betraktande vid sådan tjänstårsberäkning.

Med avseende å vad kommittén i sin motivering yttrat, skulle bestämmelserna i 18 § 3 mom. i förslaget tolkas så, att ett tillgodoräknande av arbete utom statens tjänst bör medgivas ej endast i det fall, att ifrågasvarande arbete varit likvärdigt med eller av högre värde än det, befattningshavaren haft att utföra å den befattning, från vilken avgång skett, utan jämväl i det fall, att arbetet i fråga varit likvärdigt med det å en tidigare innehavd lägre befattning utförda arbetet. En konsekvens härav skulle emellertid, såsom av vissa ämbetsverk framhållits, bliva, att en person, som från verksamhet utom statens tjänst anställts direkt i högre statstjänst, skulle i pensionshänseende kunna bliva sämre ställd än om han tillträtt sin statsanställning i en lägre tjänst och därefter befordrats till den högre. Till undvikande härav torde bestämmelsen i fråga böra omformuleras därhän, att tjänstemannen må kunna efter prövning med angivna tidsbegränsning tillgodoräknas allt arbete utom statens tjänst av direkt allmännyttig beskaffenhet, som finnes hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst. Givetvis bör för rätten att tillgoräkna arbete utom statens tjänst krävas, att detta arbete är av samma art som tjänstemannens arbete i statstjänst.

Vidkommande 19 § yttrar kommittén:

19 §.
Kommittén.

»I den civila pensionslagen hava stadganden om *rätt* att komma i åtnjutande av pension intagits i 5 § samt i 6 § lämnats föreskrifter om *skyldighet* för befattningshavaren att avgå från tjänsten. På enahanda sätt är kommunikationsverkens pensionslag uppställd, där bestämmelser i berörda hänseenden meddelats i 21, respektive 22 §.

Det må anmärkas, att 1921 års lönekommitté beträffande själva den formella dispositionen av här ifrågasvarande stadganden föreslagit en omkastning i ordningsföljden, så att föreskrifterna om *skyldighet* att avgå från tjänsten skulle föregå stadgandena om *rätt* för befattningshavaren att avgå. Pensionskommittén har vid uppgörande av sitt förslag iaktta-

git den av lönekommittén föreslagna ordningen, som synts sakligt och formellt motiverad, och har kommittén därför upptagit bestämmelser i det förra hänseendet i 19 § samt i det senare hänseendet i 20 §.

I de enligt den civila pensionslagen nu gällande bestämmelserna rörande skyldighet för befattningshavare att på grund av uppnådd *pensionsålder* avgå från tjänsten göres en åtskillnad mellan innehavare av domarämbeten och andra befattningshavare.

För de förra gäller ovillkorlig avgångsplikt dels vid fyllda sjuttio levnadsår, dels ock vid uppnådda sextiosju levnads- och trettiofem tjänstår, därest befattningshavaren under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen. Kommittén föreslår [1 mom. a) och c)] den komplettering av anledningarna till avgångsskyldighet, att bland dem upptagits även vanförhet, lyte och ned-satt arbetsförmåga, varjämte den stadgade förutsättningen beträffande trettiofem tjänstår uteslutits. Det lär nämligen ej kunna anses obilligt, att innehavare av dylikt ämbete, därest förutsättningarna för avgångsskyldighet i övrigt föreligga, kan i likhet med andra befattningshavare få vidkännas avkortning i pensionen, helst sjukpensionens minimum — såsom kommittén senare föreslår — även i detta fall skulle bestämmas till i regel sjuttiofem procent av hel pension.

För andra befattningshavare än domare föreligger enligt den civila pensionslagen avgångsplikt vid uppnående av den i 5 § av lagen stadgade levnadsåldern. Emellertid äger Konungen eller, om viss ämbetsmyndighet äger att avskeda från befattningen, denna myndighet att låta anstå med avskedandet, »därest och så länge tjänstinnehavaren prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna», dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år.

Förutom en mindre redaktionell jämkning, betingad av vad kommittén föreslår rörande pensionsålderns bestämmande, har kommittén givit motsvarande stadgande i kommitténs förslag [2 mom. a)] den ändrade avfattningen, att tillstånd till kvarstående i tjänst må intill utgången av den månad, under vilken befattningshavaren fyller sjuttio år, medgivas, 'därest och så länge tjänstemannen prövas kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst'. Genom denna ändrade formulering har kommittén avsett att bereda ökad möjlighet att i tjänsten behålla befattningshavare, som på ett tillfredsställande sätt kunna förrätta sina tjänstäligganden. I detta sammanhang må nämnas, att såväl i Norge som Danmark den normala manliga pensionsåldern, eller den ålder, vid vilken befattningshavaren är skyldig att avgå, utgör sjuttio år, en åldersgräns, som på sin tid var föreslagen även för Sveriges del av 1889 års pensionskommitté.

För det fall, att en tjänstemans oförmåga att behörigen sköta sin befattning har sin grund i *olycksfall* i tjänsten, har för skyldigheten att avgå i den civila pensionslagen uppställts det villkor, att olycksfallet skall finnas för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring, och i kommunikationsverkens pensionslag, att olycksfallet för framtiden medfört oförmåga för befattningshavaren att behörigen sköta befattningen, vartill i sistnämnda pensionslag lagts, att befattningshavaren ej heller av vederbörande styrelse prövats kunna lämpligen tjänstgöra i annan befattning vid verket.

Kommittén har avfattat sitt förslag till bestämmelser i ämnet [1 mom. b) och 2 mom. b)] i nära överensstämmelse med ordalagen i kommunikationsverkens pensionslag.

I förbigående har kommittén redan tidigare nämnt, att skäl ansetts föreligga att skärpa den civila pensionslagens föreskrifter om förtidspensionering av befattningshavare i anledning av genom *sjukdom* eller dylikt vållad oförmåga att behörigen fullgöra tjänstålligandena.

Vad då till en början angår befattningshavares skyldighet att av sådan anledning utan avseende på levnadsålder avgå från tjänsten, må nämnas, att den civila pensionslagen [6 § e)] i denna del ålägger befattningshavaren dylik skyldighet allenast, därest han under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och han tillika finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen.

Kommunikationsverkens pensionslag har ej uppställt krav på någon längre sammanhängande sjuktid utan begränsat sig till fordran, att den framtida arbetsoförmågan skall vara styrkt, varjämte lagen förutom sjukdom, vanförhet och lyte även upptagit nedsatt arbetsförmåga såsom skäl till entledigande. Å andra sidan är vid kommunikationsverken avgångsskyldigheten i så måtto mera inskränkt än vid de civila verken, som dylik skyldighet ej föreligger, om ej befattningshavaren är pensionsberättigad, vilket bland annat innebär, att befattningshavaren skall hava uppnått minst tio tjänstår. Tjänstemannen är således före uppnående av denna tjänstålder — även om hans framtida arbetsoförmåga skulle anses styrkt — ej skyldig att lämna befattningen.

Även vid de civila verken finnes för erhållande av pension på grund av sjukdom o. d. uppställt krav på tio tjänstår (7 § i den civila pensionslagen), men denna tioårsgräns har här avseende endast å pensionsrätten, ej på avgångsskyldigheten. Uppnår befattningshavaren icke det för pensionsrätt stadgade minimum av tio tjänstår, är han på grund av stadgandets ordalydelse under de i 6 § c) angivna förutsättningarna skyldig att lämna tjänsten utan att erhålla någon pension.»

Efter att hava erinrat om vad 1921 års lönekommitté i sitt betänkande anfört rörande tillkomsten av dessa bestämmelser fortsätter pensionskommittén:

»Lönekommittén föreslog, att den civila pensionslagen måtte ändras därhän, att i densamma i huvudsak upptoges de i kommunikationsverkens pensionslag stadgade förutsättningarna för avgångsskyldighet, med undantag av kravet på tio tjänstår. Skyldighet att avgå från tjänsten skulle således enligt kommitténs förslag inträda, därest befattningshavaren till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte eller eljest nedsatt arbetsförmåga finnes för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin befattning. Vidare föreslog lönekommittén, att rätt till pension skulle tillkomma den, som av nämnda anledning bleve entledigad, även om han ej innehade tio tjänstår.

För egen del har pensionskommittén funnit sig böra i huvudsak biträda lönekommitténs förslag, dock med den ändring att jämväl vid de civila verken skulle gälla det för kommunikationsverken stadgade förbehåll, att befattningshavaren av vederbörande styrelse prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket.

Vad beträffar det av lönekommittén berörda spörsmålet om tioårig tjänstålder, har kommittén ej funnit skäl att för de civila verken upptaga den vid kommunikationsverken gällande regeln, att skyldighet att avgå från tjänst, därest befattningshavarens framtida arbetsoförmåga i anledning av sjukdom, vanförhet, lyte o. d. är styrkt, först inträder sedan befattningshavaren uppnått tio tjänstår. Det måste givetvis ur statsverkets syn-

punkt vara förmånligare, att befattningshavaren beredes sjukpension med i regel sjuttiofem procent av det för honom gällande pensionsunderlaget, än att han, intill nämnda tjänstålder uppnått, får kvarstå i tjänst med allenast den minskning i avlöningen, vartill tjänstledighetsavdraget föranleder. Och emot en befattningshavare, som under mindre än tio år innehaft statstjänst, kan det givetvis ej vara obilligt, om han under de förutsättningarna, som för avgångsskyldighet på grund av sjukdom o. d. stadgats, nödgas avgå med den förhållandevis gynnsamma pensionsrätt, som sålunda skulle bliva en dylik befattningshavare tillförsäkrad. Kommitténs förslag till bestämmelser i ämnet återfinnas under punkterna e) i 1 och 2 mom.

Tillämpningen av nämnda föreskrifter om tvångspensionering förutsätter, att befattningshavarens *framtida* arbetsförmåga är styrkt. Såsom lönekommittén i sitt betänkande (sid. 214 ff.) framhållit, kan det emellertid ifrågasättas, om ej anledning finnes att för de högre åldrarna uppgiva detta krav och således möjliggöra tvångspensionering, även om denna förutsättning ej är för handen. Redan den nuvarande civila pensionslagen har i fråga om vissa tjänster upptagit en föreskrift i detta hänseende. I sista stycket av 6 § stadgas nämligen, att Konungen skall äga att på framställning av vederbörande myndighet förklara befattningshavare skyldig att avgå från tjänsten, om denne till följd av sjukdom eller minskad arbetsförmåga befinnes urständsat att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, dock under förutsättning, att befattningshavaren uppnått en levnadsålder, som med högst två år understiger den för hans befattning stadgade pensionsåldern.

Motsvarighet till denna föreskrift saknas för kommunikationsverkens del. Lönekommittén har emellertid föreslagit, att ett stadgande av ifrågasvarande innebörd skulle meddelas i den civila pensionslagen, och har kommittén givit bestämmelsen den utformningen, att avgångsskyldigheten skulle inträda för tjänstinnehavare, där han efter att hava uppnått en levnadsålder, som med fem år eller mindre understiger den för rätt till hel pension stadgade, till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller eljest nedsatt arbetsförmåga, i annat fall än på grund av olycksfall i tjänsten, under de sista två kalenderåren varit och fortfarande finnes vara oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin befattning.

Även pensionskommittén har funnit ett stadgande i berörda hänseende vara påkallat, speciellt med hänsyn till svårigheten att vinna den för tvångspensionering i förut omnämnda fall erforderliga bevisningen om framtida arbetsförmåga. I den av lönekommittén föreslagna avfattningen har pensionskommittén förutom några redaktionella jämkningar vidtagit den ändring, att kravet, att den bristande arbetsförmågan skall hava gjort sig gällande under de sista två kalenderåren — vartill motsvarighet saknas i nuvarande lag och som vid tillämpningen kan bereda vissa svårigheter — utesluts ur förslaget. Vidare har pensionskommittén ansett, att frågan om avgångsskyldighet skall, i likhet med vad för närvarande är fallet, hänskjutas till Kungl. Maj:ts bedömande, varigenom fördelen av en likformig tillämpning vinnes. Föreskrifterna hava intagits i ett särskilt 3 mom. under förevarande paragraf i förslaget.

Kommittén har i det föregående ej närmare berört den ställning, innehavare av *domarämbete* intaga i förevarande hänseenden. Såsom 1921 års lönekommitté påpekat (betänkande sid. 215), torde den i sista stycket av 6 § av den civila pensionslagen innehållna föreskriften om skyldighet att avgå ej vara tillämplig å dessa befattningshavare. Däremot lär för

dem gälla såväl de under punkterna c) (sjukdom m. m.) som d) (olycksfall) av samma paragraf givna föreskrifterna om avgångsskyldighet. Lönekommittén föreslog, att domarnas ställning i ifrågavarande avseende skulle lämnas helt oberörd av de föreslagna skärpningarna i avgångsplikten och hade lönekommittén med tillämpning allenast på domare bibehållit den i nuvarande punkten c) intagna avgångsanledningen.

Ej heller pensionskommittén finner den i 3 mom. av förslaget lämnade föreskriften om tvångspensionering böra vinna tillämpning å innehavare av domarämbete. Vad åter angår de i förslagets 1 mom. under punkt c) behandlade fall (pensionering i anledning av sjukdom m. m.) synas de i viss mån strängare föreskrifter om avgångsplikt, som kommittén här ovan förordat, vara av beskaffenhet att i huvudsak kunna och böra vinna tillämpning jämväl på domarämbetenas innehavare.»

I vid kommitténs betänkande fogat, särskilt yttrande har en ledamot av kommittén, under erinran att den i 19 § 3 mom. av förslaget innefattade bestämmelsen i fråga om förtidspensionering saknade motsvarighet i kommunikationsverkens pensionslag, yttrat, att den skärpning beträffande avgångsskyldigheten, som detta stadgande innebure, syntes honom påkallad endast under förutsättning att kvinnas pensionsålder väsentligt höjdes. Skulle emellertid pensionsåldern för kvinna sättas avsevärt lägre än för man, ansåge han stadgandet i fråga icke vara av nöden, därest, på sätt kommittén i 19 § 2 mom. c) föreslagit, avgångsskyldigheten vid sjukdom o. d. i allt fall skärptes i förhållande till vad som gällde enligt 1907 års pensionslag.

*Avgivna
yttranden.*

Beträffande kommitténs förslag till lydelse av 19 § hava vissa erinringar framställt från de hörda myndigheterna.

Göta hovrätt, arméförvaltningen samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hava ansett de nuvarande bestämmelserna om skyldighet för tjänsteman att avgå från sin tjänst böra bibehållas.

Svea hovrätt och kammarrätten hava såsom sin mening uttalat, att de av kommittén föreslagna bestämmelserna rörande skyldighet att avgå ur tjänst icke syntes stå i full överensstämmelse med det i § 36 regeringsformen givna stadgandet om ämbets- och tjänstemäns oavsättlighet; och har Svea hovrätt tillika, under framhållande att det torde vara föga förenligt med den av administrationen oberoende ställning, som vårt statskick tillerkänt domarmakten, att frågan, huruvida domare skulle kvarbliva i tjänsten, gjordes beroende av den uppskattning av hans tjänstgöring, som kunde ifrågakomma från administrationens sida, yttrat, att i alla händelser ur förslaget syntes böra uteslutas den i 19 § 1 mom. c) intagna bestämmelsen om skyldighet för domare, som i följd av nedsatt arbetsförmåga befinner sig ur stånd att behörigen sköta sin tjänst, att från tjänsten avgå.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västernorrlands län hava ansett anledning icke föreligga att införa strängare föreskrifter om avgångsskyldighet än som gälla för kommunikationsverken.

Å andra sidan har, bland andra, vattenfallsstyrelsen ifrågasatt införande i pensionslagen för kommunikationsverken av enahanda bestämmel-

ser rörande avgångsskyldighet, som nu föreslagits för övriga delar av civilförvaltningen.

Överståthållarämbetet har ansett, att man i fråga om domare visserligen icke kunde gå längre än kommittén gjort men att man väl kunde stadga flera faktiska anledningar för att kunna meddela andra ämbetsmän avsked. I fråga om dessa syntes såsom avskedsanledning kunna föreskrivas, att de under de sista fem eller måhända sju åren före pensionsålderns uppnående varit under en tid av exempelvis ett år av sjukdom, vanförhet, lyte eller nedsatt arbetsförmåga urständsatta att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

Kammarkollegium har ansett, att skäl numera saknades för upprätthållande av en skillnad mellan innehavare av domarämbete och befattningshavare i motsvarande tjänstegrad inom den civila ämbetsförvaltningen; och har kollegium uttalat sig för att de i förslaget för domare avsedda bestämmelserna bleve gällande även för övriga befattningshavare, vilkas pensionsålder vore bestämd till 67 år. Kollegium har vidare funnit sig böra, såvitt kollegium anginge, avstyrka den av kommittén föreslagna bestämmelsen om avgångsskyldighet, då tjänstemannen av vederbörande myndighet »prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket».

Jämväl mynt- och justeringsverket har uttalat sig mot ett stadgande om förbehåll för vederbörande myndighet att pröva, huruvida tjänsteman, i stället för att tvångspensioneras, lämpligen skulle kunna tjänstgöra i annan befattning.

Kommerskollegium har framhållit önskvärdheten av en sådan formulering av bestämmelsen i 19 § 3 mom., att den å ena sidan möjliggjorde avskedande av en på grund av framskriden ålder olämplig tjänsteman men å andra sidan lade hinder i vägen för avskedande i förtid av en fortfarande arbetsduglig tjänsteman. Kommunikationsverkens lönenämnd har ock ifrågasatt ett förtydligande av 19 § 3 mom.

Fångvårdsstyrelsen och lantmäteristyrelsen hava uttalat betänkligheter mot den utsträckning av tjänstetiden, som skulle följa av den föreslagna bestämmelsen i 19 § 2 mom. a) i fråga om rätt för tjänsteman att efter prövning kvarstå i tjänsten till fyllda 70 år.

Slutligen har kommerskollegium framhållit, att man borde återinföra den gamla bestämmelsen om att befattningshavare, som så önskade, kunde frivilligt avgå från sin befattning vid en tidigare tidpunkt än pensionsåldern mot vederbörligen reducerad pension.

Samma yrkande har ock framställts av styrelsen för föreningen kvinnor i statens tjänst.

Vad till en början angår frågan, huruvida de av kommittén föreslagna skärpta bestämmelserna om skyldighet för befattningshavare att avgå ur tjänsten stå i överensstämmelse med stadgandet i § 36 regeringsformen om

*Departements-
chefen.*

ämbets- och tjänstemäns oavsättlighet, vill jag framhålla, att statsmakterna redan genom nu gällande bestämmelser i ämnet måste anses hava tagit ställning till principspörsmålet om möjligheten att tvångsvis pensionera tjänstemännen. I sitt yttrande vid anmälan av 1907 års proposition med förslag till lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension anförde chefen för finansdepartementet i fråga om tjänst innehavares skyldighet att avgå från tjänsten, bland annat, att utväg borde beredas att ur tjänsten avlägsna tjänst innehavare, som visat sig sakna de förutsättningar, utan vilka ett kvarstående i tjänst måste anses vara mera till skada än till gagn för det allmänna. Man syntes i en blivande pensionslag icke kunna undvara en bestämmelse, varigenom det överlämnades åt Konungens prövning att, uppå vederbörande ämbetsmyndighets framställning, förklara den tjänst innehavare skyldig att från tjänsten avgå, som befundes vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urständsat att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden. Såsom redan nämnts, innehåller ock gällande pensionslag i sista stycket av 6 § bestämmelse om tvångspensionering av vissa befattningshavare i det fall, att befattningshavaren högst två år före uppnådd pensionsålder till följd av sjukdom eller minskad arbetsförmåga befundes urständsat att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden.

Pensionskommitténs förslag innebär nu, att tvångspensionering utom beträffande domare skulle kunna äga rum inom de fem sista åren före pensionsålderns inträde. Förslaget innefattar jämväl i övrigt vissa skärpningar av föreskrifterna angående förtidspensionering, vilka skärpningar skulle i huvudsak avse även innehavare av domarämbete.

Då jag delar pensionskommitténs uppfattning angående lämpligheten att införa skärpta bestämmelser på förevarande område och då grundlagen enligt min mening icke innefattar något hinder för en dylik skärpning, finner jag mig böra förorda kommitténs förslag, därvid jag dock anser tiden för tvångspensionering enligt 19 § 3 mom. böra utsträckas till sju år före uppnådd pensionsålder. Jag kan emellertid ej tillstyrka, att kommittéförslagets bestämmelse om skyldighet för tjänsteman att avgå från sin tjänst, då han till följd av nedsatt arbetsförmåga befundes ur stånd att för framtiden behörigen sköta tjänsten, bliver gällande även för innehavare av domarämbete. Ett sådant stadgande synes mig nämligen knappast förenligt med den oberoende ställning, som domarkåren i vårt land sedan gammalt intagit.

Vad angår avfattningen av 19 § 3 mom. hava, såsom nämnts, vissa erinringar framställts. För min del anser jag, att formuleringen tydligt anger, när bestämmelserna i sagda moment må tillämpas. Momentet skall äga tillämpning, då en tjänsteman icke kan på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden och sådant fall ej är för handen, varom i 2 mom. b) eller c) sägs. Vid tillämpning av 3 mom. fordras sålunda icke såsom vid tillämpning av 2 mom., att tjänstemannen prövas för *framtiden* vara urständsat att behörigen sköta sin tjänst. Har en tjänsteman enligt 2 mom. b) prövats lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning och befundes han därefter

urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, bör han icke kunna avskedas på grund av 3 mom. och såmedelst eventuellt berövas rätten till invalidpension, utan skall i sådant fall ett eventuellt avskedande grundas på 2 mom. b).

Jag delar de från vissa ämbetsverk uttalade betänkligheterna mot stadgandet i 19 § 2 mom. a) i fråga om rätt för tjänsteman att efter prövning av vederbörande ämbetsmyndighet få kvarstå i tjänsten till fyllda 70 år. I enlighet härmed förordar jag, att den nuvarande lydelsen av denna bestämmelse bibehålles oförändrad.

Att, såsom från vissa håll ifrågasatts, återuppliva den gamla bestämmelsen i 16 § i reglementet för civilstatens pensionsinrättning den 9 juni 1899, enligt vilken befattningshavare kunde frivilligt mot pension avgå från sin befattning vid en tidigare tidpunkt än pensionsåldern, kan jag ej tillstyrka. Så länge en befattningshavare är tjänsteduglig, kan det icke ligga i statens intresse att förtidspensionera honom; är han urståndsatt att fullgöra sina åligganden, kan han däremot med stöd av de föreslagna bestämmelserna i 3 mom. erhålla förtidspension, därvid en eventuellt uttalad önskan från tjänstemannens sida givetvis underlättar en dylik åtgärd.

Enligt 20 § i förslaget skall rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av pension tillkomma tjänstinnehavare vid uppnådd pensionsålder under förutsättning, att han vid avgången kan räkna minst 10 tjänstår.

20 §.

Beträffande denna paragraf hava pensionsstyrelsen samt styrelsen för statsförvaltningens tjänstemannaförening ifrågasatt, att föreskriften om minst 10 tjänstår såsom förutsättning för rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av pension borde bortfalla.

Avgivna ytt-
randen.

Ifrågavarande föreskrift finnes intagen såväl i nu gällande civila pensionslag som ock i kommunikationsverkens pensionslag. Särskilt då man nu bereder möjlighet att såsom tjänstår tillgodoräkna anställning i utomstatlig tjänst, synas mig skäl icke föreligga för ett upphävande av det villkor för pensionsrättens åtnjutande, som innefattas i föreskriften i fråga. Ej heller i övrigt har jag någon erinran mot kommitténs förslag till lydelse av förevarande paragraf.

Departements-
chefen.

21 § innehåller bestämmelser, efter vilka grunder beloppet av tjänstepension skall utgå i vanliga fall. Bestämmelserna äro i huvudsak följande.

21 §.

Innehar tjänstemannen minst det antal tjänstår, som i pensionstjänsteförteckningen finnes för hans tjänst angivet, utgår *hel* pension. Denna utgör samma belopp som det för tjänstemannen vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget, dock att för tjänsteman, som under kortare tid än tre år innehaft den befattning, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension skall utgöra medeltalet av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna tre åren före avgången varit gällande för honom; och skall, därest sådan

Kommittén.

tjänsteman under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehava tjänst, som i denna lag avses, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid, sådan tjänst innehafts, varvid, om för sådan tjänst icke gäller något pensionsunderlag, i sådant avseende skall beräknas det belopp, som bestämts såsom pension för tjänsten.

I annat fall utgår *avkortad* pension, beräknad i förhållande till uppnått antal tjänstår.

§. Kommittén har beträffande denna paragraf yttrat:

»Bestämmelserna i denna paragraf utgöra motsvarighet till föreskrifterna i 4 § av den civila pensionslagen och 23 § av kommunikationsverkens pensionslag. Då enligt kommitténs förslag något särskiljande av avgiftsår och tjänstår ej förekommer, tages vid beräkningen av pensionens belopp hänsyn allenast till antalet tjänstår. Bestämmelsen om medeltalsberäkning i händelse befordran skett under de sista tre åren före avgången, har kommittén i anslutning till motsvarande föreskrift i den civila pensionslagen ansett erforderligt att förtydliga därhän, att denna beräkning har avseende på de *högsta* pensionsunderlag, vilka under *varit och ett* av de senast förflutna tre åren före avgången varit för befattningshavaren gällande. Vid dylik medeltalsberäkning inträffar nämligen i regel, att två pensionsunderlag under något av åren varit för befattningshavaren gällande, i vilket fall för ifrågavarande är det högsta pensionsunderlaget skall tagas i beräkning.

Vid jämförelse med bestämmelserna i 1907 års pensionslag är för övrigt att märka, att, genom vad kommittén — i anslutning till vad som vid kommunikationsverken redan är gällande — nu föreslår, den tidsperiod medeltalsberäkningen omfattar nedsättes från fem till tre år samt att vid beräkning av tjänstår hänsyn även tages till fjärdedelar av tjänstår.»

Kommittén har vid pensionstjänsteförteckningens upprättande i fråga om antalet *tjänstår* följt det i 1907 års lag föreskrivna allmänna villkoret, att tjänsteman skall för att komma i åtnjutande av hel pension kunna räkna minst 35 tjänstår. Kommittén säger sig härvid icke hava förbisett, att för de befattningshavare, å vilka kommunikationsverkens pensionslag är tillämplig, en lägre tjänstårssiffra i detta hänseende är stadgad än som gäller för tjänstemän vid den allmänna civilförvaltningen, nämligen allenast 30 tjänstår, men att kommittén dock icke ansett någon anledning föreligga att frångå den nu för den allmänna civilförvaltningens del gällande regeln om minst 35 tjänstår. Kommittén erinrar emellertid om att särskilda undantag från regeln om 35 tjänstår finnas redan i 1907 års pensionslag stadgade för ett betydande antal grupper befattningshavare, för vilka sådana undantag befunnits vara av särskilda anledningar påkallade, och kommittén föreslår, att ifrågavarande undantag skola gälla även enligt den nya tjänstepensionslagen. Med hänsyn härtill och då kommittén i några fall även ifrågasatt ytterligare undantag, anser kommittén bestämmelserna om den för hel pension erforderliga tjänståldern beträffande befattningshavarna vid den allmänna civilförvaltningen lämpligt avvägda.

Vidkommande 21 § har riksförsäkringsanstalten yttrat, att ämbetsverket ville ifrågasätta, huruvida icke pensionen borde kompletteras med begravningshjälp till avliden pensionstagares dödsbo.

*Angivna yt-
randen.*

Kammarrätten har i fråga om 21 § anfört, att bestämmelserna i första stycket a) i denna paragraf om medeltalsberäkning torde böra förtydligas. Förslaget syntes nämligen kunna tolkas så, att tjänsteman, som, utan att hava innehaft annan tjänst än den från vilken han avgår, beklätt denna under kortare tid än tre år men genom tillgodoräknande fått pensionsrätt, komme i förmånligare ställning än tjänsteman, som före den tjänst, från vilken han avgår, innehaft annan tjänst med lägre pensionsunderlag.

Att nu utsträcka rätten till begravningshjälp till att avse jämväl personal, som med vederbörligen beviljad pension redan avgått från tjänsten, synes mig icke böra ifrågakomma.

*Departements-
chefen.*

Vad angår kammarrättens anmärkning mot föreskrifterna i 21 § av lagförslaget vill jag framhålla, att fall sådana som det av ämbetsverket anförda näppeligen torde kunna förekomma. Skulle emellertid befattningshavare vid pensionsålderns inträde hava beklätt den tjänst, från vilken han då avgår, under exempelvis två år utan att han förut innehaft statstjänst, bör pensionens belopp för ifrågavarande befattningshavare givetvis utgöra en tredjedel av de sammanlagda pensionsunderlag, som under dessa år varit för honom gällande. Någon komplettering av föreskrifterna i förevarande paragraf i den av kammarrätten angivna riktningen har jag alltså icke ansett vara av behovet påkallad.

Däremot har jag på grund av mitt förslag om slopande av den av kommittén föreslagna pensionstjänsteförteckningen låtit vidtaga härav betingad ändring i 21 §, och har därvid den normala tjänstaldern fixerats till 35 tjänstår.

Vidkommande 25 § yttrar kommittén till en början, att denna paragraf behandlar det fall, att tjänstepension enligt den civila tjänstepensionslagen förenas med lön eller ock med annan pension, vare sig sistnämnda pension utgår enligt samma lag eller på grund av andra stadganden, samt erinrar om att motsvarande föreskrifter finnas i 16 § av 1907 års pensionslag och 29 § av kommunikationsverkens pensionslag.

25 §.

Kommittén.

Sedan kommittén därefter framhållit, att den praktiska tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser i stor omfattning berörde den militära pensioneringen samt att således vid föreskrifternas avfattning särskild hänsyn härtill måste tagas, ävensom lämnat en kort översikt över hithörande förhållanden, har kommittén redogjort för till kommittén överlämnade, av arméns fullmäktige samt vissa pensionerade officerare gjorda framställningar om ändring i gällande föreskrifter rörande reduktion av militär pension vid förening av dylik pension med icke-militär pension.

Kommittén yttrar därefter:

»För egen del har pensionskommittén funnit den till grund för hit-hörande bestämmelser i 1907 års lag liggande principen, att pensions-tagaren vid förening av pension med lön eller annan pension tillförsäkras rätt att uppbära den mot pensionsavgifterna svarande delen av pensionen, böra upptagas även i den nya pensionslagen. Nämda del av pensionen — enligt kommitténs förslag benämnd 'avgiftspension' och bestämd till en tredjedel av tjänstepensionens hela belopp (6 § 2 mom.) — skulle således i varje fall utgå.

Vid den närmare utformningen av denna princip har emellertid kommittén funnit angeläget att undanröja vissa bristfälligheter, vilka enligt vad ovan påvisats vidlåda föreskrifterna i fråga i 1907 års lag. Sålunda har kommittén funnit skäligt föreslå, att för det fall, att vid kombination av tjänstepension och lön den senares belopp understiger tjänstepensionens, utöver avgiftspensionen skall utgå så stort belopp av statspensionen, att pension och lön tillsammans motsvara summan av tjänstepensionen och en tredjedel av lönen.

I överensstämmelse med denna beräkningsgrund bör därjämte vid förening av tjänstepension enligt den nya lagen med pension för befattning, å vilken lagen icke äger tillämpning, stadgas att, utöver avgiftspensionen, i förekommande fall, må uppbäras så stort belopp av statspensionen, som må erfordras för att tjänstepensionen enligt den nya lagen jämte vad av den andra pensionen vid sådan förening får åtnjutas motsvarar sammanlagda beloppet av den större pensionen och en tredjedel av den mindre eller, om båda pensionerna äro lika, den ena av dem ökad med en tredjedel.

Den av kommittén i sistberörda hänseende föreslagna regeln, att den större pensionen skall utgå oavkortad och därjämte en tredjedel av den mindre pensionen, har för övrigt i några fall på grund av särskild framställning av Kungl. Maj:t varit föremål för prövning av riksdagen och även vunnit dess godkännande (se bland annat prop. nr 85, p. 12 vid 1924 års riksdag och riksdagens skrivelse nr 108: V, p. 1). Det är kommitténs avsikt, att i det förslag till militär pensionslag, vars utarbetande uppdragits åt kommittén, giva föreskrifterna rörande förening av militär och civil pension en sådan avfattning, att överensstämmelse vinnes med de principer, på vilka kommitténs förslag i förevarande del är byggt. Emellertid har kommittén — för tillmötesgående redan nu av de framställda yrkandena på gynnsammare ställning i pensionshänseende särskilt för de gymnastiklärare vid läroverk, som tillika uppbära militär pension — ansett de av kommittén föreslagna nya reglerna om förening av pension med lön eller annan pension böra komma till genomförande även i 1907 års civila pensionslag, och framlägger kommittén förslag till ändrad lydelse av 16 § i nämnda lag.»

*Avgivna
yttranden.*

I fråga om de i 25 § införda bestämmelserna om förening av lön och pension eller av flera pensioner har arméförvaltningen yttrat, att arméförvaltningen icke hade något att erinra mot förslaget i denna del, såvitt anginge å från aktiv stat avgångna militära beställningshavare, därvid likväl förutsattes, att de pensioner, vilka efter en blivande definitiv reglering av pensionerna för från aktiv stat avgående militära befattningshavare komme att utgå, avpassades enligt grunder, som motsvarade dem,

vilka tillämpades i den civila tjänstepensionslagen. Då den blivande militärpensionslagen emellertid endast torde komma att omfatta pensioneringen för nyss angivna beställningshavare vid armén, skulle vid genomförandet av förevarande bestämmelser bliva tveksamt, huru det skulle förfaras rörande åtnjutande av de löner och pensioner, som utginge enligt reservstatsförordningen den 5 november 1915, respektive förordningen den 15 november 1912 angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal samtidigt med pension enligt den civila tjänstepensionslagen. Det syntes därför nödvändigt, att till kommitténs förslag gjordes erforderliga tillägg i nu angivna hänseenden.

Arméförvaltningen har sålunda föreslagit ett stadgande därom, att såsom i paragrafen omnämnd lön eller pension för statstjänst, å vilken lagen icke äger tillämpning, ej skall anses lön eller pension enligt gällande förordning angående arméns reservstater; och har arméförvaltningen därjämte hemställt, att samma undantagsstadgande måtte bliva gällande jämväl i fråga om lön och pension enligt reservbefälsförordningen.

Chefen för generalstaben har, i fråga om föreslagen minskning av pensionsbelopp för den, som gjort sig berättigad till pension för två statstjänster, yttrat, att det syntes honom rättvist, att utöver den större pensionen icke endast avgiftspension finge för den andra tjänsten åtnjutas utan därtill viss del (åtminstone 50 procent) av statspensionen för sistnämnda tjänst. Den som vid avgång från tjänsten åtnjöte eller samtidigt eller sedermera erhöle pension för statstjänst, varå den föreslagna lagen icke ägde tillämpning, skulle alltså erhålla sammanlagda beloppet av den större pensionen och två tredjedelar av den mindre eller, om båda pensionerna vore lika, den ena av dem ökad med två tredjedelar.

Länsstyrelsen i Uppsala län har framhållit, att det för genomförande av billig reduktion av pension i händelse av förening på samma hand av flera pensioner eller av pension och lön ej syntes nödvändigt att uppdelat tjänstepension i statspension och avgiftspension.

Slutligen har allmänna civilförvaltningens lönenämnd yttrat, att bestämmelserna i 25 § borde givas sådan avfattning, att desamma komme att inbegripa såväl lön som *arvode* enligt 2 kap. i avlöningsreglementet.

Över arméförvaltningens förberörda hemställan har pensionskommittén den 6 februari 1925 avgivit infortrat utlåtande. Därvid har kommittén anfört i huvudsak följande.

Kommittén.

Enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare m. fl. den 29 juni 1921 (nr 388) finge med ordinarie beställning vid armén och marinen förenas gymnastikläraryrkesbefattning. I de fall, där förening av militär ordinarie beställning med gymnastikläraryrkesbefattning ägde rum, kunde sålunda innehavaren av de med befattningarna förenade lönerna uppbära dessa oavkortade. Sedan han pensionerats i den ena befattningen — på grund av den tidigare pensionsåldern vore detta givetvis den militära — ägde han,

under förutsättning att den militära tjänstepensionslagen avfattades i enlighet med förslaget till civil tjänstepensionslag, av den militära pensionen blott uppbära avgiftspensionen. Sedan han jämväl avgått med pension från den civila befattningen, ägde han endast uppbära de båda avgiftspensionerna samt därutöver så mycket, som erfordrades för att pensionsförmånerna tillhoppa skulle uppgå till sammanlagda beloppet av den större pensionen och en tredjedel av den mindre.

Mot denna princip hade, såsom framginge av arméförvaltningens utlåtande, arméförvaltningen ej haft något att erinra. Pensionskommitten kunde emellertid ej finna någon sådan artskillnad föreligga i fråga om förening av civil tjänst och tjänst å reservstat å ena sidan och av militär tjänst och gymnastikläraryrke på andra sidan, att vid sammanslagning av pensioner och löner för nämnda tjänster pensionen för den civila tjänsten i förra fallet borde behandlas på annat sätt än pensionen för den militära tjänsten i det senare fallet. Föreningen av tjänsterna vore ju i båda fallen generellt medgiven av statsmakterna. Något skäl syntes ej föreligga att fråga den i förevarande paragraf av lagförslaget från äldre pensionsförfattningar upptagna principen, att tjänstepension endast med viss inskränkning finge åtnjutas samtidigt med lön eller pension för annan statstjänst. Kommittén finge därför avstyrka, att arméförvaltningens framställning i nu förevarande hänseende föranledde till någon ändring i lagförslaget.

I fråga om pensionerna enligt reservbefälsförordningen den 15 november 1912 (nr 413) utginge dessa visserligen med jämförelsevis obetydliga belopp, 200 å 300 kronor. Då emellertid ifrågavarande förmåner för närvarande behandlades såsom pensioner för statstjänst, i det att såväl pensionstillägg som dyrtidstillägg utginge å dem, saknades enligt kommitténs mening anledning att i civila tjänstepensionslagen stadga ett särskilt undantag i fråga om dessa pensioner.

Från detta beslut hava tre av kommitténs ledamöter, däribland de båda militära, anmält avvikande meningar.

De militära ledamöterna hava — under erinran att de, såsom förordnade att deltaga i kommitténs arbeten allenast i frågor rörande arméns och marinens pensionsförhållanden, icke haft tillfälle framföra sina synpunkter varken vid utformandet av bestämmelserna i 25 § av förslaget till civil tjänstepensionslag eller vid avfattandet av motiveringen till desamma — uti gemensam reservation anført, att de icke ens i princip kunnat biträda de i paragrafen i fråga innefattade bestämmelserna. Nämnda reservanter hava efter utförlig motivering yttrat, att det syntes uppenbart, att de av kommittén föreslagna bestämmelserna i förevarande paragraf ej vore med rättvisa och billighet överensstämmande. Någon annan minskning i pensionsbelopp syntes i stort sett ej befogad än som betingades av det mindre antal tjänstår i den ena tjänsten, som i regel torde komma att innehavas av den, vilken bleve berättigad till pension i två tjänster. Reservanterna ansåge därför, att 25 § i förslaget till tjänstepensionslag borde utgå.

Vidare ville reservanterna i anslutning härtill påyrka, att nionde punkten i kungörelsen den 24 oktober 1876 (nr 51) angående meddelad fastställelse av grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt av flottans och lotsverkets gemenskap ävensom nionde punkten i cirkuläret den 22 juni 1877 (nr 22) angående grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst måtte upphävas.

Skulle av skäl, som reservanterna ej kunde bedöma, dessa framställningar ej kunna bifallas, borde enligt deras förmenande det sammanlagda avdragsfria pensionsbeloppet (enligt sagda § 25, sista stycket) från av kommittén föreslagna 3,000 höjas till minst 6,000 kronor.

Vad särskilt beträffade arméförvaltningens till kommittén remitterade yttrande, ville reservanterna påyrka, att från tillämpning av de i förslaget till ny tjänstepensionslag § 25 mom. e) intagna bestämmelserna undantoges dels pension, som åtnjotes för militär eller civilmilitär anställning på aktiv stat eller på reservstat, dels sådan pension, som utginge på grund av förordningen angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal den 15 november 1912 (nr 413) §§ 16, 17 och 19 samt motsvarande stadgande för marinen.

Även den tredje reservanten har påyrkat, att från stadgandet i 25 § e) i förslaget till civil tjänstepensionslag undantoges såväl reservstatspension som pension enligt reservbefälsförordningarna.

Vad angår arméförvaltningens framställning, att från de i 25 § intagna *Departements-* bestämmelserna om förening av pension för tjänst, som i lagförslaget avses, *chefen.* med lön eller pension från annan statstjänst undantaga sådan lön eller pension, som utgår enligt gällande förordning angående arméns reservstater eller enligt reservbefälsförordningen, är jag ense med kommittémajoriteten därutinnan, att någon anledning icke synes föreligga att frångå den i förevarande paragraf från äldre pensionsförfattningar upptagna principen, att tjänstepension endast med viss inskränkning får åtnjutas samtidigt med lön eller pension från annan statstjänst. Efter noggrant överbäggande av detta spörsmål har jag därför ansett mig böra giva min anslutning till pensionskommitténs mening i förevarande hänseende, och har jag alltså icke kunnat förorda arméförvaltningens förslag. Vad nu sagts i fråga om armén har givetvis sin tillämpning även beträffande marinen.

På sätt av reservanter inom pensionskommittén blivit alternativt ifrågasatt har jag emellertid ansett skäligt, att det sammanlagda avdragsfria pensionsbeloppet undergår en höjning. Jag föreslår beloppets höjande till 5,000 kronor.

I övrigt har jag ansett de av pensionskommittén i 25 § föreslagna bestämmelserna lämpliga och förty böra komma i tillämpning.

I enlighet med allmänna civilförvaltningens lönenämnds förslag har jag vidtagit en mindre formell ändring i kommitténs förslag till lydelse av förevarande paragraf.

27 § innehåller bestämmelser rörande uppbärande av pension, då pensions- *27 §.* tagare undergår frihetsstraff m. m., vilka bestämmelser med några mindre *Kommittén.* redaktionella ändringar äro av samma lydelse som 31 § i kommunikationsverkens pensionslag.

Beträffande 27 § har riksförsäkringsanstalten yttrat, att ämbetsverket i överensstämmelse med sin rörande bestämmelserna i 11 § uttalade uppfattning *Avgifvet* ansåga 27 § böra helt utgå. *yttrande.*

Departements-
chefen.

Såsom jag vid behandlingen av 11 § omförmält, har jag icke kunnat ansluta mig till den pensioneringsprincip, som kommit till uttryck i riksförsäkringsanstaltens yttrande rörande de i sist omförmälda paragraf föreslagna föreskrifterna. I följd härav har jag ej heller kunnat biträda anstaltens yrkande i fråga om borttagande av 27 § ur förslaget, utan har jag ansett paragrafen böra bibehållas med den av pensionskommittén givna lydelsen.

28 §.
Kommittén.

Enligt 28 § i kommitténs förslag skall det ankomma på statskontoret att i varje förekommande fall pröva framställning om rätt att utbetomma pensionsbelopp, som icke uttagits inom tre år, sedan det förfallit till betalning.

Kommittén har i fråga om denna paragraf yttrat följande:

»Stadgandet har sin motsvarighet i 15 § av den civila pensionslagen och 32 § av kommunikationsverkens pensionslag. För närvarande är prövningsrätten angående utbetalning av preskriberat pensionsbelopp, vad de civila verken beträffar, förbehållen Kungl. Maj:t. Vid kommunikationsverken tillkommer avgörandet i liknande fall verkets styrelse. Kommittén har funnit lämpligt föreslå, att ifrågavarande prövningsrätt för de verk, som skulle lyda under den nya pensionslagen, överflyttas till statskontoret.»

Avgivet
yttrande.

Vidkommande 28 § har generaltullstyrelsen yttrat, att det syntes styrelsen, att, såvitt anginge tjänstemän vid tullverket, det lämpligen borde ankomma på styrelsen att handlägga framställning av ifrågavarande slag; och har generaltullstyrelsen förty hemställt, att 28 § måtte ändras i sådan riktning, eventuellt på det sätt, att handläggningen av dylika ärenden skulle tillhöra den myndighet, som enligt 4 § hade att pröva fråga om tjänstemans rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension.

Departements-
chefen.

Enligt det förslag till kungörelse med föreskrifter rörande tillämpning av civila tjänstepensionslagen, som kommittén utarbetat, skulle den civila pensionsfonden, i likhet med vad som hittills skett, förvaltas av statskontoret. Det synes mig vid sådant förhållande riktigtast, att frågor om utbetalande av pensionsbelopp, som förverkats och därför tillfallit civila pensionsfonden, avgöras av statskontoret jämväl vad angår befattningshavare vid tullverket.

Övergångs-
bestäm-
melser.

I de av kommittén föreslagna övergångsbestämmelserna har jag låtit vidtaga den ändring, som föranledes av mitt förslag om slopande av pensions-tjänsteförteckningen.

Bitagor till
lagförslaget.

Pensions-
underlag och
pensions-
avgifter.

Kommittén.

Vid upprättande av sitt förslag till pensionstjänsteförteckning har kommittén, såvitt angår pensionsunderlag och pensionsavgifter, såsom regel icke vidtagit någon ändring i de belopp, som härutinnan äro för närvarande provisoriskt gällande.

Allenast i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgift för justitieråd och regeringsråd har kommittén föreslagit viss höjning i nu stadgade belopp. Härom yttrar kommittén:

Före 1921 års löne- och pensionsreglering tillämpades å dessa befattningshavare den civila pensionslagens bestämmelser, utom beträffande pensionsunderlagets belopp. Medan detta enligt nämnda lag uppgick till högst 6,000 kronor (för bland andra generaldirektörer och presidenter), voro justitieråden och regeringsråden berättigade till pension av 8,000 kronor (kungl. brev den 28 juni 1907, bih. nr 54, sid. 2 och kungörelse den 26 maj 1909, bih. nr 49), vilket pensionsbelopp vad justitieråden beträffar varit gällande alltsedan 1874.

Enligt 1902 års lönerigeringskommittés förslag (bet. LXII, sid. 117 ff.) till pensionsförhållandenas provisoriska ordnande i samband med lönerigeringen skulle justitieråden och regeringsråden, som av kommittén placerats i lönegraden A 4, erhålla pension med 8,796 kronor. Detta belopp översteg med allenast 300 kronor det belopp, vartill pensionsunderlaget enligt kommitténs förslag skulle uppgå i närmast lägre lönegrad, nämligen lönegraden A 3, till vilken hänförts presidenter samt generaldirektörer, tillsatta genom fullmakt.

I sitt yttrande över lönerigeringskommitténs förslag i pensionsfrågan hemställde statskontoret, att en särskild bestämmelse måtte meddelas i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgift för justitieråd och regeringsråd och att deras pensionsförmån i avseende å beloppet åtminstone icke måtte sättas lägre än vad som enligt förslaget skulle tillkomma generaldirektör, tillsatt genom förordnande, eller 9,000 kronor. Statskontoret anförde som skäl härför bland annat, att avlönings- och pensionsförhållandena för justitieråden, med vilka regeringsråden i allt vore likställda, alltid betraktats såsom icke stående i direkt samband med frågan om avlöning och pension för andra befattningshavare i statens tjänst. Anledningarna härtill vore att finna icke blott i deras ämbetens ställning och betydelse, utan även i den omständigheten, att för dem gällde särskilda bestämmelser och avlöningsvillkor, som utgjorde absolut hinder såväl mot förening med annan statsbefattning som ock mot åtnjutande av något som helst uppdrag såsom styrelseledamot eller tjänsteman i bolag, verk, förening eller inrättning, som dreve bank- eller försäkringsrörelse eller vars verksamhet eljest hade huvudsakligen ekonomiskt syfte, varjämte det förhållandet, att deras ämbeten, i olikhet med andra statens befattningar, icke kunde upprätthållas av vikarie, gjorde dem på helt annat sätt än övriga befattningshavare bundna av sin ämbetsutövning.

Det må nämnas, att vid behandling av frågan om den nya lönerigerings genomförande för justitierådens del anmärkning gjordes även mot den av lönerigeringskommittén föreslagna placeringen av justitieråden och regeringsråden i lönegraden A 4. Vid ärendets föredragning i statsrådet framhöll nämligen dåvarande chefen för finansdepartementet, att han vore tveksam, huruvida den för sagda befattningshavare föreslagna avlöningen — 18,000 kronor — i förhållande till avlöningen för andra högre ämbetsmän vore ur alla synpunkter lämpligt avvägd, samt med hänsyn därtill, att ifrågavarande tjänstinnehavare vore underkastade en strängare regel än andra tjänstemän i fråga om möjligheten att med sina tjänster förena enskilda befattningar, funnit den föreslagna avlöningen möjligen för knapp. Frågan härom borde bliva föremål för förnyat övervägande.

I sin skrivelse angående lönerigeringen (nr 55) förklarade sig 1921 års riksdag dela denna uppfattning om önskvärdheten av förnyat övervägande av frågan. Justitieråd och regeringsråd, vilka dittills intagit en i förhållande till övriga statens befattningshavare markerad särställning,

hade enligt riksdagens mening blivit, procentuellt sett, mindre tillgodosedda än andra tjänstemän i chefsställning. Då riksdagen emellertid bifallit förslaget, uttalade riksdagen tillika, att en slutlig prövning av denna fråga med större säkerhet låte sig göra i samband med den definitiva regleringen av ifrågavarande befattningshavares pensionsförhållanden.

Under återopande av detta uttalande framhöll chefen för finansdepartementet vid föredragning i statsrådet av frågan om provisoriska pensionsbestämmelser för befattningshavare vid nyreglerade verk (prop. 1921, nr 276, sid. 24 ff.), att han för sin del funnit justitierådens särställning i pensionshänseende böra bibehållas. I betraktande av ifrågavarande bestämmelsers provisoriska karaktär hade departementschefen ansett sig icke böra gå längre än statskontoret ifrågasatt eller att för justitieråd och regeringsråd pensionsunderlaget bestämdes till 9,000 kronor och pensionsavgiften till 540 kronor. Om ifrågavarande befattningshavare skulle bibehållas vid en särställning, motsvarande vad som dittills varit förhållandet, erfordrades visserligen, att åt dem bereddades en väsentligt fördelaktigare ställning i pensionshänseende än den, som återgivna förslag innebure. Pensionsfrågan syntes emellertid böra i samband med den definitiva regleringen av pensionsförhållandena och den slutliga prövningen av justitierådens och regeringsrådets lönefråga upptagas till förnyat övervägande.

Med hänsyn till vad sålunda i ärendet förekommit har pensionskommittén ansett sig böra i förevarande sammanhang till prövning upptaga frågan om det pensionsunderlag, som bör bestämmas för justitieråd och regeringsråd; och har kommittén därvid funnit sig böra föreslå, att pensionsunderlagets belopp måtte — oavsett den löneställning, som kan komma att tillerkännas dessa befattningshavare — bestämmas till 9,996 kronor, vilket belopp med ungefär 1,000 kronor överstiger pensionsunderlaget för generaldirektör, tillsatt genom förordnande, och med 1,500 kronor pensionsunderlaget för generaldirektör, tillsatt genom fullmakt. Med en sådan höjning av pensionsunderlaget för justitieråden och regeringsråden kommer i allt fall skillnaden i pensionsunderlag vid jämförelse med generaldirektörer, tillsatta genom fullmakt, att bliva mindre än den, som förefanns före 1921 års löne reglering.»

På grund av sålunda föreslagen höjning av pensionsunderlaget för justitieråd och regeringsråd har enligt kommitténs förslag pensionsavgiften för ifrågavarande befattningshavare ökats från nuvarande 540 kronor till 600 kronor.

Då de pensionsunderlag, som efter behörighetslagens ikraftträdande böra gälla för de nu för kvinnor reserverade befattningarna, liksom ock de pensionsavgifter, som böra utgå för sådana befattningar, äro betingade av de löneförmåner, vilka äro med dessa befattningar förenade, och då denna fråga vid tiden för betänkandets avgivande ännu icke blivit av statsmakterna prövad, upptog kommittén icke i förteckningen något förslag till pensionsunderlag och pensionsavgifter för dylika befattningar.

Vidare ansåg sig kommittén, då frågan om uppflyttning i högre lönegrad av vissa förutvarande andragradstjänstemän vid betänkandets avgivande ännu ej avgjorts, vid pensionstjänsteförteckningens upprättande icke böra taga hänsyn till härutinnan framställda förslag.

Vad angår kommitténs förslag i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgifter, hava erinringar framställt av följande ämbetsverk.

Justitiekanslersämbetet har anfört, att ämbetet ansåge en höjning av pensionsunderlaget vara påkallad icke blott för justitie- och regeringsråd utan för alla högre ämbeten. Dessa hade nämligen vid de under senare åren skedda regleringar icke blivit så tillgodosedda, som bort ske med hänsyn till ämbetenas stora betydelse för det allmänna.

I samband med sitt förevarande yttrande har justitiekanslersämbetet hemställt, att pensionsunderlaget för justitiekansler måtte bestämmas åtminstone till samma belopp som för justitieråd.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat, att en granskning av pensions-tjänsteförteckningen, i vad densamma anginge pensionsunderlaget för de högre befattningarna, enligt länsstyrelsens förmenande måste ingiva betänkligheter, då flertalet ämbetsmän med högre utbildning under de senare åren i lönehänseende kommit att intaga en relativt mindre god ställning. Det syntes länsstyrelsen nödvändigt, att staten, då möjlighet för dessa befattningshavare att avsätta någon del av inkomsten för ålderdomen icke numera torde föreligga, beredde dem åtminstone en tämligen god pension.

Skolöverstyrelsen har yttrat, att styrelsen ville fästa uppmärksamheten därvid, att de provisoriska bestämmelser angående pensionsunderlag och pensionsavgifter, som kommittén föreslagit till definitivt lagfästande, och vilka aldrig tidigare varit föremål för utlåtande av vederbörande verk och kårer, i vissa avseenden innebure en bestämd försämring av förut gällande förhållanden. Utan att ingå på någon detaljerad prövning av saken ville styrelsen framhålla, att åtminstone för tjänstemän i åtskilliga lönegrader och dyrortsgrupper pensionsunderlagen vore lägre i förhållande till avlöningen och pensionsavgifterna högre i förhållande till pensionsunderlagen än enligt den äldre löne- och pensionsregleringen. Då styrelsen icke kunde finna något sakligt skäl för en dylik försämring av tjänstemännens ställning, måste styrelsen yrka på att den i lagförslaget ingående pensionstjänsteförteckningen fullständigt omarbetades, i syfte att pensionsunderlag och pensionsavgifter måtte bringas i väsentligen samma förhållande till avlöningen, som gällde före utfärdandet av de provisoriska bestämmelserna. Sannolikt skulle en dylik anordning förutsätta, att dyrortsgrupperingen i en eller annan form måste tillämpas även på pensionärer, men om sagda gruppering i och för sig innebure en riktig tanke, borde man icke draga sig för denna konsekvens.

Såsom förut anförts skulle icke enligt mitt förslag till tjänstepensionslagen fogas någon detaljerad förteckning över de särskilda befattningar, å vilka lagen skall äga tillämpning. Ej heller har jag ansett erforderligt, att pensionsunderlagens och pensionsavgifternas belopp samt pensions- och tjänst-ålder angivas för varje särskild befattning. I anslutning till denna min uppfattning har jag vid behandlingen av 3 och 6 §§ av kommitténs lagför-

slag förordat, att pensionsunderlag och pensionsavgifter till beloppet upptagas i en bilaga till lagen och där, såsom beräknade efter lönegrad, angivas lönegradsvis. Endast för de i 12 § av lagförslaget omförmälda tjänstemän, vilka icke tillhöra viss lönegrad, skulle i bilagan pensionsunderlagen och pensionsavgifterna angivas befattningsvis.

I fråga om pensionsunderlagens och pensionsavgifternas belopp har pensionskommittén, såsom framgår av dess redogörelse, i regel icke ifrågasatt några ändringar i de föreskrifter härutinnan, som vid genomförande den 1 januari 1922 av ny definitiv lönereglering för allmänna civilförvaltningen erhöilo provisorisk giltighet och som i stort sett överensstämde med motsvarande föreskrifter i den i anslutning till det nya lönesystemet utfärdade tjänstepensionslagen för kommunikationsverken.

Enligt den grund för pensionsunderlagens bestämmande, som innefattas i sistnämnda pensionslag, är en befattningshavares pensionsunderlag — om man bortser från det mindretal tjänstemän, som tillsätts genom förordnande på viss tid eller innehava chefs- eller därmed jämförlig ställning — beräknat till två tredjedelar av lönen enligt högsta löneklassen å billigaste ort inom den lönegrad, till vilken hans befattning är hänförd.

Att, på sätt skolöverstyrelsen påyrkat, för de nyreglerade verken inom allmänna civilförvaltningen nu frångå denna av statsmakterna godkända princip för pensionsunderlagens beräkning lär icke vara motiverat. Det synes mig uppenbart, att någon skiljaktighet i förevarande hänseende icke bör förefinnas mellan de olika grenar av statsförvaltningen, som föras in under det nya lönesystemet. Ej heller har jag kunnat understödja de krav på en mera allmän höjning av pensionsunderlagen för de högre tjänstemännen, som framställt av vissa ämbetsverk och som närmast torde åsyfta förbättrade pensionsförmåner för innehavare av chefs- och därmed jämställda befattningar. Allenast vad angår justitieråd och regeringsråd har jag i likhet med kommittén funnit en dylik förbättring vara av behovet påkallad, och biträder jag härutinnan det förslag, som kommittén framlagt.

Emellertid föranleda de av innevarande års riksdag beslutade ändringar i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, att pensionsunderlag och pensionsavgifter nu böra fastställas för de lönegrader å den nya löneplanen, vilka icke äga motsvarighet i den nuvarande löneplanen. Vidare lär, såsom jag redan antytt, av riksdagens beslut i fråga om de kvinnliga befattningshavarnas löneförhållanden få anses följa, att pensionsunderlaget för kvinna bestämmes lägre än för man eller till två tredjedelar av lönen enligt näst högsta löneklassen å billigaste ort inom vederbörande lönegrad. I följd härav torde för varje lönegrad, såvitt angår andra befattningar än chefs- eller därmed jämställda befattningar, böra fastställas två skilda pensionsunderlag.

Slutligen må nämnas, att jag, i enlighet med vad 1924 års landsstatslönesakkunniga förordat, ansett landshövding böra i pensionshänseende jämställas med justitieråd och regeringsråd samt följaktligen pensionsunderlaget för

denna befattning bestämmas till 9,996 kronor och pensionsavgiften till 600 kronor. Den av mig förut omförmälda befattningen byggnadschef hos byggnadsstyrelsen bör i bilagan upptagas bland de befattningar, för vilka särskilda pensionsunderlag och pensionsavgifter skulle komma i tillämpning.

Den till lagförslaget fogade bilagan A har upprättats i enlighet med de riktlinjer, jag nu angivit.

De jämkningar beträffande pensionsåldern och för hel pension erforderligt antal tjänstår, som kommittén föreslagit, äro i korthet följande.

Från den av kommittén föreslagna huvudregeln, att den normala pensionsåldern för kvinnlig befattningshavare skulle bliva densamma som för manlig befattningshavare eller 67 levnads- och 35 tjänstår, har kommittén i ett fall ansett ett mera allmänt undantag böra stadgas, nämligen beträffande de hos ämbetsverken anställda kvinnliga skriv- och kontorsbiträdena, för vilka kommittén med hänsyn till arten av de dem åliggande göromålen, särskilt maskinskrivning, ansett en lägre pensions- och tjänstålder böra föreskrivas och i anledning härav föreslagit 63 levnads- och 33 tjänstår.

För justitieråd har kommittén, under framhållande att det vid upprepade tillfällen visat sig önskvärt att för dessa krävande tjänster förvärva framstående förmågor utanför statstjänsten samt att, för att icke försvåra en dylik rekrytering, åtgärd syntes böra vidtagas för beredande även i dylika fall av ett tillfredsställande pensionsbelopp, föreslagit, att det för hel pension erforderliga antalet tjänstår måtte bestämmas till 25. Då i viss mån liknande synpunkter kunde anläggas jämväl i fråga om rekrytering av regeringsrådsämbete och då justitieråd och regeringsråd hittills varit likställda i pensionshänseende, har kommittén ansett berörda nedsättning i tjänståldern även böra avse regeringsrådsbefattning.

För den manliga personal vid fångvårdsstaten och statens uppfostringsanstalt å Bona, som icke är att hänföra till bevakningspersonal, är pensionsåldern nu i regel 67 levnadsår och tjänståldern för hel pension 35 år. Ett undantag härifrån utgör, bland andra, lantbruksinspektorsbefattningen vid Bona, för vilken antalet tjänstår är bestämt till 25. Något dylikt undantag har hittills icke förekommit i fråga om en för centralfängelset i Mariestad avsedd assistentbefattning av 2:a klass (jordbruksassistent), med vilken äro förenade liknande tjänstäligganden som med befattningen såsom lantbruksinspektör å Bona och vilken liksom denna rekryteras utanför statstjänsten. Kommittén har nu ansett riktigast, att för jordbruksassistentbefattningen upptages samma antal tjänstår, som gäller för nämnda lantbruksinspektorstjänst.

För första vaktfru och vaktfru vid fångvårdsanstalterna liksom ock för husmodern vid Bona föreslår kommittén, att pensions- och tjänståldern höjes från 60 levnads- och 30 tjänstår till 65 levnads- och 35 tjänstår.

Kommittén, som förutsatt, att spørsmålet om den kvinnliga personalens vid

*Pensions-
och tjänst-
ålder.*

Kommittén.

yrkesinspektionen löneförhållanden skulle vinna sin slutliga lösning i samband med avgörandet av de kvinnliga befattningshavarnas lönefråga i dess helhet, har hänfört befattningarna yrkesinspektris och kvinnlig assistent vid yrkesinspektionen, som för närvarande äro satta på övergångsstat, till de tjänster, å vilka den civila tjänstepensionslagen skulle äga tillämping. Då kommittén icke funnit någon anledning föreligga att bestämma pensionsåldern och antalet tjänstår för dessa kvinnliga befattningshavare lägre än för motsvarande manliga tjänstemän, har den nu för yrkesinspektris och kvinnlig assistent inom yrkesinspektionen gällande bestämmelsen om 60 levnadsår och 20 tjänstår för rätt att åtnjuta hel pension av kommittén i pensionstjänsteförteckningen upptagits till 65 respektive 25 år.

På de skäl, som kommittén anfört i fråga om befattningen såsom jordbruksassistent vid fångvårdsstaten, har kommittén i pensionstjänsteförteckningen för motsvarande befattning vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö upptagit antalet tjänstår till 25.

I en till Kungl. Maj:t ingiven framställning, som överlämnats till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av förevarande uppdrag, har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen sådan ändring av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, att medicinalråd måtte komma i åtnjutande av hel pension vid 67 levnads- och 22 tjänstår.

Till stöd för sin framställning har styrelsen anfört bland annat följande.

Det syntes för en ändamålsenlig rekrytering av medicinalrådstjänsterna vara erforderligt, att rekryteringsområdet ej inskränktes till de läkare, som från början ägnat sig åt statens tjänst, utan utsträcktes jämväl till de läkare, som ägnat sig åt annan läkarverksamhet, särskilt sådan verksamhet i landstings eller kommuners tjänst. Möjligheten att rekrytera medicinalrådstjänsterna från sistnämnda delar av läkarkåren — avsevärt försvårad redan därigenom, att avlöningsförmånerna för ifrågavarande läkare i allmänhet ställde sig betydligt fördelaktigare än för medicinalråd — inskränktes emellertid ytterligare genom det förhållandet, att ifrågavarande läkare enligt nu gällande bestämmelser i regel kunde påräkna allenast en betydligt avkortad pension, därest de åtog sig medicinalrådstjänst. Det vore därför ur rekryteringssynpunkt synnerligen önskligt, att åtminstone det hinder för medicinalrådstjänsternas behöriga rekrytering undanröjdes, som låge i nu berörda svårighet för vederbörande att vinna rätt till hel pension. Vad sålunda av styrelsen anförts med avseende på de läkarf tekniskt utbildade medicinalråden gällde i tillämpliga delar även för den veterinära medicinalrådstjänsten, vilken ofta syntes komma att liksom hittills rekryteras från viktigare kommunala veterinärtjänster.

Statskontoret, som yttrat sig över denna framställning, har ansett, att en lägre tjänstålder borde fastställas för medicinalråden än vad som i allmänhet gällde för befattningshavare i statens tjänst samt att denna lämpligen kunde bestämmas till 25 år.

För egen del har kommittén funnit de skäl, som anförts för en lägre tjänstålder för medicinalråd, övertygande samt föreslagit, att densamma sättes till 25 år.

I fråga om den vid statens hospital och asyler anställda sjukvårdspersonalen är för närvarande fastställd en pensions- och tjänstålder, vad angår kvinnlig personal, av 55 levnads- och 25 tjänstår och, beträffande manlig personal, av 60 levnads- och 30 tjänstår. För den kvinnliga ekonomipersonalen gäller samma pensions- och tjänstålder som för den kvinnliga sjukvårdspersonalen, under det att för den manliga ekonomipersonalen pensions- och tjänståldern är bestämd till respektive 62 och 30 år.

Kommittén, som tagit i övervägande, huruvida med hänsyn till den föreslagna höjningen av pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare i allmänhet en häremot svarande höjning skulle kunna företagas jämväl beträffande den kvinnliga sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler, har icke velat föreslå någon höjning i pensions- och tjänståldern för den vid statens hospital och asyler anställda kvinnliga sjukvårdspersonalen.

Vad däremot beträffar ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler, har kommittén föreslagit, att pensions- och tjänståldern för såväl manlig som kvinnlig ekonomipersonal sättes till 65 respektive 35 år.

Under erinran om att chefen för rikets allmänna kartverk i utlåtande över 1921 års lönekommittés betänkande ifrågasatt, att observator och statsgeodet skulle inräknas bland de befattningshavare, för vilka i pensionshänseende vore stadgade 62 levnads- och 30 tjänstår, eller ock, om denna lägre pensionsålder ej kunde bifallas, att pensions- och tjänståldern för ifrågavarande befattningshavare i varje fall bestämdes till 65 respektive 33 år, har 1921 års pensionskommitté anført, att kommittén icke ansett någon sänkning av den för observator och statsgeodet gällande pensionsåldern böra vidtagas. Pensions- och tjänståldern för ifrågavarande befattningshavare har sålunda satts till 65 respektive 35 år. Däremot har kommittén funnit de tjänstäligganden, som påvila ritbiträde vid kartverket, föranleda till att pensions- och tjänståldern för dylik befattning bestämmes något lägre än som nu gäller för motsvarande manliga ritarpersonal. I pensionstjänsteförteckningen har därför av kommittén för befattningen ritbiträde upptagits en pensionsålder av 63 år och en tjänstålder av 33 år. Av liknande anledning har pensions- och tjänståldern för nuvarande kvinnlig ritare föreslagits till samma antal år.

Vidare har kommittén, då arbetsförhållandena för den kvinnliga ritarpersonalen vid sjökartverket torde vara likartade med dem, som förefinnas vid allmänna kartverket, ansett pensions- och tjänståldern för ritbiträde vid sjökartverket böra bestämmas till samma antal år, som föreslagits för allmänna kartverkets kvinnliga ritarpersonal.

*Avgivna
yttranden.*

I fråga om pensions- och tjänstaldern hava följande myndigheter funnit tillräckliga skäl ej föreligga att sätta lägre ålder för kvinnliga skriv- och kontorsbiträden än för övriga kvinnliga befattningshavare, nämligen: riksförsäkringsanstalten, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms och Hallands län, riksräkenskapsverket, kontrollstyrelsen, riksarkivet, riksbibliotekarien och lotsstyrelsen.

Chefen för generalstaben har ifrågasatt, huruvida ej pensions- och tjänst- ålder för professor vid generalstaben borde sättas till 65 respektive 25 år.

Riksförsäkringsanstalten har ansett, att det borde tagas under övertvägande, huruvida icke en nedsättning i antalet tjänstår för chefsbefattningen vid ämbetsverket borde vidtagas.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö har ifrågasatt, att pensionsåldern för assistent för jordbruket och trädgårdsmästare vid statens tvångsarbetsanstalter sättas till 65 år samt att antalet tjänstår för trädgårdsmästare sättas till 25 år i likhet med vad av kommittén föreslagits för assistent för jordbruket.

Medicinalstyrelsen har, under framhållande att pensionsåldern för all ekonomipersonal vid hospitalen, såväl manlig som kvinnlig, skulle fastställas till 65 år, medan den nuvarande pensionsåldern uppginge för manlig personal till 62 år och för kvinnlig personal till 55 år, yttrat, att, under för- utsättning att pensionsåldern ansåges i allmänhet böra sättas lika för man- liga och kvinnliga tjänstemän, någon anledning att beträffande ekonomiper- sonalen vid statens hospital avvika härifrån icke syntes föreligga men att styrelsen däremot funne tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreläge för den av kommittén föreslagna höjningen av ifrågavarande personals pensions- ålder från 62 till 65 år.

Beträffande pensionsåldern för sköterskor vid statens hospital, vilken en- ligt förslaget skulle bibehållas vid 55 år, har medicinalstyrelsen ansett an- ledning saknas att icke höja densamma till 60 år eller den ålder, som gäller för manlig sjukvårdspersonal vid hospitalen.

Byggnadsstyrelsen har hemställt, att tjänstaldern för byggnadsråd och intendenten hos styrelsen måtte sättas till 25 år.

Riksräkenskapsverket har uttalat tvekan, huruvida i några som helst fall pensionsåldern borde sättas lägre än 67 år. Därest emellertid så skedde, borde givetvis undantagen verkställas med konsekvens; och hölle ämbets- verket före, att för trädgårdsmästarbefattning vid hospitalen pensionsåldern borde vara densamma som för trädgårdsmästarbefattning vid tvångsarbets- anstalterna eller 67 år.

Lantbruksstyrelsen har hemställt, att tjänstaldern för byråchefen för lant- bruksärenden måtte sänkas till åtminstone 20 år.

Chefen för rikets allmänna kartverk har ansett, att pensions- och tjänst- åldern för observator och statsgeodet lämpligen borde sättas till 62 respektive 30 år.

Kommerskollegium har hemställt, att antalet tjänstår måtte minskas till 25 för cheferna för kollegii handels-, sjöfarts-, industri- och bergsbyråer, samt att pensionsåldern för navigationsskolinspektör måtte sättas till 65 år.

Lotsstyrelsen har hemställt, att pensions- och tjänståldern för distriktsfyrmästare måtte sättas till 65 respektive 35 år samt för fyrmästare, fyrvaktare och fyrbiträde å gasstation till 62 respektive 30 år.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har föreslagit, att i fråga om såväl manlig som kvinnlig sjukvårdspersonal vid statens hospital och asyler pensions- och tjänståldern måtte bestämmas till 57 levnads- och 27 tjänstår.

Slutligen må nämnas, att svenska hospitalens ekonomipersonals förbund i anledning av kommitténs förslag till pensions- och tjänstålder för ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift hemställt, att den nuvarande pensions- och tjänståldern för ifrågasvarande personal - 62 levnads- och 30 tjänstår för manlig befattningshavare och 55 levnads- och 25 tjänstår för kvinnlig befattningshavare - måtte bli den högsta möjliga, som kan ifrågasättas. I detta sammanhang torde ock böra omförmälas, att svenska hospitalspersonalens förbund hos Kungl. Maj:t påyrkat sådan ändring av 5 § i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, att rätt till hel pension må för befattningshavare tillhörande sjukvårdspersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka inträda, för manlig skötarpersonal vid 55 levnads- och 25 tjänstår samt för kvinnlig skötarpersonal vid 53 levnads- och 25 tjänstår.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse den 29 september 1923 har skolöverstyrelsen hemställt om sådan ändring av 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, att bland de befattningar, för vilka rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder vid uppnådda 67 levnads- och 25 tjänstår, måtte upptagas skolöverstyrelsens chef samt dess ledamöter å läroverksavdelningen och folkskolavdelningen

Framställning från skolöverstyrelsen.

Såsom motivering för sin framställning har ämbetsverket, under erinran att för ledamöterna å skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning genom beslut vid 1918 års riksdag fastställts en tjänstålder av 25 tjänstår, bland annat anført, att de skäl, som föreburits för att för sistnämnda ledamöter bestämma ett lägre antal tjänstår än det normala för erhållande av hel pension, otvivelaktigt i lika hög grad gällde beträffande ledamöterna å folkskolavdelningen. Även av dessa borde uppenbarligen krävas, att de ägde en omfattande erfarenhet från de verksamhetsområden, som de skulle företräda inom överstyrelsen. Då det övervägande antalet ärenden, som handlades inom överstyrelsens folkskolavdelning, avsåge det kommunala skolväsendet, hade det helt naturligt ansetts nödvändigt att tillföra denna avdelning personer med omedelbar erfarenhet från detta område. Den redan förefintliga bestämmelsen om att det antal tjänstår, som enligt den civila pensionslagen fordrades för erhållande av hel pension, för ledamöterna i överstyrelsens yrkesskolavdelning och för statens folkskolinspektörer skall utgöra 25, syntes enligt överstyrelsens mening som en självfallen konsekvens fordra, att samma ordning komme att gälla även för ledamöterna i överstyrelsens folkskolavdelning,

Vad som sålunda blivit belyst i fråga om överstyrelsens folkskolavdelning ägde emellertid i själva verket sin tillämplighet jämväl i fråga om dess läroverksavdelning. Inom denna avdelning handlades ärenden icke blott rörande statliga läroanstalter utan även rörande kommunala och enskilda sådana. Det vore därför av vikt, att bland avdelningens ledamöter även funnes företrädd den omedelbara erfarenheten av arbetet vid andra läroanstalter än de statliga. Men för förvärvande för överstyrelsen av lämpliga krafter från det kommunala och enskilda skolväsendets område kunde gällande pensionsbestämmelser bereda svårigheter av liknande art som de, vilka föreläge i fråga om folkskolavdelningen, men blivit föregygda i fråga om yrkesskolavdelningen.

Starka skäl syntes således tala för att de bestämmelser angående pensionsålder, som för närvarande gällde för överstyrelsens ledamöter i yrkesskolavdelningen, utsträcktes att gälla jämväl folkskolavdelningen och läroverksavdelningen. Härav syntes ock böra bliva en självfallen konsekvens, att dessa bestämmelser finge gälla även överstyrelsens chef.

*Avgivna
yttranden.*

Över skolöverstyrelsens framställning hava utlåtanden inforrats från statskontoret och 1921 års pensionskommitté, vilka tillstyrkt framställningen, i vad den berör frågan om lägre antal tjänstår för ledamöterna å skolöverstyrelsens folkskolavdelning. Däremot hava beträffande skolöverstyrelsens chef och ledamöterna å läroverksavdelningen sådana omständigheter icke ansetts föreligga, som borde föranleda ändring i för dem gällande pensionsbestämmelser.

*Departements-
chefen.*

I enlighet med mitt förslag till lydelse av 17 och 21 §§ i lagförslaget skulle avvikelserna från den normala pensions- och tjänståldern intagas i en särskild bilaga (bilaga B) till lagförslaget.

Vad angår de yrkanden på jämkning i pensions- och tjänståldern för vissa grupper av befattningshavare, som i utlåtanden över kommitténs betänkande framställts av en del ämbetsverk och som sålunda skulle komma att hänföra sig till uppgifterna i nyssnämnda bilaga, föranledes jag till uttalanden allenast i följande hänseenden.

Beträffande kvinnliga skriv- och kontorsbiträden kunna väl vissa betänkligheter hysas mot ett undantagande av dessa befattningar från den allmänna regeln om 67 levnads- och 35 tjänstår för rätt till hel pension. Emellertid har jag ej ansett mig böra frångå kommitténs förslag på denna punkt. Det synes här kunna bliva fråga om allenast ett mindre antal befattningshavare, då innehavare av skriv- eller kontorsbiträdesbefattning torde hava såsom regel erhållit befordran till högre tjänst, innan pensionsåldern uppnås. Därest en befattningshavare vid avskedstagandet kvarstår i skriv- eller kontorsbiträdesgraden, torde det snarast vara till fördel för statsverket, om han pensioneras något tidigare än vid den allmänna pensionsåldern. Vad som nu sagts gäller givetvis ock för det fall, att innehavare av här ifrågakvarande befattning är man.

För befattningen såsom assistent för jordbruket vid fångvårdsstaten har upptagits en pensionsålder av 65 levnadsår, varigenom denna befattning

blivit likställd med motsvarande befattning vid statens tvångsarbetsanstalter. Nämnda pensionsålder har jag ock ansett lämpligen böra bestämmas för lantbruksinspektorstjänsten vid Bona.

Pensionsåldern för befattningen trädgårdsmästare vid statens tvångsarbetsanstalter torde, såsom styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö föreslagit, böra bestämmas till samma antal levnadsår, som gäller för trädgårdsmästare vid hospitalsstaten, eller 65. Denna pensionsålder torde ock, såsom nämnda styrelse föreslagit, böra fastställas för befattningen såsom assistent vid jordbruket. Att såsom styrelsen påyrkat jämväl sänka antalet tjänstår för trädgårdsmästarebefattningen vid tvångsarbetsanstalterna har jag däremot ansett mig icke kunna tillstyrka.

I likhet med kommittén har jag ansett en höjning av den nu för ekonomipersonalen vid statens hospital gällande pensionsåldern kunna utan olägenhet genomföras, och har jag intet att erinra mot kommitténs förslag härutinnan, såvitt angår den manliga ekonomipersonalen. Vad däremot beträffar de kvinnliga befattningshavarna inom hospitalens ekonomiavdelningar har jag ansett mig böra stanna vid 60 levnadsår och 30 tjänstår. Vad sjukvårdspersonalen angår ansluter jag mig till kommitténs förslag.

Jag är ock ense med kommittén därom, att för de nuvarande befattningarna kvinnligt ritbiträde och kvinnlig ritare vid kartverken pensions- och tjänståldern bör bestämmas till 63 levnads- och 33 tjänstår. Givetvis skulle jämväl för man, därest han erhåller nu nämnd befattning, gälla den föreslagna lägre pensions- och tjänståldern.

I enlighet med lotsstyrelsens härom gjorda framställning har pensions- och tjänståldern för distriktsfyrmästare höjts till 65 levnads- och 35 tjänstår samt för fyrmästare, fyrvaktare och fyrbiträde å gasstation sänkts till 62 levnads- och 30 tjänstår.

I övrigt har jag funnit de av ämbetsverken gjorda erinringarna mot kommitténs förslag, i vad detta avser undantag för vissa grupper befattningshavare från den allmänna pensions- och tjänståldern, icke böra föranleda något avsteg från förslaget.

Vad angår skolöverstyrelsens förberörda framställning, i vad den avser en sänkning av nu gällande tjänstålder för ledamöterna i folkskolavdelningen, har jag på de av överstyrelsen anförda skäl ansett mig böra biträda densamma. Vidkommande chefsbefattningen hos skolöverstyrelsen samt befattning såsom ledamot å styrelsens läroverksavdelning hava däremot de av styrelsen anförda motiven för en nedsättning i det för hel pension erforderliga antalet tjänstår icke synt mig övertygande, allra helst som det enligt mitt förslag beretts möjlighet för befattningshavare att tillgodoräkna tjänstetid utom statens tjänst.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att de förslag till löneroglering för vissa grenar av statsförvaltningen, som av Kungl. Maj:t förelagts årets riksdag, hava beaktats vid upprättande av bilaga B till lagförslaget. Sålunda har i enlighet med förslag av 1924 års landsstatslönesakunniga det för

landshövding för hel pension erforderliga antalet tjänstår satts till 25. Då skogsförvaltare vid universitetet i Uppsala, assistent hos honom och skogsvaktare vid nämnda universitet, statskonsulenter vid vissa grenar av lanthushållningen samt lantbruksakademiens sekreterare äro avsedda att inordnas under avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, har jag för ifrågavarande befattningshavare, i enlighet med vad som för dem nu gäller, i bilaga B upptagit för nyss omförmälda befattningshavare vid Uppsala universitet en pensionsålder av 65 levnadsår och en tjänstålder av 35 tjänstår, för statskonsulenter en pensionsålder av 65 levnadsår och en tjänstålder av 25 tjänstår samt för lantbruksakademiens sekreterare en tjänstålder av 25 tjänstår.

Medel, av vilka pensioner skola utgå.

I fråga om de medel, av vilka pensioner, beviljade enligt civila tjänstepensionslagen, skola utgå, har kommittén föreslagit, att bestämmelser, motsvarande dem, som härutinnan gälla i fråga om pensioner till befattningshavare, å vilka 1907 års pensionslag äger tillämpning, skola gälla jämväl beträffande pensioner, som skola utgå till tjänstemän, å vilka civila tjänstepensionslagen är avsedd att tillämpas.

Mot detta förslag har jag intet att erinra. Hemställan i ämnet torde böra göras hos riksdagen.

Pensionering av kvinnliga befattningshavare vid oreglerade verk.

Beträffande kvinnliga befattningshavare vid de verk, för vilka ny definitiv löne reglering icke blivit genomförd, har 1921 års lönekommitté ansett särskilda föreskrifter i fråga om avlöning och pensionering böra meddelas. Härom har kommittén yttrat följande:

»Då de fall, i vilka vid icke nyreglerade verk kvinnor komma att utnämnas till sådan befattning, som hittills fått innehavas endast av man, kunna förväntas bli relativt fåtaliga och det för vinnande av enhetlighet torde vara lämpligt att låta bestämmandet av avlöning ävensom av pensionsunderlag och pensionsavgift ske av en och samma myndighet, anser kommittén, att det lämpligen bör ankomma på Kungl. Maj:t att för nämnda befattningshavare bestämma avlöning ävensom pensionsunderlag och pensionsavgift att tillsviðare gälla. Kommittén förutsätter, att denna provisoriska löne- och pensionsreglering sker så, att en definitiv reglering därigenom ej föregripes.

Det av kommittén utarbetade förslaget till kungörelse i ämnet är avsett att gälla vid sådana verk och inrättningar, för vilka ny, definitiv löne reglering ej är gällande. Då för domänverket för närvarande ett allenast provisoriskt avlöningsreglemente enligt det nya lönesystemet är i kraft, komma således bestämmelserna i förevarande kungörelse att äga tillämpning å kvinna, som vid nämnda verk utnämnes eller konstitueras till befattning, vilken förut kunnat innehavas endast av man. Vid Kungl. Maj:ts fastställande av avlöning för dylik befattningshavare torde de av kommittén föreslagna nya lönebestämmelserna böra vinna tillämpning.»

I samband med sitt beslut angående ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden har riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att bestämna avlöningen till kvinnliga befattningshavare vid ännu oreglerade verk.

I förevarande sammanhang torde hemställan till riksdagen böra göras om

ett motsvarande bemyndigande för Kungl. Maj:t, såvitt angår de kvinnliga befattningshavarnas pensionsförhållanden.

I fråga om de kvinnliga befattningshavarnas familjepensionering torde beträffande de hittills framkomna förslagen i detta ämne få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i innevarande års statsverksproposition under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» (sid. 175 ff.).

**Kvinnliga be-
fattnings-
havares
familje-
pensionering.**

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 31 december 1924 av frågan om ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden förordade chefen för finansdepartementet, beträffande de kvinnliga tjänstemännens pupillpensionering, att densamma ombesörjdes av statsverket, på sätt 1921 års lönekommitté i avgivet betänkande föreslagit. För ifrågasvarande pensionering borde befattningshavarna till statsverket erlägga samma avgifter, som manlig innehavare av motsvarande befattning hade att erlägga till vederbörande änke- och pupillkassa. Härefter anförde departementschefen:

»Till statsverket komma alltså att inlevereras kvinnliga befattningshavares avgifter för familjepensionering. Av dessa avgifter skola givetvis i första hand bestridas uppkommande kostnader för denna pensionering. Till den del, avgifterna överskjuta ifrågasvarande pensioneringskostnad, torde desamma bära tillgodoföras de tjänstepensionsfonder, som för närvarande finnas vid de särskilda grenarna av statsförvaltningen. I den mån överskottet ej erfordras för att täcka merkostnaden för kvinnornas tjänstepensionering, kommer det alltså att nedbringa statens kostnader för tjänstepensioneringen över huvud taget.»

De av chefen för finansdepartementet angivna riktlinjerna för ordnande av de kvinnliga tjänstemännens pensionering innebära alltså, att någon differentiering med avseende å avgiftsplikt för vare sig tjänste- eller familjepensioneringen icke skulle förekomma mellan manlig och kvinnlig befattningshavare. Den fördyring av tjänstepensioneringen, som kvinnornas längre medellivslängd medför för statsverket, skulle mer än väl täckas genom det överskott, som, statsverket tillgodo, uppstode därigenom, att en kvinna för den mindre kostsamma pupillpensioneringen erlade samma avgift, som en man hade att gälda för sin änke- och pupillpensionering.

*Departements-
chefen.*

Emellertid har innevarande års riksdag, såsom jag redan omförmält, beslutat, att kvinna icke skall äga uppbära lön enligt sista löneklassen inom vederbörande lönegrad. Av denna anledning har tjänstepensionsunderlaget satts lägre för kvinna än för man. Då kvinnlig befattningshavare det oaktat enligt mitt förslag skulle erlägga samma pensionsavgift för tjänstepensioneringen, torde man, under förutsättning av lika pensionsålder för man och kvinna, kunna räkna med en viss utjämning av den statsverkets merkostnad för kvinnornas tjänstepensionering, som uppstår till följd av kvinnornas genomsnittligt högre livslängd.

De av kvinnor erlagda avgifterna för pupillpensioneringen torde alltså icke behöva tagas i anspråk för täckande av någon merkostnad för tjänstepensioneringen utan lära, i den mån de icke svara mot befattningshavarnas pensionsrätt, få räknas statsverket till godo.

De bestämmelser i fråga om pensionsavgifter och pensionsunderlag, som

gälla för de olika enskilda pensionskassorna, äro av tämligen skiftande innehåll. Vad särskilt angår pensionsavgifternas belopp må framhållas, hurusom enligt reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa och tullstatens enskilda pensionsinrättning befattningshavaren har att förutom årsavgift i regel erlägga särskilda inträdes- och befordringsavgifter. Enligt reglementet för statens järnvägars änke- och pupillkassa erlägger befattningshavaren årsavgift och inträdesavgift men inga befordringsavgifter, enligt reglementet för telegrafverkets pensionskassa årsavgift men inga vare sig inträdes- eller befordringsavgifter. Vid tullverket och statens järnvägar utgå förhöjda årsavgifter vid inträde i vederbörande kassa efter fyllda 30 år, varjämte vid statens järnvägar därjämte erlägges en särskild retroaktivavgift. De avgifter för pupillpensioneringen, som av kvinnlig befattningshavare skulle erläggas till statsverket, bliva sålunda större eller mindre allt efter som avgiften utgår enligt bestämmelserna i den ena eller andra kassan.

Enligt bestämmelserna i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare utgår kvinnlig befattningshavares avgift för familjepensioneringen med en procent av familjepensionsunderlaget. Efterlämnar sådan befattningshavare barn, åtnjuta dessa pension efter samma grunder som gälla för barn till avliden manlig befattningshavare, som icke samtidigt efterlämnat pensionsberättigad änka. En sålunda beräknad pensionsavgift överstiger till beloppet icke fjärdedelen av det avgiftsbelopp, som, fränsett retroaktivavgift, för närvarande erlägges av delägare i civilstatens änke- och pupillkassa samt i statens järnvägars och telegrafverkets änke- och pupillkassor.

Vid införandet av den nya pensioneringen av kvinnliga befattningshavares efterlevande barn uppkommer spørsmålet, huruvida de kvinnliga befattningshavarna böra förpliktigas att vid den nya ordningens genomförande gälda de retroaktivavgifter av olika art, som otvivelaktigt vid tillämpning av vederbörande reglementes bestämmelser skulle åligga dem. Särskilt gäller detta de äldre kvinnliga tjänstemännen, för vilka dylika retroaktivavgifter skulle bliva i många fall synnerligen betungande. Följande tabell anger de retroaktivavgifter, som nuvarande innehavare av vissa kvinnliga befattningar enligt reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa skulle hava att utöver stadgade årsavgifter erlägga under de fem första åren efter den nya ordningens genomförande:

Nuvarande kvinnliga befattningshavare	Familjepensionsunderlag	Årlig retroaktivavgift under de fem första åren vid en levnadsålder den 1 juli 1925 av				
		30 år	35 år	40 år	45 år	50 år
Skrivbiträde	kr. 330	kr. 30.36	kr. 69.96	kr. 109.56	kr. 149.16	kr. 188.76
Kontorsbiträde m. fl.	390	35.88	82.68	129.48	176.28	223.08
Kanslibiträde m. fl.	460	42.32	97.52	152.72	207.92	263.12
Kontorsskrivare, postexpeditör m. fl.	580	53.56	122.96	192.56	262.16	331.76
Förste postexpeditör, assistent vid fängvärdan m. fl.	610	56.12	129.32	202.52	275.72	348.92
Assistent vid yrkesinspektionen (11:e lgr.)	930	85.56	197.16	308.76	420.36	531.96
Yrkesinspektris (16:e lgr.)	1,440	132.48	305.28	478.08	650.88	823.68

Vid den prövning, jag ägnat förevarande spörsmål, har jag funnit skäligt, att de retroaktivavgifter av olika slag, som manliga delägare i vederbörande enskilda pensionskassor nu hava att gälda, icke uttagas av de kvinnliga befattningshavare, vilka redan före den nya ordningens ikraftträdande vunnit ordinarie anställning.

Vad årsavgifterna beträffar torde dessa böra för kvinnlig befattningshavare utgå med samma belopp, som en motsvarande manlig befattningshavare har att gälda.

De pensioner, som skulle tillkomma efterlevande barn efter kvinnliga befattningshavare, torde böra utgå i enlighet med de regler, som härutinnan stadgas i de vid respektive verk befintliga enskilda pensionskassornas reglementen. Familjepensionsunderlag och pensionsavgifter för en kvinnlig befattningshavare torde böra vara desamma som för en manlig innehavare av befattningen i fråga.

I enlighet med det av chefen för finansdepartementet gjorda principut-talandet skulle de kvinnliga befattningshavarnas avgifter tillföras vederbörande tjänstepensionsfonder. Emellertid är att märka, att de till fonderna inflytande avgifterna för tjänstepensioneringen äro beräknade att täcka omkring en tredjedel av pensioneringskostnaderna och att fonderna skola i en framtid vara i stånd att bidra till pensioneringen med denna tredjedel. Därest det vid försäkringsteknisk undersökning skulle visa sig, att en fonds beräknade tillgångar icke vore härför tillräckliga, uppstode givetvis den frågan, huruvida en jämkning av de stadgade avgifternas belopp vore av förhållandena påkallad. En inbetalning till pensionsfonderna av överskotts-medel från familjepensioneringen utan deras särskiljande i bokföringsväg skulle givetvis försvåra en dylik undersökning. Riktigast synes mig därför vara, att från kvinnliga befattningshavare influtna avgifter för pupillpensioneringen redovisas särskilt inom respektive fonder.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser rörande kvinnliga befattningshavares familjepensionering, som äro erforderliga.

T. f. departementschefen uppläser härefter inom finansdepartementet utarbetat förslag till *lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag)*; och hemställer t. f. departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

Hemställer.

dels antaga berörda förslag;

dels besluta

att de pensioner, som med tillämpning av civila tjänstepensionslagen beviljas, skola utgå till förutvarande tjänsteman

vid tullverket av det i tullverkets utgiftsstaten upptagna förslagsanslaget till pensioner åt avskedade tjänstemän,

vid lotsverket av det för sådant ändamål i pensionsstaten för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten upptagna förslagsanslag,

vid patent- och registreringsverket av reservationsanslaget till upprätthållande av sistnämnda ämbetsverks verksamhet,

vid försäkringsinspektionen av reservationsanslaget till upprätthållande av sistnämnda ämbetsverks verksamhet, samt

vid annat verk av särskilt anvisat anslag till pensionering av civila tjänst innehavare;

samt att det anslag eller de medel, från vilka pensionerna sålunda utbetalts, skall beredas gottgörelse från den civila pensionsfonden med belopp, svarande mot pensionsfondens efter fastställd fördelningsgrund uträknade andel i pensionsutgifterna;

dels besluta, att Kungl. Maj:t skall äga meddela bestämmelser i fråga om pension att tillvidare gälla för sådan kvinnlig befattningshavare, som efter ikraftträdandet av lagen den 22 juni 1923 (nr 249) innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag tillträder statstjänst, vilken förut kunnat innehavas endast av man och å vilken lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket statens järnvägar och statens vattenfallsverk eller civila tjänstepensionslagen icke äger tillämpning; skolande sådan befattningshavare vara skyldig att underkasta sig de bestämmelser i fråga om pension, som i samband med en blivande lönereglering för det verk eller den stat, befattningshavaren tillhör, må varda för tjänsten stadgade;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet den 31 december 1924 samt av mig nu angivna grunder utfärda bestämmelser i fråga om pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.